

Lii lolo Be'a nèti Lamatua Yesus madhutu sasuri Mateos

*J'aj'aj'i nèti Lamatua Yesus
(Lukas 3:23-38)*

¹⁻² Sasuri ne, lole j'ara mamuri nèti Yesus Kristus, nuka Dhèu dhu Ama Lamatua padhadha mema ho neo pua mai. Yesus ne, ana-èpu dhèu aae Daud dènge Abraham.

Karèi nèti Abraham toke dhèu aae Daud, abhu 14 (canguru èpa) bèi-baki. Kabhia Na sèmi ne'e: Abraham matana Isak,

Isak matana Yakob,

Yakob matana Yahuda dènge a'ari na,

³ Yahuda matana Peres dènge Sera (ina ra, ngara na Tamar)

Peres matana Herson,

Herson matana Ram,

⁴ Ram matana Aminadab,

Aminadab matana Nahason,

Nahason matana Salmon,

⁵ Salmon matana Boas (ina na, ngara na Rahab)

Boas matana Obet (ina na, ngara na Rut),

Obet matana Isai,

⁶ Isai matana Daud.

⁷⁻¹¹ Nèti Daud toke lod'o dhu ra babège suku Isra'el asa Babel, abhu hari 14 (canguru èpa) bèi-baki, nuka:

Daud matana Soleman (ina na, uru èèna dhèu èmu Uria).

Soleman matana Rehabeam,

Rehabeam matana Abia,

Abia matana Asaf,*
 Asaf matana Yosafat,
 Yosafat matana Yoram,
 Yoram matana Usia,
 Usia matana Yotam,
 Yotam matana Ahas,
 Ahas matana Heskia,
 Heskia matana Manase,
 Manase matana Amos,†
 Amos matana Yosias,
 Yosias matana Yekonya dènge ari na, lod'o
 babège si asa Babel.✧

¹²⁻¹⁶ Lod'o babège si asa Babel, toke d'ai rara
 iisi Yesus, abhu 14 (canguru èpa) bèi-baki, nuka:
 Yekonya matana Saltiel,
 Saltiel matana Serubabel,
 Serubabel matana Abihut,
 Abihut matana Elyakim,
 Elyakim matana Asor,
 Asor matana Sadok,
 Sadok matana Akim,
 Akim matana Eliut,
 Eliut matana Eliasar,
 Eliasar matana Matan,
 Matan matana Yakob,
 Yakob matana Yusuf,
 Yusuf ne, dhèu èmu Maria. Maria ne ka dhu
 nara iisi Yesus Kristus.

* **1:7-11** Sasuri lii Yunani dhu be'a risi, suri *Asaf*. Abhu sasuri cahag'e dhu leo, dhu suri, na, *Asa*. Dhèu ne'e, èci èèna ka dènge dhèu dhu cèu d'ara sasuri *1 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda* 3:10. † **1:7-11** Sasuri lii Yunani cahag'e suri, na, *Amos*. Aa abhu cahag'e dhu suri, na, *Amon*. ✧ **1:7-11** 2 Dhèu Aae sèra 24:14-15, 2 *Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda* 36:10, *Yermia* 27:20

17 De karèi nèti Abraham toke Daud, abhu 14 (canguru èpa) bèi-baki; nèti Daud toke lod'o ra babège si asa Babel abhu 14 (canguru èpa) bèi-baki; aa nèti lod'o ra babège si asa Babel d'ai Maria nara iisi Yesus, abhu 14 (canguru èpa) bèi-baki.

*Maria nara iisi Lamatua Yesus
(Lukas 2:1-7)*

18 Lij lolo Maria nara iisi Yesus sèmi ne'e ka: Maria dhu tunanga le dènge Yusuf. Dua ra pa'èci rèdhi mèka sama sèmi dhèu èmu-kamali, te ngaa te'a boe na, Maria dhu dènge le babia nèti Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci. ✧ 19 Ropa Yusuf ne'a, ka na neo pama'ète lii rèngu dua ra. Te ngaa na d'èi boe pamakae Maria ètu madha dhèu ae, lula nèngu ne ca dhèu dhu d'ara mola. Nèti èèna ka, na neo pamau eele lii rèngu ne.

20 Te ngaa lod'o dhu na pangee era, d'ara ca mèda sa, ka nèngu nii. Ètu d'ara nii ne, ladhe nèdhi ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga mai peka dènge ne, aku nèngu na, “Yusuf! Èu ne, ana-èpu dhèu aae Daud. Èu mage makae leo dènge Maria. Te ana dhu na kad'o èèna, j'aj'i nèti Roh Ama Lamatua. 21 Bèli-camèd'a Maria nara iisi ana mone ca dhèu. Aa èu hud'i pangare Ne, *Yesus*, te Nèngu ka dhu patabuli dhèu unu Ama Lamatua nèti koasa sasala-sasigo ra.” † ✧

22 J'ara ne j'aj'i sèmi èèna, lula Ama Lamatua dhu peka mema nèti uru ka, re dhèu nèti lii padhai Na, ngara na Yesaya, dhu suri, peka na,

✧ 1:18 Lukas 1:27 † 1:21 Ngara *Yesus* sasoa na, “Lamatua patabuli dhèu nèti koasa sasala-sasigo ra.” ✧ 1:21 Lukas 1:31

23 “Mi nanene! Bèli-camèd'a abhu ana bhèni ca dhèu dhu kalora iisi, te'a boe na, nèngu dhu dènge babia le.

Èèna na nara iisi Ana Mone ca dhèu.

Ka ra pangare Ne, *Immanuel*.”

(Lii Ibrani, ‘Immanuel’ saso na:

Ama Lamatua bera-bera dènge èdhi.)✧

24 Ropa nii èle, Yusuf kèd'i nèti bhèj'i na. Ka na madhutu ka lii padhai Ama Lamatua dhu na tadèngi ètu d'ara nii deo na. Ka nare Maria j'aj'i dhèu èmu na. 25 Te ngaa na j'unu pa'èci boe dènge Maria, toke Maria nara iisi aa'i. Nara iisi nare ka, Yusuf pangare Ana ne, *Yesus*.✧

2

Dhèu dhu d'èlu-mèu ladhe hua-hètu, mai tenge Yesus

1 Lod'o rara iisi Yesus ètu rae Betlehem, ètu propensi Yudea, dhèu aae Herodes dhu nèd'u paredha ètu èèna. Lod'o èèna, dhèu pèri-pèri nèti era kaj'èu, mai nèti bèka dhimu asa kota Yerusalem. Rèngu se, dhu re'a mèu ladhe hua-hètu. 2 Ropa ra d'ai Yerusalem dhèu se pakarèi, aku rèngu na, “Dhèu Aae nèti dhèu Yahudi, dhu heka rara iisi hiu èèna, era na buli mia, ee? Ji'i ngèdhi hua-hètu cue ètu bèka dhimu, dhu j'aj'i mi tadha dhu peka na, rara iisi le Nèngu. Nèti èèna ka, ji'i mai neo pahaha iisi mi Nèngu.”

3 Ropa dhèu aae Herodes tadèngi lii ne'e, hèia d'ara na susa. Nèti èèna ka, dhèu aa'i-aa'i ètu Yerusalem sèra, d'ara ra susa kahèi.

✧ 1:23 Yesaya 7:14 ✧ 1:25 Lukas 2:21

⁴ Èle èèna ka, dhèu aae Herodes paroa nare kètu agama Yahudi dènge mese agama aa'i-aa'i sèra, ka na karèi si, peka na, “Miu peka sèku dènge ja'a la! Kristus, dhu Ama Lamatua padhadha tèke èèna, rara iisi Ne ètu mia?”

⁵ Hèia ra dhaa, aku rèngu na, “Ètu rae Betlehem, propensi Yudea. Te ca dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, ngara na Mika, dhu suri tèke le karèi nèti uru ka, na:

⁶ ‘Wee! Miu dhèu Betlehem ètu propensi Yudea sèra.

Baku pangee na, rae miu ne,
ca rae iiki dhu dhèu ige boe.

Te bèli-camèd'a dhèu kapai ca dhèu cèu mai nèti rae ne'e.

Èèna na Nèngu j'aj'i dhèu madhenga mi dhèu Ja'a, dhèu Isra'el.’”[☆]

⁷ Ropa tadèngi nare sèmi èèna, hèia dhèu aae Herodes paroa mau-mau dhèu dhu d'èlu-mèu ladhe hua-hètu sèra. Ka na karèi, na, “Lod'o mia miu ladhe mèdhi hua-hètu ne cèu ètu dedhaliru?” Hèia ra peka dènge ne. ⁸ Èle ka, na hia si lasi asa Betlehem. Na moa dènge ra, peka na, “Lami ho tenge palème era, ètu mia Ana ne. Ladhe miu rage, na, lèpa hari mai sèna ka peka dènge ja'a. Te ja'a neo laku pahaha iisi mi Nèngu kahèi.”

⁹ Ropa tadèngi rare lii padhai dhèu aae, hèia lasi dènge ka. Kaca'a laa, rèngu rèdhi hari hua-hètu dhu uru èèna rèdhi ètu bèka dhimu. Hua-hètu ne cèu ètu madha rèngu, na kako uru nèti rèngu, hèia tèja ètu dedha era Ana ne pea.

[☆] **2:6** Mika 5:1, 2 Samuel 5:2

¹⁰ Ropa rèdhi, hèia ra karej'e titu kèna. ¹¹ Èle ka lasi asa d'ara èmu, hèia ladhe rèdhi Ana ne dènge ina Na Maria. Hèia ra patitu kètu urutuu ho pahaha iisi mi Ana ne. Ka dhèu se bhoke mèdha dhu kab'ua rèti hia Ana ne. Ra hia hualaa, kemenyan dènge raa aj'u hèn mènghi.

¹² Nèbhu boe, ka dhèu se abhu nii nèti Ama Lamatua, peka na, “Lami ia ka asa dhèu aae Herodes.” Nèti èèna ka, ra lèpa hari asa rai rèngu re j'ara leo.

Yusuf si rai asa Masir

¹³ Lod'o dhèu d'èlu-mèu ladhe hua-hètu se lèpa, hèia ana pajuu Lamatua èci nèti sorga, mai peka dènge Yusuf ètu d'ara nii, aku nèngu na, “Yusuf! Pakèd'i dènge ka d'ara lai-lai ne! Mèti Ana ne dènge ina Na lami asa Masir. Pea ètu nèi, toke Ja'a peka d'ai lod'o mia miu lèpa hari. Te dhèu aae Herodes tenge j'ara ho pamadhe Ana ne!”

¹⁴ Hèia Yusuf kèd'i nèti bhèj'i. Ka mèda èèna kahèi, nèti dhèu èmu na dènge Ana ne, rai lasi asa Masir. ¹⁵ Ra pea ètu nèi toke dhèu aae Herodes madhe. J'ara èèna, nuka sèmi ca dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, ngara na Hosea, suri tèke karèi nèti uru ka, na, “Ja'a paroa hari Ana Ku, ho lèpa ka nèti Masir.”✧

Dhèu aae Herodes pamadhe ana iiki ae-ae ètu Betlehem

¹⁶ Ropa dhèu aae Herodes ne'a nare, na, dhèu d'èlu-mèu ladhe hua-hètu sèra leko-monya ne, hèia na nasa titu kèna. Na paredha sordad'u na sèra, aku nèngu na, “Lami asa rae Betlehem

✧ 2:15 Hosea 11:1

nèi, aa asa rae-rae leo dhu padètu ètu èèna. Pamadhe aa'i ana mone iiki dhu dua tèu asa haha mai.” Herodes hia paredha ne, lula na sanèd'e lii lolo nèti dhèu d'èlu-mèu sèra. Na ige karèi nèti rèngu rèdhi hiu-hiu hua-hètu cèu ètu dedha-liru.

¹⁷ J'ara se'e aa'i-aa'i j'aj'i madhutu ngaa dhu dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, ngara na Yermia, suri tèke, peka na,

¹⁸ “Abhu lii tangi dènge lii roma iisi dhèu nèti kota Rama.*
Rahel tangi d'ara pèd'a,
lula ana-ana na madhe aa'i.
Na d'èi boe ca dhèu sa mai pamako ne,
lula ana-ana na, aad'o heka ca dhèu sa.”[☆]

Yusuf si lèpa nèti rai Masir

¹⁹ Nèbhu-nèbhu ka, dhèu aae Herodes madhe. Lod'o èèna, Yusuf si ètu Masir era. Hèia Ama Lamatua pua ana pajuu Na ca dhèu mai nèti sorga, pad'elo rèhu na mi nèngu ètu d'ara nii.

²⁰ Ana pajuu ne lii, aku nèngu na, “Yusuf! Kèd'i ka! Mèti ka Ana ne dènge ina Na asa Isra'el. Te dhèu dhu neo pamadhe Ana ne, madhe le.”

²¹ Ropa tadèngi nare, hèia Yusuf kèd'i. Èle ka nèti si asa rai Isra'el.

²² Te ngaa ropa Yusuf tadèngi na, Arkalaus, ana dhèu aae Herodes, dhu j'aj'i dhèu aae limuri ne ètu propensi Yudea, ka na madha'u la'e asa Yudea. Èle èèna ka, Ama Lamatua peka hari dènge ne ètu d'ara nii, na, “Yusuf, èu baku pea

* **2:18** Rama èèna, kota cue dhu padètu dènge kota Yerusalem.

☆ **2:18** Yermia 31:15

ètu Yudea.” Nèti èèna ka, lasi pea asa propensi Galilea, ²³ ètu rae Nasaret. Dènge j'ara ne lii padhai Ama Lamatua lèke tare'a, nuka sèmi ngaa dhu dhèu rèti lii padhai Na suri tèke, na “Bèli-camèd'a dhèu paroa Ne, Dhèu Nasaret.”✧

3

*Yohanis tuka sarani aj'a-nori dhèu
(Markus 1:1-8, Lukas 3:1-18, Yohanis 1:19-28)*

¹ Lod'o Yesus dhu kapai le, hèia Yohanis tuka sarani mulai aj'a-nori dhèu ètu era dhu dhèu pea boe ètu propensi Yudea. ² Na aj'a peka na, “A'ari pasue! Miu hud'i mangaku aa tèke eele ku sasala-sasigo miu, ho lèpa asa Ama Lamatua. Te limuri ne dhèu aa'i-aa'i bisa j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua.”✧

³ Uru èèna, ca dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, ngara na Yesaya, suri le lula-nèti Yohanis ne, aku nèngu na,
“Bèli-camèd'a abhu dhèu pa'oo-parodha ètu
d'ara mamoo, peka na,
‘Dhèu aa'i-aa'i pa'èra sèna ka tao pabe'a
j'ara,

ho sèmi mamai Ama Lamatua!
Tao pamola j'ara hia Ne!”✧

⁴ J'ara mamuri Yohanis ne, ca ropa dènge dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua uru sèra. Mèdha-papake na tao nèti rèu badha onta. Dhari hake na nèti ka'uri badha. Nganga'a na, kabara dènge dhua nasu oni.✧

✧ **2:23** Markus 1:24, Lukas 2:39, Yohanis 1:45 ✧ **3:2** Mateos 4:17, Markus 1:15 ✧ **3:3** Yesaya 40:3 ✧ **3:4** 2 Dhèu Aae sèra 1:8

⁵ Lod'o èèna, dhèu ae mai neo paraga dènge Yohanis. Rèngu mai nèti kota Yerusalem, nèti kabarai propensi Yudea aa'i-aa'i, dènge nèti rae-rae dhu dètu loko Yarden. ⁶ Ra bhoka d'ara ra, aa mangaku sasala-sasigo aa'i-aa'i, èle ka Yohanis sarani si ètu d'ara loko Yarden.

⁷ Lod'o èèna, dhèu ae nèti partei agama Parisi dènge dhèu partei agama Saduki, lasi asa era èèna kahèi, manèngi Yohanis sarani si. Te ngaa ropa Yohanis ladhe nèdhi si, hèia na jèke si, peka na, “Heeh! Miu se cakaraa mege dhu kapod'e-kabèli. Bèli-camèd'a Ama Lamatua huku mi, lula tatao miu dhu bhelu-katub'a sèra. Mage mi pangee na, miu bisa rai nèti hahuku Na.✧

⁸ De be'a risi miu lèpa sa Ama Lamatua, aa tèke eele sasala miu sèra. Èle na, tao j'ara-j'ara dhu be'a, sèmi aj'u dhu hua be'a. ⁹ Mage mi pangee na, miu se abhu mamuri, lula j'aj'i ana-èpu Abraham. Mi sanèd'e lii ja'a, ee! Te Ama Lamatua bisa tao hadhu se j'aj'i ana-èpu Abraham kahèi.✧ ¹⁰ Baku pamud'e! Te abhu dhu kèpe mema kataka, pa'èra patue aa'i-aa'i aj'u dhu hua be'a boe, sèna ka core asa d'ara ai.✧

¹¹ Limuri ne, ja'a sarani miu pake èi, ho j'aj'i mi tadha dhu peka na, miu se tèke eele sasala-sasala miu. Te ngaa pe abhu ca Dhèu dhu kapai risi nèti ja'a, bèli-camèd'a mai. Masi ka j'aj'i ana pua-paleha Na, ja'a nia boe sa hèi. Èèna na, Nèngu papènu d'ara miu dènge Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci. Nèngu tao miu j'aj'i mola-mèci kahèi, sama sèmi dhèu pake ai ho

✧ **3:7** Mateos 12:34, 23:33 ✧ **3:9** Yohanis 8:33 ✧ **3:10** Mateos 7:19

bhubhu maruru.* ¹² Te Nèngu dhu nèt'u kokotai dènge laludhu ètu d'ara, ho neo tatai eele èto na. Èle èèna, Na bhoi laludhu asa d'ara soka. Te ngaa èto sèra, Na dutu asa d'ara ai dhu heo robhe-robhe dhu madhe boe.”

*Yohanis sarani Lamatua Yesus
(Markus 1:9-11, Lukas 3:21-22)*

¹³ Lod'o èèna, Yesus puru mai nèt'i Galilea, la'e asa loko Yarden. Na mai sèna ka manèngi Yohanis sarani Ne. ¹⁴ Te ngaa Yohanis no'o boe. Na pab'ala peka na, “Tasamia ka ja'a sarani Èu? Sale ne, sina ma? Hud'i Èu ku dhu sarani ja'a. Te èèna ka dhu ja'a parluu!”

¹⁵ Te ngaa Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Pangee ia ka. Te ngaa doe ne'e, hud'i laa èu di dhu sarani Ja'a. Dènge j'ara sèmi ne'e, èdhi tao madhutu dad'èi Ama Lamatua.”

Ropa tadèngi nare, ka Yohanis b'ala, aku nèngu na, “Sad'i aku Èu” Hèia Yohanis sarani Yesus.

¹⁶ Ropa sarani èle, ka Yesus kalua nèt'i d'ara loko. Cag'ag'a laa, liru bhoke eele. Hèia ladhe nèt'hi Roh Ama Lamatua puru mai, nuka sèmi koro j'aha dhu mai tèka mi Nèngu. ¹⁷ Hèia ra tadèngi lii Ama Lamatua nèt'i dedha-liru, peka na,
“Nèngu ne, Ana pasue Ja'a.

* **3:11** Madhutu sasuri lii Yunani asli, dhu suri, peka na, “baptis dènge Roh Lamatua dhu Mola-Mèci, aa ai.” “Baptis dènge Roh Na,” sasoa na, “papènu d'ara miu dènge Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci.” “Baptis ... dènge ai,” sasoa na, “Nèngu tao miu j'aj'i mola-mèci kahèi, sama sèmi dhèu pake ai ho bhubhu maruru.”

Nèngu pakarej'e taruu d'ara Ja'a."✧

4

*Dhèu aae nidhu dadugu-rariu Lamatua Yesus
(Lukas 4:1-13, Markus 1:12-13)*

¹ Èle ka, Roh Ama Lamatua nèti Yesus asa d'ara mamoo, sèna ka dhèu aae nidhu sèku Ne.✧ ² Ètu era ne'e, Yesus na'a-ninu boe èpa nguru lod'o mèu-mèda. Hèia Na manganga titu kèna. ³ Ropa Na manganga sèmi èèna, hèia dhèu aae nidhu mai sèku Ne, peka na, “Èu ne tare'a-re'a Ana Ama Lamatua, do? Ladhe tare'a, na, paredha hadhu se, ho j'aj'i nganga'a.”

⁴ Te ngaa Yesus dhaa, na, “Dhu suri ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, peka na: ‘Dhèu rai-haha mamuri mesa boe nèti nganga'a di.

Te ngaa rèngu hud'i nanene ku Lii Holo-Nori Ama Lamatua,

aa tao madhutu dad'èi Na kahèi.’”✧

⁵ Ka dhèu aae nidhu nèti Yesus asa kota Yerusalem, kota Lamatua dhu mola-mèci èèna. Èle ka, na nèti Yesus asa era dhu dedha risi ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. ⁶ Hèia nidhu ne, peka, “Ladhe Èu ne tare'a-re'a Ana Ama Lamatua, Èu ridhu sèku asa haha nèi. Te dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, na, ‘Pe Ama Lamatua pua ana pajuu nèti sorga,

✧ **3:17** Lii Lolo dhu Uru Tèka 22:2, Lii Sod'a Koa-Kio 2:7, Yesaya 42:1, Mateos 12:18, 17:5, Markus 1:11, Lukas 9:35 ✧ **4:1** Ibrani 2:18, 4:15 ✧ **4:4** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 8:3

sèna ka j'aga Èu.'

Aa ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua,
dhu suri kahèi,

'Pe ra kanata ai ra, ho sibhe Èu,

sèna ka ngi'u Èu pèd'a boe, aa haga Èu goi
lèke boe hadhu sa hèi.'”✧

7 Te ngaa Yesus b'ala, aku Nèngu na, “Abhu
kahèi dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci
Ama Lamatua, dhu peka na,

'Ama Lamatua èèna, Lamatua èu.

De èu baku pua Ne pake koasa Na, sèna ka
pad'elo bukti, peka na,

Nèngu èèna, tare'a-re'a Ama
Lamatua.'”✧

8 Èle èèna ka, dhèu aae nidhu ne nèti hari
Yesus asa kolo ledhe dhu dedha aae. Hèia na
pad'elo aa'i saraga dènge babe'a negara aa'i-aa'i
ètu rai-haha ne. 9 Ropa na pad'elo nare, hèia
dhèu aae nidhu ne peka, aku nèngu na, “Sad'i
Èu patitu kètu urutuu, sèna ka pahaha iisi mi
ja'a, pe ja'a hia aa'i se'e se mi Èu.”

10 Te ngaa Yesus jèke ne, peka na, “He, nidhu!
Pakaj'èu nèti era ne'e ne! Te Sasuri Mola-Mèci
Ama Lamatua, suri na,

'Èu hud'i pahaha iisi mi Ama Lamatua,

aa èu ne hud'i sab'a ku dhoka hia Nèngu
di.'”✧

11 Ropa dhèu aae nidhu tadèngi lii ne, hèia na
tèke eele Yesus. Te ngaa ana pajuu Ama Lamatua
nèti sorga mai uri Ne.

✧ 4:6 Lii Sod'a Koa-Kio 91:11-12 ✧ 4:7 Lole Hari J'ara-j'ara
Mamuri 6:16 ✧ 4:10 Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 6:13

Lamatua Yesus mulai aj'a-nori dhèu ètu Galilea

(Markus 1:14-15, Lukas 4:14-15)

¹² Tèu èèna, dhèu aae Herodes pamaso Yohanis tuka sarani asa d'ara èmu bèdho. Ropa Yesus tadèngi, hèia Na lèpa asa Galilea.✧ ¹³ La'e asa rae Na Nasaret, èlè ka la'e taruu pea ètu rae Kapernaum. Rae èèna ètu sebhe dano Galilea, ètu rai Sebulon dènge Naftali.✧ ¹⁴ Dènge j'ara ne, Na tao madhutu ngaa dhu dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, ngara na Yesaya, suri tèke, peka na,

¹⁵ “Rai Sebulon dènge rai Naftali
dhu padètu dènge dano Galilea ètu sebhe
haa loko Yarden.

Dhèu Yahudi boe pea ètu era sèra kahèi.

¹⁶ Rèngu dhu mamuri ètu d'ara maroga,
te ngaa limuri ne, rèdhi le saraa.

Aa saraa ne heo le
palème mi dhèu aa'i-aa'i dhu tadhe mèka
Ama Lamatua.”✧

¹⁷ Karèi nèti lod'o èèna, Yesus mulai aj'a-nori dhèu, peka na, “Miu hud'i soro kabodho aa tèke eele sasala-sasigo miu, ho mamuri ka dènge mola-mèci! Te limuri ne dhèu aa'i-aa'i bisa le j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua.”✧

Lamatua Yesus paroa nare dhèu sab'a dhasi dhèu èpa ho madhutu Ne

(Markus 1:16-20, Lukas 5:1-11)

¹⁸ Ca tèka, Yesus kako re sebhe dano Galilea. Na paraga dènge dhèu dua dhu pa'a'ari. Èci

✧ **4:12** Mateos 14:3, Markus 6:17, Lukas 3:19-20 ✧ **4:13** Yohanis 2:12 ✧ **4:16** Yesaya 9:1-2 ✧ **4:17** Mateos 3:2

ngara na Simon, dhu tema paroa ne, Petrus. Aa ari na, Anderias. Dua ra dhu pèku i'a ètu dano Galilea, lula dua ra dhèu sab'a dhasi. ¹⁹ Hèia Yesus paroa si, aku Nèngu na, “Mai ku madhutu Ja'a! Miu biasa tenge i'a, te ngaa limuri ne Ja'a neo aj'a miu ho j'aj'i tuka tenge dhèu.” ²⁰ Ropa ra tadèngi rare, hèia dua ra tèke eele dènge ka pèku ra, lasi madhutu Yesus.

²¹ Èle ka, Yesus kako hari ciki, hèia ladhe nèdhi ana Sabadeus, dhèu dua. A'a, ngara na Yakobis, aa ari na, Yohanis. Dua ra dhu lalau paie pèku ètu dedha koha sama-sama dènge ama ra. Hèia Yesus paroa dua ra, sèna ka madhutu Ne. ²² Ropa ra tadèngi rare, hèia ra tèke eele ama dènge koha ra, lasi madhutu Ne.

Lamatua Yesus aj'a-nori dhèu, aa puri-pa'èle dhèu pèd'a

(Lukas 6:17-19)

²³ Èle ka, Yesus si kako palème propensi Galilea, ho Na aj'a-nori dhèu ètu d'ara èmu sabaj'a dhèu Yahudi. Na aj'a Lii Lolo Be'a Ama Lamatua, aa Na peka j'ara-j'ara tasamia, sèna ka dhèu bisa madhutu paredha Ama Lamatua. Aa Na puri-pa'èle kahèi dhèu nèti rupa-rupa papèd'a-tarègu. ✧ ²⁴ Nèbhu boe ka, tatao Yesus ne dhèu lolo palème toke d'ai propensi Siria aa'i-aa'i. Hèia dhèu rèti dhèu ra dhu lèke rupa-rupa papèd'a asa Yesus. Dhèu se rèti kahèi dhèu dhu nidhu tao, dhu huj'u kahib'i, dènge dhu karuku. Ka Na puri-pa'èle aa'i si. ²⁵ Lod'o èèna, dhèu ae-ae mai madhutu Ne. Dhèu se mai nèti

✧ **4:23** Mateos 9:35, Markus 1:39

propensi Galilea, aa nèti rai Canguru Kota, dhu ra peka na, *Dekapolis*. Dhèu cahag'e mai nèti kota Yerusalem, nèti propensi Yudea, aa nèti cabèka dhimu loko Yarden.

5

Lamatua Yesus aj'a-nori dhèu ètu ledhe

¹ Ropa Yesus ladhe nèdhi dhèu ae-ae mai madhutu Ne, hèia Na ca'e la'e asa ledhe iiki cue, ka Na madhèdi ètu èèna. Ana-ana madhutu dhu Na hag'e nare sèra, mai padètu sèna ka nanene Ne. ² Hèia Na aj'a-nori si, peka na,

Dhèu dhu tare'a-re'a abhu a'oto (Lukas 6:20-23)

- ³ “Dhèu kasia, rèngu oto,
lula Ama Lamatua mesa Na, ka Dhèu Aae
rèngu dhu hua iia.
- ⁴ Dhèu dhu ètu d'ara sasusa, rèngu oto,
lula Ama Lamatua mesa Na ka dhu
pamaho'o d'ara si.✠
- ⁵ Dhèu haha oto,
lula rèngu ka dhu bèli-camèd'a sèmi rare
mèngi-nale aa'i-aa'i dhu Ama Lamatua
moa tèke.✠
- ⁶ Dhèu dhu d'ara kateme dènge Ama Lamatua,
rèngu oto,
lula èèna na, Nèngu ka dhu hia si ngaa dhu
ra neo.✠
- ⁷ Dhèu dhu pad'elo rasa kasia mi dhèu leo, rèngu
oto,
lula èèna na, Ama Lamatua kasia rèngu
kahèi.

✠ **5:4** Yesaya 61:2 ✠ **5:5** Lii Sod'a Koa-Kio 37:11 ✠ **5:6** Yesaya 55:1-2

- 8 Dhèu dhu d'ara mola-mèci, rèngu oto,
 lula èèna na, rèngu unu ra ladhe rèdhi Ama
 Lamatua.✠
- 9 Dhèu dhu tema padame dhèu, rèngu oto,
 lula èèna na Ama Lamatua ka dhu peka na,
 'Rèngu se'e ka, ana Ja'a.'
- 10 Dhèu dhu pasae j'aj'èra, lula ra madhutu Ama
 Lamatua, rèngu oto,
 lula Lamatua mesa Na ka, Dhèu Aae rèngu
 dhu hua iia.✠
- 11 Ladhe dhèu leo paj'èra miu, lula miu mad-
 hutu Ja'a, miu oto kahèi. Ladhe dhèu padhai
 kaked'u miu, aa lole pa'ele iie kolongara miu,
 miu oto kahèi.✠ 12 Masi ka sèmi èèna, te ngaa
 miu hud'i pakasee iisi aa pakarej'e d'ara, lula
 Ama Lamatua dhu sadia nare le pala dhu ae hia
 miu ètu sorga. Te ngaa sanèd'e! Mesa boe miu
 di dhu dui j'aj'èra sèmi èèna, te lod'o uru sèra
 dhèu dhu paj'èra le kahèi dhèu rèti lii padhai
 Ama Lamatua."✠

*Dhèu dhu madhutu Lamatua Yesus, nuka sèmi
 masi dènge saraa*

(Markus 9:50, Lukas 14:34-35)

- 13 "Ladhe èdhi d'èi sèna ka ngang'a j'aj'i be'a,
 na, èdhi tao ku masi. Sèmi èèna kahèi dènge
 dhèu dhu mamuri ètu rai-haha ne, rèngu parluu
 miu. Te ngaa ladhe masi sèro heka, gaguna na,
 ngaa? Dhoka core eele di ètu j'ara, ho dhèu j'èli
 ne.✠

✠ 5:8 Lii Sod'a Koa-Kio 24:3-4 ✠ 5:10 1 Petrus 3:14 ✠ 5:11 1
 Petrus 4:14 ✠ 5:12 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 36:16, Lii
 Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 7:52 ✠ 5:13 Markus 9:50, Lukas
 14:34-35

14 Miu hud'i mamuri ku sèmi labhu kahèi, sèna ka dhèu ae bisa ladhe rèdhi miu dènge be'a. Miu hud'i heo lo'a-lo'a ku, nuka sèmi kota ètu kolo ledhe, dhu dhèu aa'i-aa'i ladhe rèdhi ne.✧ 15 Ladhe dhèu paheo labhu iiki, ra saguru boe ne dènge èru rai, te ngaa ra padhèdi labhu ne ètu era dedha, ho pasaraa aa'i d'ara èmu.✧ 16 Miu hud'i mamuri ku sèmi èèna. Mamuri miu hud'i saraa ku, sèna ka dhèu leo ladhe rèdhi mamuri miu dhu be'a. Ropa dhèu ladhe rèdhi mamuri miu sèmi èèna, ra ded'e padedha-dedha kolongara Ama Lamatua, peka na, 'Ira ii! Ama miu ètu sorga, kapai titu kèna, nga!'"✧

Mamai Lamatua Yesus, sèna ka pamèci atora Ama Lamatua

17 "Mage miu pangee na, mamai Ja'a asa rai-haha ne, sèna ka tao eele atora Ama Lamatua dhu pangèd'u mi Musa. Aa baku pangee na, Ja'a pusi-pahae boe dènge ngaa dhu uru èèna, dhèu rèti lli padhai Ama Lamatua peka tèke le. Te mamai Ja'a ne, sèna ka pamèci j'ara aa'i-aa'i, nuka sèmi mia dhu ra peka tèke. 18 Nèti èèna ka, nanene paie-iie! Liru dènge rai-haha bisa mèka laho aa'i, ladhe aa'i-aa'i j'aj'i mèka madhutu atora Ama Lamatua. Masi ka ca katèd'a èèna ka, bisa boe ele nèti atora se.✧ 19 Nèti dhèu unu Ama Lamatua aa'i-aa'i, ladhe abhu dhu sisu atora Ama Lamatua, lula na pangee, na, 'Atora ne, ana iiki-iiki di, de gaguna na aad'o!' Hèia na aj'a sèmi èèna kahèi mi dhèu leo, pe Ama Lamatua ètu sorga, tao ne j'aj'i mi ca dhèu ana

✧ 5:14 Yohanis 8:12, 9:5 ✧ 5:15 Markus 4:21, Lukas 8:16, 11:33

✧ 5:16 1 Petrus 2:12 ✧ 5:18 Lukas 16:17

iiki. Te ngaa bagi mi dhèu dhu tao madhutu aa'i atora Ama Lamatua, hèia na aj'a-nori dhèu leo sèmi èèna, bèli-camèd'a Ama Lamatua pakab'ua ne. ²⁰ Parcaya la Ja'a! Miu hud'i mamuri mola, risi nèti mese agama dènge dhèu partei agama Parisi sèra. Ladhe aad'o, na, miu bisa boe j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua.”

Lamatua Yesus aj'a-nori dhèu sèna ka baku panasa

(Lukas 12:57-59)

²¹ “Miu dhu me'a le atora Musa dhu hia mi bèi-baki èdhi, peka na, ‘Baku pamadhe dhèu, te dhèu cee dhu pamadhe dhèu nèngu lèke huku.’[✧]

²² Te ngaa Ja'a peka dènge miu sèmi ne'e: baku panasa, te dhèu cee dhu nasa dènge a'ari na, èèna na nèngu lèke huku. Dhèu dhu jèke a'ari na, ka peka na, ‘Èu bod'o kabao!’ pe nèngu la'e dhaa asa dhèu heka-dhèu heka agama. Aa dhèu cee dhu jèke a'ari na, ‘Goa, ee!’ nèngu lèke huku ètu ai naraka.

²³ De ladhe èu dhu mèti mèdha persembahan hia Ama Lamatua, te ngaa èu sanèd'e, na, abhu a'ari dhu nasa era dènge èu, ²⁴ tèke eele uuru ku mèdha persembahan sèra. Hèia lamu padame ku dènge a'ari mu, èle, na heka mai hia persembahan se asa Ama Lamatua kèna.

²⁵ Ladhe ca dhèu neo tao lii langu dènge èu, be'a risi lamu lai-lai ho padame dènge ne. Ladhe aad'o, dhèu ne nèti èu asa hakim. Hèia hakim saraka èu sa polisi, ka ra pamaso èu asa d'ara bèdho. ²⁶ Ja'a pasanèd'e tare'a-re'a mi èu ne!

✧ **5:21** Kalua nèti Masir 20:13, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:17

Èèna na èu pea taruu ètu d'ara bèdho, toke b'ae aa'i mèu-mèu kèlu-g'ètu èu sèra.”

Lamatua Yesus aj'a-nori dhèu, sèna ka baku tao j'ara makae

²⁷ “Miu dhu me'a le atora Musa, dhu peka na, ‘Baku bersina.’[✧] ²⁸ Te ngaa Ja'a neo peka na, sèmi ne'e: dhèu dhu ladhe nèdhi dhèu bhèni èci, hèia d'ara na neo j'unu pa'èci dènge ne, na, dhèu mone ne bersina le dènge bhèni ne ètu d'ara na. ²⁹ Ladhe èu tao sala pake musi madha g'ana èu, na, ed'o eele ne. Te be'a risi èu maso sorga dènge musi madha cabèka di, aa baku ra pèci mu asa d'ara ai naraka dènge musi madha dua-dua.[✧] ³⁰ Aa ladhe èu tao sala dènge kacui-aa'i g'ana èu, poro eele kacui-aa'i ne. Te be'a risi èu maso sorga dènge kacui-aa'i cabèka di, aa baku ra pèci mu asa d'ara ai naraka dènge kacui-aa'i dhu kateme iisi.”[✧]

Lamatua Yesus aj'a-nori dhèu ho baku pa'ia-pa'ela

(Mateos 19:9, Markus 10:11-12, Lukas 16:18)

³¹ “Miu dhu me'a le atora Musa, na, ‘Dhèu dhu pa'ia dènge dhèu èmu-kamali na, nèngu hud'i hia ku sasuri pa'ia mi bhèni èèna.’[✧] ³² Te ngaa Ja'a peka sèmi ne'e: ladhe abhu dhèu dhu ia eele dhèu èmu na, te ngaa bhèni ne tao nèdhi boe j'ara makae, hèia bhèni ne leo hari èmu, na, dhèu èmu uuru èèna ka dhu tao nèngu j'aj'i

[✧] **5:27** Kalua nèti Masir 20:14, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:18

[✧] **5:29** Mateos 18:9, Markus 9:47 [✧] **5:30** Mateos 18:8, Markus 9:43 [✧] **5:31** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 24:1-4, Mateos 19:7, Markus 10:4

bersina. Aa ladhe abhu dhèu mone dhu leo nare bhèni dhu dhèu èmu na ia eele, na, rèngu dua ra bersina kahèi.”✧

Lamatua Yesus aj'a-nori j'ara soo-subha

³³ “Miu dhu me'a le atora Musa dhu na hia mi bèi-baki èdhi, peka na, ‘Ladhe èu pajaji pake lii soo-subha, dhu ale kolongara Ama Lamatua, na, èu dhu pa'èki le dènge soo-subha èèna.’✧ ³⁴ Te ngaa Ja'a peka sèmi ne'e: ladhe èu neo pajaji, na, mage mu j'oka subha. Baku subha dènge ngara sorga, lula sorga èèna era pea Ama Lamatua.✧ ³⁵ Mage subha pake ngara rai-haha, lula rai-haha ne, era bane haga Ama Lamatua. Aa mage subha pake ngara Yerusalem, lula Yerusalem èèna, kota nèti Dhèu Aae Kapai.✧ ³⁶ Baku subha pake ngara kab'a kètu miu. Te miu dènge boe koasa ho paredha rèu kètu miu, sèna ka ca loa sa j'aj'i mèdhi do j'aj'i pudhi. ³⁷ De ladhe miu neo pajaji, dhu peka oo, na, peka la ‘oo’ di. Te ngaa ladhe aad'o, na, peka la, ‘aad'o’ di. Ladhe miu peka risi nèti èèna, sèra sa j'aj'aj'i nèti nidhu.”

Lamatua Yesus aj'a-nori sèna ka baku b'ala bhabhelu dènge bhabhelu, te ngaa hud'i b'ala dènge j'ara lalau-lalo'o dhu be'a risi hari
(Lukas 6:29-30)

³⁸ “Miu dhu me'a le atora Musa, dhu peka na, ‘Ladhe dhèu cee dhu pa'ele iie musi madha miu, na, pa'ele iie kahèi musi madha na. Aa

✧ **5:32** Mateos 19:9, Markus 10:11-12, Lukas 16:18, 1 Korintus 7:10-11 ✧ **5:33** Atora nèti Ama-ama Agama 19:12, Sensus 30:2, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 23:21 ✧ **5:34** Yakobis 5:12, Yesaya 66:1, Mateos 23:22 ✧ **5:35** Yesaya 66:1, Lii Sod'a Koa-Kio 48:3

ladhe abhu dhèu dhu pakabhui eele ngutu èu, na, pakabhui eele ngutu na kahèi. ✧ 39 Te ngaa Ja'a peka dènge miu sèmi ne'e: baku b'ala bhabhelu dènge bhabhelu. Ladhe dhèu tèb'e ripi èu cabèka, na hud'i laa, na tèb'e hari ripi dhu leo. 40 Ladhe dhèu neo tenge lii langu dènge èu, ho neo nare kodho èu, na, hia ne kodho pana èu kahèi. 41 Ladhe sordad'u ca dhèu laka-seti èu ho pasae mèdha na kako d'ai ca kilometer, na, èu pasae mèti kaj'èu na toke dua kilometer. 42 Ladhe dhèu neo manèngi nare mèdha èu èci, na, hia la. Aa ladhe dhèu neo pija mèdha èu, na, hia la.”

Lamatua Yesus aj'a-nori, sèna ka sue dhèu dhu tèka d'ara dènge èdhi
(Lukas 6:27-28,32-36)

43 “Miu tadèngi le, dhu peka na, ‘Sue la a'ari èu, aa nasa la dènge dhèu dhu nasa dènge èu.’ ✧ 44 Te ngaa Ja'a peka sèmi ne'e: èu hud'i sue ku dhèu dhu nasa dènge èu, aa manèngi ho Lamatua hia mènngi-nale mi dhèu dhu paj'èra èu. 45 Ladhe èu tao sèmi èèna, èu pad'elo, na, èu ana Ama ètu sorga. Lula Nèngu ka tao madha lod'o hia dhèu dhu be'a, dènge dhèu dhu bhelu. Na papuru èj'i hia dhèu dhu tao madhutu paredha Na, aa mi dhèu dhu lab'a paredha Na kahèi. 46 De ladhe èu sue dhoka dhèu dhu sue èu, èu ngee na Ama Lamatua hud'i b'ala hia èu mènngi-nale, do? Aad'o! Te dhèu bhelu kahèi ne'a sue angalai na, dhu sue nèngu. 47 De ladhe èu me'a dhoka

✧ 5:38 Kalua nèti Masir 21:24, Atora nèti Ama-ama Agama 24:20, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 19:21 ✧ 5:43 Atora nèti Ama-ama Agama 19:18

hia lii maho'o mi angalai èu, na, kolo-karisi na ngaa? Te dhèu dhu parcaya boe Ama Lamatua, re'a ad'u-ue j'ara sèmi èèna kahèi. ⁴⁸ De sanèd'e, ee! Ama mu ètu sorga sue dhèu aa'i-aa'i. De èu hud'i tao madhutu ku sèmi èèna kahèi!”✠

6

Lamatua Yesus aj'a, sèna ka soru-bara dhèu-dhèu susa

¹ Yesus aj'a taruu, peka na, “Sanèd'e! Mage mi madhutu atora agama di, sèna ka dhèu pad'iri miu. Te ladhe miu tao sèmi èèna, Ama miu ètu sorga b'ala boe rui-j'aj'èra miu.✠

² Ladhe miu neo soru-bara dhèu kasia, mage lami palolo asa mia-mia. Te ladhe miu se tao sèmi èèna, miu ca ropa dènge dhèu dhu padhai lii leo, tao leo. Dhèu sèmi sèra, d'èi lasi karihu asa d'ara èmu sabaj'a ho dhèu koa si, peka na, ‘Ira ii! Dhèu ne maj'èni madhutu atora agama, nga!’ Ja'a peka mola-mola kèna! Dhèu dhu tema sèmi rare lii koa-kad'iri nèti dhèu, rèngu se abhu le pala ra. ³ De ladhe miu neo soru-bara dhèu dhu dènge boe ngaa-ngaa, mage mi palolo kahèi! ⁴ Dènge sèmi èèna, dhèu ètu rai-haha ne re'a boe. Te ngaa Ama miu ètu sorga dhu ne'a ngaa dhu miu tao pahuni. Pe Nèngu ka dhu b'ala hia miu berkat ae-ae.”

*Lamatua Yesus aj'a dhèu sabaj'a
(Lukas 11:2-4)*

✠ **5:48** Atora nèti Ama-ama Agama 19:2, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 18:13 ✠ **6:1** Mateos 23:5

⁵ “Lod'o miu sabaj'a, miu baku tao nuka sèmi dhèu dhu padhai lii leo, tao leo. Dhèu se d'èi lasi asa j'ara dhu dhèu ae-ae, aa titu ètu d'ara èmu manèngi-mangaj'i ho dhèu koa-kad'iri si, peka na, ‘Dhèu se, dhèu mola-mèci!’ Te ngaa nanene pabe'a-be'a! Dènge rèngu abhu koa sèmi èèna, rèngu sèmi rare le pala ra.✧ ⁶ Te ngaa miu baku sèmi èèna. Ladhe miu manèngi-mangaj'i, lami asa d'ara kama ho bèdho babèdho na. Èle èèna, heka mi sabaj'a mau-mau hia Ama mi ètu sorga. Masi ka dhèu leo rèdhi boe, te ngaa Ama miu ladhe nèdhi. Bèli-camèd'a Na b'ala hia miu berkat ae-ae.

⁷ Ladhe miu sabaj'a, baku padhai lii dhu dènge boe kolo-kapua. Te dhèu dhu tadhe boe Ama Lamatua sabaj'a sèmi èèna ka. Rèngu pangee, na, Ama Lamatua d'èi nanene lii manèngi ra dhu madhera lola-lola èèna. ⁸ Mage mi madhutu j'ara rèngu sèra! Te masi ka miu dhae manèngi mèka ngaa-ngaa nèti Ama mi ètu sorga, te ngaa Nèngu dhu ne'a mema le, ngaa dhu miu parluu. ⁹ De ladhe sabaj'a, na, madhutu la conto sèmi ne'e: ‘Ama ètu sorga! Kolongara Ama dhu mola-mèci.

Hud'i laa dhèu aa'i-aa'i, ded'e padedha-dedha kolongara Ama dhu kapai èèna.

¹⁰ Hud'i laa Ama j'aj'i Dhèu Aae mi dhèu aa'i-aa'i! Hud'i laa dhèu aa'i-aa'i, tao madhutu paredha Ama ètu rai-haha ne, nuka sèmi ana pajuu Ama, tao madhutu paredha Ama ètu sorga.

¹¹ Ama, hia la ji'i ngang'a-nganginu dhu d'ai bèli-bèli.

✧ **6:5** Lukas 18:10-14

12 Ji'i manèngi, ho Ama saku eele aa'i sasala-sasigo ji'i,
nuka sèmi ji'i kahèi pabhèlu eele sasala dhèu
dhu ra tao mi ji'i.

13 Ama, j'aga la ji'i, sèna ka ji'i baku tao bhabhelu.

Aa pakaj'èu la ji'i nèti koasa nidhu,
[Te Ama ka Dhèu Aae dhu koasa kapai risi eele.
Aa Ama ka dhu mèd'u paredha, toke d'ai
mia-mia la'e.
Sabaj'a ji'i d'ai sange ne'e ka, Ama.
Amin.]*

14 Te ngaa sanèd'e, ee! Ladhe miu pabhèlu eele sasala dhu dhèu tao mi miu, èèna na Ama mi ètu sorga saku eele sasala-sasigo miu kahèi.

15 Te ngaa ladhe miu mo'o boe pabhèlu eele sasala dhu dhèu tao mi miu, bèli-camèd'a Ama mi bhèlu boe sasala miu kahèi.”✠

Lamatua Yesus aj'a-nori j'ara-j'ara puasa

16 “Ladhe miu manèngi-mangaj'i aa puasa, mage mi tao rèhu susa, nuka sèmi dhèu dhu padhai lii leo, tao leo. Te ra ad'u-ue j'ara èèna, ho dhèu pad'iri si, peka na, ‘Dhèu se'e se, dhèu mola-mèci!’ Te ngaa sanèd'e, ee! Dènge sèmi rare koa-kad'iri sèmi èèna, na, rèngu abhu le pala ra. 17 Te ngaa ladhe miu puasa, lèu pamèu-mèu rèhu mi, aa sageri paie kètu miu! 18 De ladhe dhèu rèdhi miu, re'a boe na, miu dhu puasa. Te ngaa Ama miu ne'a. Pe Na pala hia miu mènghi-nale ae-ae.”

* **6:13** b: Ètu d'ara sasuri lii Yunani dhu uru èèna, ra suri tabha boe kalimat ètu d'ara kurung ne. ✠ **6:15** Markus 11:25-26

Lamatua Yesus aj'a j'ara-j'ara pakaboko mèdha-panyau ètu sorga

(Lukas 12:33-34)

¹⁹ “Miu baku sab'a taruu, ho dhodhoka pakaboko mèdha-panyau ae-ae ètu rai-haha ne di. Te hub'u dènge rutu pa'ele iie aa'i si. Aa dhèu mana'u mai pa'ele iie era tatèka mèdha-panyau, aa mana'u rèti si.✧ ²⁰ Te ngaa be'a risi miu maj'èni sab'a, sèna ka pakaboko mèdha-panyau ae-ae ètu sorga. Te ètu era nèi, abhu boe hub'u dènge rutu dhu pa'ele iie si, aa abhu boe dhèu mana'u, ho mai mana'u rèti. ²¹ Te ladhe miu tèka mèdha-panyau miu ètu era mia, na, tatu d'ara miu ètu èèna kahèi.”

Lamatua Yesus aj'a j'ara-j'ara mamuri ètu d'ara saraa

(Lukas 11:34-36)

²² “Musi madha dhèu, nuka sèmi labhu dhu pasaraa d'ara ra. Ladhe musu madha na mèu, nèngu madhutu j'ara mamuri dhu hua iia, èci èèna ka dènge dhèu dhu kako ètu d'ara saraa. ²³ Te ngaa ladhe musu madha na ahu, nèngu bisa boe kako madhutu madha j'ara mola, nuka sèmi dhèu dhu gogo ai lae-lae ètu d'ara maroga. De ladhe saraa ètu d'ara miu j'aj'i maroga, na miu mamuri d'ara maroga kahèi.”

Lamatua Yesus aj'a-nori dhèu ho baku pangee mamuri ne tasa mera mia

(Lukas 16:13, 12:22-31)

²⁴ “Dhèu bisa boe sab'a hia dua lamatua, lula èèna na nèngu d'èi risi ca dhèu di. Bisa kahèi nèngu madhutu lamatua èci, aa pusi-pahae boe

✧ 6:19 Yakobis 5:2-3

dhu leo. Nèti èèna ka, èu bisa boe peka na, ‘Ama Lamatua èèna, Lamatua ja'a,’ ladhe èu tao doi-dhari j'aj'i mi lamatua èu.

²⁵ Nèti èèna ka, Ja'a peka dènge miu sèmi ne'e: baku bhute pangee, na, ja'a mamuri tasa mera mia, ku'a-kinu ngaa, pake ngaa? Miu pangee na, mamuri ne dhoka ta'a-tinu, di? Aa ngi'u ne, dhoka pake mèdha-papake, di? Aad'o sèmi èèna. ²⁶ Ladhe ku manu-bhui dhu lela ètu talora liru. Rèngu bhute rèdhi boe sèla hini, dènge puu-g'ètu, ho tèka nganga'a ètu d'ara soka. Te ngaa Ama miu ètu sorga piara manu-bhui sèra taruu. Tatu Nèngu kab'oi miu risi eele nèti rèngu. De ngee pabe'a-be'a. Te Ama Lamatua pakab'ua miu risi nèti manu-bhui sèra. ²⁷ Ladhe dhèu titu ètu madha tèru, ho na bhute dènge lalau ngi'u na, nèngu bisa pamadhera hari ngi'u na, do? Bisa boe! ²⁸ Ladhe bisa boe, na, nga tao ka miu bhute dènge pangee hari mèdha-papake? Lami ladhe ku hela bunga dhu muri tab'a ètu d'ara pad'a sod'a. Rèngu manyèru boe hèngu, aa manènu boe sig'i sa hèi.

²⁹ Te ngaa sanèd'e ku la! Mèdha-papake dhèu aae Soleman dhu kab'ua risi, saraga na bisa boe segi saraga hela bunga ne. ³⁰ Te Ama Lamatua taru kira mi bunga dhu muri dhoka doe ne'e, aa bèli madhe, ho dhèu core asa d'ara ai. Ladhe Na tao sèmi èèna, tatu Nèngu papake miu risi eele nèti hela bunga sèra. De tasamia ka miu parcaya pa'èra boe mi Nèngu?✧ ³¹ De baku mi pangee na, ‘Ji'i neo nga'a ngaa?’ do, ‘Neo ginu ngaa?’ do,

✧ **6:30** 1 Dhèu Aae sèra 10:4-7, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 9:3-6

‘Neo pake ngaa?’ ³² Dhèu dhu parcaya boe Ama Lamatua, rèngu sab'a loe boe ho neo abhu aa'i-aa'i se. Te ngaa miu baku tao sèmi èèna, te Ama miu ètu sorga dhu ne'a aa'i le, ngaa-ngaa dhu miu parluu. ³³ Te ngaa miu hud'i pakako uuru ku sasab'a Na, aa hud'i madhutu ku paredha Na, heka Na hia miu aa'i-aa'i dhu miu parluu. ³⁴ De baku bhute pangee, na, bèli miu parluu ngaa. Te bèli èèna dènge bhabhute unu na. Sasusa lod'o doe ne'e, èle ètu doe ne'e kahèi.”

7

Lamatua Yesus aj'a, sèna ka baku galaa dhèu (Lukas 6:37-38,41-42)

¹ “Miu baku galaa dhèu, sèna ka Ama Lamatua baku pasala miu kahèi. ² Ladhe miu nile dhèu sèmi mia, pe Ama Lamatua nile miu sèmi èèna kahèi. Ladhe miu ige sasala dhèu sèmi mia, bèli-camèd'a Ama Lamatua ige sasala miu sèmi èèna kahèi. ³ Masi ka sasala dhèu ciki oo'e èèna ka, èu bhèlu boe. Te ngaa sasala èu dhu kapai, èu pame'a boe ciki sa. Èci èèna ka dènge èu ladhe mèdhi ahu ca katèd'a ètu d'ara madha angalai èu, te ngaa abhu agarii aae ca laa dhu pa'abhe nare musi madha èu, dhu èu me'a more boe. ⁴ Nga tao ka èu bani peka na, ‘Angalai! Mai ho ja'a tiu eele ahu nèti d'ara madha èu’. Aa te ngaa èu mesa mu bisa boe mèdhi ngaa-ngaa, lula agarii aae dhu hutu nare musi madha mu. ⁵ Heeh! Èu ne, mema dhèu dhu padhai lii leo, tao leo! Tao eele uuru ku agarii nèti musi madha èu, heka ladhe mèdhi ahu ca katèd'a ètu d'ara

madha angalai mu, sèna ka èu bisa tiu eele ahu ne kèna.✧

⁶ Baku aj'a j'ara Lamatua dhu mola-mèci mi dhèu dhu d'èi pahahe dhèu. Lula dhèu sèra nuka sèmi busa pakadhi, dhu ra kabèli mai kadhi hari miu. Rèngu sèra goa sama sèmi hahi kahèi. Ladhe dhèu hia ne mutiara dhu kab'ua, na pusi boe! Te ne'a dhoka j'èli palaho di.”

Lamatua Yesus aj'a-nori, ho baku loe manèngi-mangaj'i
(Lukas 11:9-13)

⁷ “Ladhe miu sabaj'a,
baku loe manèngi mi Lamatua;
te èèna na, Na hia.

Ladhe patangi-tenge;
pe Na pad'elo j'ara.
Ladhe kad'eu taruu babèdho;
pe Na bhoke.

⁸ Te dhèu aa'i-aa'i dhu loe boe manèngi mi
Lamatua,
èèna na ra sèmi rare.

Dhu patangi-tenge,
pe ra abhu.
Dhu kad'eu taruu,
pe Na bhoke èmu.

⁹ Miu pangee sèku! Ladhe ana manèngi roti, tatu ama na hia boe ne hadhu, si? ¹⁰ Do, ladhe ana manèngi i'a, ama na hia boe mege, sina ma?

¹¹ Ama mi ètu sorga, mema d'ara Na hua iia titu kèna! De ladhe dhèu rai-haha dhu bhelu-katub'a sèmi miu, me'a hia mèdha dhu be'a mi ana miu,

✧ 7:5 Markus 4:24

ngaa hari Ama mi! Tatu Na bagi hia miu ngaa dhu miu manèngi.

¹² De, ngaa dhu èu neo dhèu leo tao mi èu, na, èu hud'i tao sèmi èèna kahèi hia nèngu. Lula ne'e ne ka, j'aj'i mi kapua nèti aa'i-aa'i dhu Musa dènge dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua dhu peka-padhai karèi nèti uru ka.”✧

Lamatua Yesus pakasame j'ara dhu susa aa hèb'a kota dhu kob'o
(Lukas 13:24)

¹³ “Ladhe dhèu neo maso sorga, nèngu hud'i maso ku re hèb'a kota dhu kob'o. Te ngaa mage-mage, oo! Abhu kahèi j'ara leo dhu mud'a, aa hèb'a dhu taleo, dhu dhèu ae-ae lasi re èèna. Te j'ara sèmi èèna ka dhu lere dhèu asa naraka, ka ra cèri eele nèti Ama Lamatua. ¹⁴ Dhèu dhu neo maso sorga, hud'i madhutu ku j'ara dhu susa, aa maso re hèb'a dhu kob'o. Te, masi ka dhèu ciki di dhu kako re j'ara èèna, te ngaa j'ara dhu kob'o èèna ka, dhu nèti dhèu asa Lamatua.”

Lamatua aj'a dhèu, sèna ka baku tao madhutu dhèu kapod'e-kabèli
(Lukas 6:43-44)

¹⁵ “Baku pamud'e dènge dhèu dhu tema kapod'e-kabèli, dhu d'èi padedha iisi, peka na, rèngu se dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua. Te rèngu tao ngi'u ra be'a nuka sèmi kahib'i-kalèbho. Te ngaa rèngu se dhèu bhelu-katub'a, èci èèna ka dènge busa hui dhu mai kadhi kahib'i-kalèbho. ¹⁶ Tasamia ho miu bisa tadhe dhèu dhu kapod'e sèmi sèra? Ladhe la nèti tatao

✧ 7:12 Lukas 6:31

rèngu. Èèna sèmi dhèu ladhe rèdhi hua, hèia tadhe dènge ana aaj'u ne. Hua dhu be'a, mai boe nèti aj'u dhu karehe. ¹⁷ Te aj'u dhu be'a ladhe d'ai hua, hua na be'a kahèi. Te ngaa aj'u dhu karehe ladhe na hua, hua na karehe kahèi. ¹⁸ Abhu ètu mia, aj'u dhu be'a, hua na karehe, aa aj'u dhu karehe, hua na be'a? ¹⁹ Aj'u dhu hua na karehe, tatu ra patue eele, ho core asa d'ara ai.✧ ²⁰ Sèmi èèna kahèi dènge rèngu dhu rèti lii padhai kapod'e-kabèli sèra. Miu tadhe si nèti tatao ra.”✧

*Lamatua Yesus lole dhèu dhu ale dhoka kolongara Ama Lamatua ètu hèb'a di
(Lukas 13:25-27)*

²¹ “Èèna na abhu dhèu dhu paroa Ja'a, na, ‘Lamatua!’ Te ngaa rèngu dhoka ale ètu hèb'a di. Bèli-camèd'a Ama Lamatua ètu sorga tule eele si. Te dhodhoka dhèu dhu d'èi tao madhutu dad'èi Nèngu di, dhu Na sèmi nare rèngu j'aj'i dhèu unu Na. ²² Pe ropa d'ai èle rai-haha ne, dhèu ae mangaku, peka na, Ja'a ne Lamatua rèngu. Aa dènge lii solo-mako, ra peka na, ‘Lamatua! Ji'i se la'a pakako a'aj'a Lamatua ètu mia-mia, babège nidhu dènge kolongara Lamatua, aa tao tadha-tadha malaa pake koasa nèti Lamatua.’

²³ Masi ka rèngu solo-mako Ja'a sèmi èèna, te ngaa èèna na Ja'a peka dènge rèngu, na, ‘Miu se, cee? Ja'a tadhe boe miu, te miu mamuri boe madhutu dad'èi Ama Lamatua. De mi pakaj'èu ka nèti ne'e!’”✧

Lamatua Yesus aj'a lula-nèti dhèu dhu d'èlu-mèu, aa dhèu dhu goa
(Lukas 6:47-49)

²⁴ “Dhèu dhu mai nanene Ja'a, hèia ra tao madhutu lii padhai Ja'a, rèngu se nuka sèmi dhèu dhu d'èlu-mèu, dhu patitu èmu ra ètu dedha hadhu kapua. ²⁵ Nèbhu boe, ka èj'i aae mai toke èi lala, aa ngèlu aae lèke èmu ne. Te ngaa èmu ne guri boe, lula patitu ètu dedha hadhu kapua.

²⁶ Dhèu dhu mai nanene Ja'a, te ngaa tao boe madhutu lii padhai Ja'a, nèngu ne èci èèna ka dènge dhèu goa dhu patitu èmu na ètu dedha salae. ²⁷ Nèbhu boe, ka èj'i aae mai toke èi lala. Ngèlu aae lèke èmu ne kahèi. Hèia èmu ne guri eele, toke laho teb'o-teb'o.”

Dhèu malaa-maloha lula nanene lii padhai Lamatua Yesus

²⁸ Ropa Yesus padhai lii nare, hèia dhèu aa'i-aa'i ra malaa-maloha, lula nanene a'aj'a Na, ²⁹ te Nèngu ne'a mèu isi nèti a'aj'a ne. Na aj'a-nori sèmi boe mese agama sèra.✧

8

Lamatua Yesus puri-pa'èle ca dhèu pèd'a kusta
(Markus 1:40-45, Lukas 5:12-16)

¹ Lod'o Yesus puru nèti ledhe, hèia dhèu ae-ae lasi madhutu Ne. ² Kabèdhi laa, ca dhèu dhu pèd'a kusta mai paraga dènge Ne. Hèia na patitu kètu urutuu ètu madha Yesus, ho manèngi, aku nèngu na, “Lamatua! Sue ku ja'a la! Ladhe

✧ **7:29** Markus 1:22, Lukas 4:32

mo'o, na, puri ku papèd'a ja'a ne, sèna ka dhèu madenge ia ka dènge ja'a, aa ja'a bisa hari sabaj'a ètu d'ara èmu manèngi-mangaj'i."

³ Ropa tadèngi nare, hèia Yesus j'ole kacui-aa Na ka Na g'ag'e dhèu ne, hèia Na lii, aku Nèngu na, "Ja'a ko'o! Èu èle kèna!" Kabèdhi la, èi papèd'a dhèu ne èle dènge ka. ⁴ Hèia Yesus peka dènge ne, "Sanèd'e paie! Èu èle le nèti papèd'a-tarègu, te ngaa baku èu lolo dènge dhèu èci sa. Aa èu hud'i madhutu ku atora Musa. De lamu asa ama agama ho na parisa ngi'u èu, sèna ka ne'a na èi papèd'a mu ele le, tare'a, do dhae. Èle na, èu hia persembahan tadha makasi, sèna ka dhèu re'a, na, èu ne èle tare'a-re'a le nèti papèd'a."✧

*Lamatua Yesus puri-pa'èle ana sab'a èci nèti komedhaa sordad'u Roma
(Lukas 7:1-10)*

⁵ Èle èèna, hèia Yesus maso asa d'ara rae Kapernaum. Ètu era ne'e, komedhaa sordad'u Roma ca dhèu, mai manèngi ho Yesus soru-bara ne, aku nèngu na, ⁶ "Ama! Ana sab'a ja'a ca dhèu, pèd'a aae, ka na j'èra titu kèna ètu èmu. Na bisa boe puru nèti era j'unu na."

⁷ Ka Yesus dhaa, peka na, "Oo! Pe Ja'a dhiu puri-pa'èle ne."

⁸ Te ngaa komedhaa ne b'ala, aku nèngu na, "Ama! Ama roca ia ka mai asa èmu ja'a, lula ja'a nia boe sèmi Ama asa d'ara èmu ja'a. Sad'i Ama ku peka dhoka lii ca hèb'a di nèti ne'e, tatu

✧ **8:4** Aora nèti Ama-ama Agama 14:1-32

ana sab'a ja'a ne èle dènge nèti papèd'a. ⁹ Ja'a ke'a j'ara ne, lula ja'a dènge dhèu paredha dedha kahèi, dhu dènge koasa ho paredha ja'a. Aa ja'a dènge koasa kahèi, sèna ka paredha sordad'u ja'a sèra. Ladhe ja'a pua, peka na, 'Lamu sa nèi!' tatu na la'e dènge. Aa ladhe ja'a peka, 'Mai asa ne'e!' tatu na mai. Aa ladhe ja'a paleha dhèu sab'a ja'a, peka na, 'Sab'a ne'e!' tatu na tao madhutu. De sad'i Ama ku lii di, tatu ana sab'a ja'a èèna, èle dènge nèti papèd'a na."

¹⁰ Ropa Yesus tadèngi nare, hèia Na malaa. Ka Na padhai lii dènge dhèu ae sèra, aku Nèngu na, "Nèbhu nare sange ne'e, Ja'a dhae paraga kèdhi mèka dènge ca dhèu sa nèti dhèu Yahudi dhu lèka èra sama sèmi dhèu Roma ne! ¹¹ Nanene paie-iie! Te bèli-camèd'a dhèu leo rai kara ae-ae, nuka sèmi dhèu Roma ne, mai nèti haa, nèti dhimu, ho madhèdi ra'a-rinu mei èci dènge Abraham, Isak dènge Yakob ètu d'ara èmu Ama Lamatua ètu sorga. ¹² Masi ka Lamatua dhu hag'e nare le dhèu Yahudi, sena ka j'aj'i dhèu unu Na, te ngaa ae ka dhu pusi-pahae boe Ne. Èèna na, Lamatua tule eele si asa era dhu maroga kiu-kiu. Ètu era ne'e, ra tangi roma iisi d'ara pèd'a, aa ra j'èra titu kèna."✧

¹³ Padhai lii nare, hèia Yesus peka dènge komedhaa ne, "Lèpa ka. Te ana sab'a èu èèna èle le, madhutu sèmi parcaya èu ne." Ka lod'o dhu Na padhai èèna, ana ne èle dènge ka.✧

*Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu pèd'a ae-ae
(Markus 1:29-34, Lukas 4:38-41)*

14 Ca tèka, Yesus la'e asa èmu Petrus. Na ladhe nèdhi ina dhèu èmu Petrus dhu j'unu ètu dedha koi, dhu pèd'a maringi-sagoro. 15 Ka Yesus kèpe kacui-aa'i na, hèia ina ne èle nèti papèd'a na. Hèia na kèd'i, ka la'e lalau nganga'a hia Yesus si.

16 Ropa lod'o oe cèna, hèia dhèu sèra mai rèti dhèu rèngu dhu nidhu tao. Hèia Na paredha nidhu se, peka na, “Eee, nidhu! Rai pakaj'èu nèti ne'e!” Hèia nidhu se kalua dènge ka. Na puri-pa'èle kahèi dhèu aa'i-aa'i nèti papèd'a-tarègu ra. 17 Na tao j'ara se, ho pamèci dènge lii dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, ngara na Yesaya, dhu suri tèke le, peka na,

“Na puri-pa'èle papèd'a-tarègu èdhi.

Aa pasae nare j'aj'èra èdhi.”✧

Dhèu dhu neo madhutu Lamatua Yesus hud'i madhutu ku dènge d'ara kateme

(Lukas 9:57-62)

18 Èle èèna ka, Yesus nèdhi dhèu ae-ae mai kalibhu rare Ne. Hèia Na peka dènge ana-ana madhutu Na, aku Nèngu na, “Mai pakèd'i lati asa cabèka dano.”

19 Hèia mese agama ca dhèu mai, padhai lii dènge Ne, peka na, “Ama Mese! Sad'i Ama asa mia èèna ka, ja'a bera-bera dènge Ama!”

20 Ka Yesus dhaa, peka na, “Be'a kahèi do! Te ngaa sanèd'e. Dhèu rai-haha aa badha-manu aa'i-aa'i, dhu dènge era pea-palu'u. Busa hui lèpa asa ro'a na. Manu-bhui la'e asa rèd'a na. Te ngaa Ja'a Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne dènge

✧ 8:17 Yesaya 53:4

boe era pea-palu'u. Nanèlu ho bane kètu dènge boe kahèi.”

²¹ Èle ka, dhèu èci hari mai peka dènge Yesus, na, “Ama! Ja'a neo madhutu Ama, te ngaa hud'i ja'a ladhe-leru ku ina-ama ja'a. Ladhe ama ku madhe, ho padhane kore, heka ja'a madhutu kèna.”

²² Te ngaa Yesus padhai lii, peka na, “Sèmi ne'e! Hud'i laa dhèu leo dhu parcaya boe Lamatua padhane dhèu madhe. Te ladhe èu neo madhutu Ja'a, na, madhutu la dènge d'ara kateme!”

*Lamatua Yesus pamau ngèlu aae
(Markus 4:35-41, Lukas 8:22-25)*

²³ Èle èèna ka, Yesus ca'e asa dedha koha, palere dènge ana-ana madhutu Na. ²⁴ Ropa rèngu ètu talora dano era, Yesus bhèj'i. Kaca'a laa, ngèlu aae mai. Naha aae tèb'e koha ne, toke èi maso asa d'ara. ²⁵ Ropa ladhe rèdhi sèmi èèna, hèia ana madhutu se lasi parèi Yesus, aku rèngu na, “Ama! Ama! Kèd'i ku la! Bara ku ji'i, te èdhi molo madhe aa'i ti kèna!”

²⁶ Hèia Yesus dhaa, peka na, “Wee! Nga tao ka miu se madha'u sèmi ne'e ne? Miu parcaya boe Ja'a, do?” Ka Na kèd'i. Èle ka Na kai ngèlu dènge naha ètu d'ara dano ne, peka na, “Mau ka!” Hèia naha dènge ngèlu mau dènge ka.

²⁷ Ka ana madhutu Yesus se malaa-maloha. Ra papeka na, “Ira ii! Cee ka Dhèu ne'e ne? Tasamia ka Na bisa paredha ngèlu dènge naha, ka madhutu dad'èi Na?”

*Lamatua Yesus pa'èle dhèu dua dhu nidhu tao
(Markus 5:1-20, Lukas 8:26-39)*

28 Nèbhu boe ka rèngu d'ai cabèka dano, ètu rai Gad'ara.* Ètu era nèi, abhu dhèu dua dhu nidhu tao. Rèngu pea ètu era ro'a dhèu madhe. Dua ra se'e bhelu titu kèna, toke abhu boe ca dhèu sa hèi dhu bani kako re era èèna. Ropa rèdhi Yesus mai, hèia ²⁹ ra pa'oo, peka na, “We, Ana Ama Lamatua! Nga tao ka Èu mai gagu ji'i se? Masi ka d'ai mèka lod'o ho hia hahuku mi ji'i, te ngaa Èu mai le ho neo paj'èra ji'i!”

³⁰ Kaj'èu boe ètu era èèna, abhu hahi canau dhu nyuu rai, tenge nganga'a. ³¹ Hèia nidhu se manèngi Yesus, aku rèngu na, “Ladhe babèga eele ji'i, na, pua la ji'i maso asa d'ara hahi sèi!”

³² Hèia Yesus paredha nidhu se, peka na, “Lami ka!” Hèia nidhu kalua tèke eele dhèu dua se, lasi maso asa d'ara hahi deo sa. Ka hahi se rai paceb'a re sebhe ledhe ka manahu asa d'ara dano, hèia ra cèna, ka madhe aa'i si.

³³ Ropa ladhe rèdhi sèmi èèna, dhèu madhenga hahi, rai lasi asa d'ara rae, hèia ra lolo ngaa dhu j'aj'i ne. ³⁴ Ropa tadèngi rare, dhèu ae lasi asa era èèna. D'ai nèi, ra rèdhi Yesus. Hèia ra pakaseti Yesus, ho pakèd'i nèti rae rèngu ne.

9

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu karuku ca dhèu

(Markus 2:1-12, Lukas 5:17-26)

¹ Èle èèna, Yesus si ca'e hari koha, lèpa asa ca bèka dano. Ka rèngu puru ètu kota Na. ² Ètu

* **8:28** Sasuri lii Yunani dhu be'a risi, suri *Gad'ara* ètu Mateos. Sasuri cahag'e dhu suri *Gergesa*, aa cahag'e dhu leo suri *Gerasa*.

era ne'e dhèu j'èru rèti angalai ra dhu karuku asa Yesus. Ropa ladhe nèdhi, Yesus ne'a le, na, rèngu parcaya Ne, peka na, Nèngu bisa puri-pa'èle angalai ra. Hèia Na peka dènge dhèu karuku ne, aku Nèngu na, “Ana! Pa'èra d'ara èu! Te Ja'a saku eele le sasala èu.”

³ Te ngaa ètu era èèna, abhu pèri-pèri mese agama Yahudi dhu tadèngi lii padhai Yesus èèna. Ka ra nasa, hèia ra papeka, na, “Dhèu ne'e ne bani titu kèna peka sèmi èèna! Dhodhoka Ama Lamatua di dhu bisa abho sasala-sasigo dhèu. Te ngaa lii padhai Dhèu ne tao iisi Na sama sèmi Ama Lamatua sa. Nèngu ne pahaha Ama Lamatua!”

⁴ Te ngaa Yesus ne'a d'ara rèngu. Nèti èèna ka Na lii, aku Nèngu na, “Nga tao ka miu se pangee, na, Ja'a ne pahaha Ama Lamatua? ⁵ Mia ka dhu mud'a risi? Ladhe Ja'a peka dènge dhèu karuku ne, ‘Ja'a saku eele le sasala èu,’ do, Ja'a peka na, ‘Kèd'i, ho lèpa ka.’ ⁶ Ladhe na kèd'i dènge ka, miu heka mèdhi, na, Ja'a ne Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Te Ja'a dènge hak ho abho sasala dhèu.”

Hèia Yesus paredha dhèu karuku ne, peka na, “Kèd'i ka! Ded'e mèti ka karad'a èu, ho lèpa ka!”

⁷ Ka dhèu karuku ne kèd'i, hèia na lèpa dènge ka. ⁸ Ropa ladhe rèdhi, hèia rèngu aa'i-aa'i ra malaa-maloha. Hèia ra ded'e padedha-dedha kolongara Ama Lamatua, peka na, “Ama Lamatua, kapai risi eele! Na hia koasa kapai sèmi ne'e, hia mi dhèu rai-haha.”

*Lamatua Yesus paroa Mateos ho madhutu Ne
(Markus 2:13-17, Lukas 5:27-32)*

⁹ Èle ka Yesus la'e nèti era èèna, hèia ladhe nédhi ca dhèu roro doi bea dhu sab'a ètu kantor bea. Ngara dhèu ne, Mateos. Hèia Yesus gale ne, peka na, “Mai madhutu Ja'a!” Ropa tadèngi nare, hèia Mateos kèd'i dènge ka, la'e madhutu Yesus.

¹⁰ Ka Mateos nèru Yesus si lasi ra'a-rinu asa èmu na. Na nèru kahèi mone aanga-angalai na dhèu roro bea sèra, aa tamu dhu leo kahèi, ho ra'a-rinu dènge rèngu.

¹¹ Te ngaa abhu pèri-pèri dhèu nèti partei Parisi, mai ka'ugu ètu madha ana-ana madhutu Yesus, peka na, “Nga tao ka mese miu madhèdi na'a-ninu dènge dhèu-dhèu dhu guna boe se, nuka sèmi dhèu roro bea dènge angalai ra dhu bhelu-katub'a sèra?”✧

¹² Te ngaa Yesus peka dènge rèngu, aku Nèngu na, “Dhèu pèd'a parluu dote-matarii, te ngaa dhèu dhu pèd'a boe parluu boe. ¹³ Be'a risi lami parisa paie-iie Lii Holo-Nori Ama Lamatua. Te uru èèna, Na pua Hosea, ca dhèu nèti lii padhai Na, dhu suri peka na,

‘Dad'èi Ja'a nuka,
dhèu-dhèu Ja'a hud'i pasue ku èci dènge èci,
aa pad'elo rasa kasia.

Ladhe ra tao boe madhutu sèmi èèna, na,
badha korban rèngu dhu rèti hia Ja'a,
dènge boe kab'ua.’

Ne'e ne ka dhu Ama Lamatua peka tèke le. Nèti èèna ka, Ja'a mai boe ho uri dhèu dhu pangee na, rèngu dhèu mola, te ngaa Ja'a mai sèna ka ladhe-leru dhèu dhu laku-laku boe.”✧

*Dhèu karèi, nga tao ka ana madhutu Lamatua
Yesus puasa boe*

(Markus 2:18-22, Lukas 5:33-39)

¹⁴ Èle èèna ka, ana madhutu Yohanis tuka sarani sèra, mai sa Yesus. Dhèu se karèi, aku rèngu na, “Ji'i dhu madhutu Yohanis tema puasa. Aa dhèu Parisi puasa kahèi. Te ngaa tasamia ka ana madhutu Ama sèra loe boe ra'a-rinu? Rèngu re'a boe puasa, do?”

¹⁵ Te ngaa Yesus dhaa dènge lii pakasame, na, “Sèmi ne'e: ladhe pesta kab'i, tamu sèra puasa boe, te ngaa ra'a toke bècu. Ladhe pengantin mone dènge rèngu era, aa'i-aa'i ra ra'a-rinu palere-lere. Te ngaa ladhe dhèu leo rai rèti ka pengantin mone ne, hèia mone aanga-angalai Na, d'ara ra susa, de heka ra puasa kèna.

¹⁶ Dhèu bisa boe rare bèla hiu ca èta, ho kalape mi kodho dhui dhu mae. Te ropa base kodho ne, bèla hiu dhu kalape la'a deo na karuku, na kodho deo na asa mae aae.

¹⁷ J'ara sèmi èèna kahèi, dènge dhua dhu heka rèti mai nèti kapua, bisa boe bhori asa d'ara sabha dhui. Te aad'o na sabha ne madhore, hèia dhua bhori eele asa rai la'e. De dhua dhu hiu hud'i bhori ku asa d'ara sabha hiu, sèna ka dua ra be'a taruu!”* [Dènge sèmi ne'e, Yesus nori si, peka na, a'aj'a Na dhu hiu, baku pakihu dènge a'aj'a dhu dhui.]

*Lamatua Yesus puri-pa'èle ina ca dhèu dhu
pèd'a dhèu bhèni, aa pamamuri hari ana bhèni*

* **9:17** Sasuri lii Yunani dhu uru èèna, peka na, “baku isi èi anggor hiu asa d'ara tas ka'uri dhui, ho baku d'ai na mae.”

*ca dhèu**(Markus 5:21-43, Lukas 8:40-56)*

18 Ètu d'ara Yesus padhai lii era dènge ana madhutu Yohanis sèra, hèia kapala nèti èmu manèngi-mangaj'i mai paraga dènge Ne. Ka na patitu kètu urutuu ètu madha Yesus. Hèia na manèngi, aku nèngu na, “Ama, ee! Sue ku ja'a la! Te ana bhèni ja'a heka madhe kèna. De lati ho Ama bane ai mi ana ne, sèna ka na mamuri hari.”

19 Ropa Na tadèngi, hèia Yesus dènge ana madhutu Na, madhutu dènge ka dhèu deo na.

20-21 Ètu talora j'ara, ca dhèu ina kako la'e madhutu si. Bhèni ne lèke papèd'a bhèni, dhu loe boe ciki sa d'ai canguru dua tèu kèna. Na pangee, na, “Sad'i ja'a gai lèke kodho Yesus di, tatu èi papèd'a ja'a ne èle.” Nèti èèna ka, na ara padètu la'e, hèia na gai lèke suu kodho Yesus.

22 Yesus dhu ne'a, hèia Na kabib'a, ladhe sa ina ne. Ka Na lii, peka na, “Ina, ee! Pa'èra la d'ara èu. Te, lula èu parcaya Ja'a tare'a-re'a, nèti èèna ka èu èle nèti papèd'a.” Hèia bhèni ne èle dènge ka.

23 Èle ka, Yesus si lasi taruu asa èmu nèti kapala èmu manèngi-mangaj'i èèna. D'ai era nèi, maso la'e asa d'ara, hèia Na ladhe nèdhi dhèu dhu tema karihu musiik mamadhe, dènge dhèu ae dhu tangi d'ara pèd'a. 24 Te ngaa Yesus peka dènge ra, aku Nèngu na, “Ae eele ka tangi, aa lami ka èmu miu! Te ana ne madhe boe, dhoka na bhèj'i di.” Te ngaa dhèu se mari dènge pakapengo hèb'a mi Yesus.

²⁵ Èle ka, dhèu se aa'i-aa'i lasi asa li'u. Ka Yesus maso asa d'ara kama ana bhèni ne. Na kèpe ai ana ne, hèia ana ne mamuri dènge ka. ²⁶ Ropa ladhe rèdhi j'ara ne, ka dhèu mulai palolo lème ètu kabarai ra, lula-nèti ngaa dhu Yesus tao ne.

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu bèdhu dhèu dua

²⁷ Èle, hèia Yesus kako taruu. Ètu talora j'ara, abhu dhèu bèdhu dhèu dua dhu madhutu Ne. Dua ra rodhe, peka na, “Ana-èpu dhèu aae Daud! Sue ku ji'i la!”

²⁸ Ropa Yesus maso asa d'ara èmu cue, dhèu bèdhu se lasi paraga dènge Ne. Ka Yesus karèi dua ra, peka na, “Miu se lèka tare'a-re'a, na, Ja'a ne dènge koasa ho puri-pa'èle miu, sèna ka bisa ladhe mèdhi, do?”

Hèia dua ra dhaa, aku rèngu na, “Ama karèi ia ka, te ji'i dhu lèka mema-mema le.”

²⁹ Ropa tadèngi lii dhaa dua ra, hèia Yesus g'ag'e musi madha ra, ka Na peka na, “Ladhe sèmi èèna, na, j'aj'i ka madhutu parcaya miu.”

³⁰ Yesus padhai lii èle, hèia dua ra ladhe rèdhi dènge ka. Te ngaa Yesus pasanèd'e si, peka na, “Baku miu peka dènge ca dhèu sa, ngaa dhu j'aj'i le!”

³¹ Te ngaa dhèu se taha rare boe d'ara ra. Ka ra kako palème kabarai èèna, lole dènge dhèu aa'i-aa'i, tatao Yesus mi rèngu dua ra.

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu lii aad'o

³² Ropa dhèu bèdhu se lasi, dhèu rèti dhèu leo hari èci asa Yesus. Dhèu ne bisa boe padhai lii, lula nidhu tao ne. ³³ Ropa ladhe nèdhi, hèia

Yesus paredha nidhu kalua nèti dhèu lii aad'o ne. Nidhu èèna kalua, ka dhèu ne padhai lii dènge ka. Hèia dhèu ae ètu era èèna malaa, ka ra peka na, “Ira ii! Èdhi dhèu Yahudi paraga tèdhi mèka madha j'ara sèmi ne'e ne!”

³⁴ Te ngaa dhèu Parisi ka'uu, peka na, “Dhèu aae nidhu ka dhu hia Ne koasa, sèna ka Na bisa babège eela nidhu.”✧

Lamatua Yesus taha nare boe d'ara, ropa ladhe nèdhi dhèu ae sèra

³⁵ Èle èèna ka, Yesus kako palème kota-kota dènge rae-rae, sèna ka aj'a-nori dhèu ètu d'ara èmu sabaj'a sèra. Na aj'a dhèu nèti Lii Holo-Nori Ama Lamatua, aa j'ara tasamia rèngu bisa j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua. Na puri-pa'èle kahèi dhèu nèti papèd'a-tarègu ra.✧ ³⁶ Ropa Yesus ladhe nèdhi dhèu ae se, hèia Na taha nare boe d'ara, lula dhèu se re'a heka tao sèmi ngaa sa. Te rèngu nuka sèmi kahib'i-kalèbho dhu dènge boe dhèu madhenga.✧ ³⁷ Èle ka, Yesus padhai lii dènge ana madhutu Na, aku Nèngu na, “Dhèu ae se, nuka sèmi nganga'a ae-ae ètu d'ara oka-tedhe. Masi ka nganga'a ae titu kèna, te ngaa dhèu sab'a d'ai boe ho puu-g'ètu, sèna ka tèke asa d'ara gud'a.✧ ³⁸ Nèti èèna ka, miu hud'i manèngi ku mi Lamatua oka, sèna ka Na tabha hari dhèu sab'a, ho lasi puu-g'ètu isi oka se.”

✧ **9:34** Mateos 10:25, 12:24, Markus 3:22, Lukas 11:15 ✧ **9:35** Mateos 4:23, Markus 1:39, Lukas 4:44 ✧ **9:36** Sensus 27:17, 1 Dhèu Aae sèra 22:17, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 18:16, Yeskial 34:5, Sakaria 10:2, Markus 6:34 ✧ **9:37** Lukas 10:2

10

Lamatua Yesus hag'e nare ana madhutu Na canguru dua dhèu

(Markus 3:13-19, Lukas 6:12-16)

¹ Èle ka, Yesus paroa ana madhutu Na, sèna ka mai pakaboko. Hèia Na hia si koasa ho babège eele nidhu aa puri-pa'èle dhèu nèti papèd'a-tarègu ra. ² Ana madhutu Na dhu Na pua sèra, dhèu canguru dua, nuka:

Partama, ngara na Simon (dhu dhèu tema paroa ne, 'Petrus'),

dènge ari na, Anderias,

Yakobis,

dènge ari na, Yohanis (dua ra ana Sabadeus),

³ Pelipus,

Bertolomeos,

Tomas,

Mateos (dhèu roro doi bea),

Yakobis dhu leo (nuka ana Alpius),

Tadius,

⁴ Simon (nèti partei politik Selot),*

dènge Yudas Iskariot (dhu èèna na pahie Yesus).

Lamatua Yesus pua ana madhutu Na, lasi pakako sasab'a-la'a Na

(Markus 6:7-13, Lukas 9:1-6)

⁵⁻⁶ Èle èèna ka, Yesus pua ana madhutu Na canguru dua dhèu sèra, aa paredha si, peka na, "Ja'a pua miu lami asa dhèu èdhi dhèu Yahudi sèra, lula ae nèti rèngu dhu madhutu

* **10:4** Parteì Selot ne, tenge j'ara ho neo mardeka nèti paredha Roma. Ra pangare parteì ne 'Patriot' kahèi.

boe j'ara mamuri Ama Lamatua dènge mola. Rèngu cakaraa kahib'i-kalèbho dhu sala j'ara. Nèti èèna ka, baku lami asa dhèu Yahudi boe, nuka sèmi dhèu Samaria. ⁷ Lami peka dènge dhèu Isra'el èdhi sèra, na, 'Ne'e ne, d'ai lod'o kèna, sèna ka dhèu aa'i-aa'i ra bisa j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua.' ⁸ Aa lami puri-pa'èle dhèu pèd'a, pamamuri hari dhèu madhe, pa'èle dhèu kusta, aa babège eele nidhu. Ama Lamatua hia le miu ae-ae, te ngaa Na manèngi hari boe ca ana maa sa. De lami ka ho pala pa'ae-ae mi dhèu leo, te ngaa mage mi manèngi hari ngaa-ngaa kahèi. ⁹ Pakèd'i dènge ai hua. Baku mèti doi, ¹⁰ gee j'ara, mèdha silu, salapa, do tatea. Te dhèu hud'i hia ku dhèu sab'a, ngaa dhu pantas ho ra bisa mamuri.*

¹¹ Ladhe miu maso asa d'ara kota do rae èci, na, miu hud'i tengge ku dhèu dhu neo sèmi rare miu. Hèia miu pea ètu èmu èèna, toke miu pakèd'i tèke eele era èèna. ¹² Ladhe miu maso asa d'ara èmu dhèu, peka la dènge rèngu, 'Saloom! Lamatua hia miu mènge-nale.' ¹³ Ladhe dhèu ètu d'ara èmu ne, sèmi rare miu dènge be'a, na, miu manèngi sèna ka Lamatua hia si berkat. Te ngaa ladhe ra ro'o boe sèmi rare miu, na, Lamatua hia boe rèngu berkat. ¹⁴ Ladhe dhèu ro'o boe nanene lii padhai miu, mi kalua nèti èmu èèna, do kota èèna, hèia miu caro eele ahu nèti haga miu, sèna ka j'aj'i mi tadha, peka na, ladhe ro'o boe nanene, pe rèngu d'ui rare pala ra.* ¹⁵ Bèli-camèd'a, lod'o Ama Lamatua

* **10:10** 1 Korintus 9:14, 1 Timotius 5:18 * **10:14** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 13:51

huku dhèu ètu rai-haha ne'e, tatu Na pabia mi dhèu Sodom dènge Gomora dhu uru èèna bhelu titu kèna. Te ngaa sanèd'e! Èèna na, Nèngu huku bia risi hari mi dhèu dhu ro'o boe sèmi rare miu!"✠

Lamatua Yesus pasanèd'e ana madhutu Na, èèna na rèngu dui j'aj'èra

(Markus 13:9-13, Lukas 21:12-17)

¹⁶ “Sanèd'e paie! Te Ja'a pua miu ne, èci èèna ka Ja'a patabuli kahib'i-kalèbho asa talora aae busa hui. Nèti èèna ka, ngangee miu hud'i sèmi mege dhu d'èlu-mèu. Aa d'ara mi hud'i mola ku nuka sèmi koro j'aha dhu ne'a boe tenge lii langu.✠ ¹⁷ Te ngaa baku pamud'e! Te bèli-camèd'a dhèu paj'èra miu, sama sèmi busa hui kadhi pamadhe kahib'i-kalèbho. Èèna na, rèngu nuni rèti miu asa era parisa lii langu agama. Aa dhèu hake paparu miu ètu d'ara èmu sabaj'a. ¹⁸ Pe rèngu ère rèti miu asa madha gubernur dènge dhèu aae, lula miu madhutu Ja'a. Te ngaa miu hud'i pake lod'o sèra, ho peka-padhai dènge ra Lii Lolo Be'a nèti Ja'a. Dènge j'ara ne'e, dhèu dhu tadhe boe Ama Lamatua tadèngi kahèi kolongara Ja'a ne. ¹⁹ Te ngaa ladhe rèngu nuni rèti miu sèmi èèna, mage miu madha'u, peka na, ‘Èèna na, ja'a peka tasamia?’ Do, ‘Ja'a neo dhaa peka sèmi ngaa?’ Baku j'aj'i mi ngangee, te ladhe d'ai lod'o na, Ama mi ètu sorga ka dhu peka dènge miu, nèti j'ara mia ka dhu miu hud'i peka-padhai. ²⁰ Lod'o èèna, ngaa dhu miu padhai, mai

✠ **10:15** Lukas 10:4-12, Mateos 11:24, Lii Lolo dhu Uru Tèka 19:24-28 ✠ **10:16** Lukas 10:3

boe nèti d'ara miu unu mi, te Roh Lamatua dhu Mola-Mèci èèna ka dhu aj'a-nori ètu d'ara miu, sèna ka miu padhai sèmi ngaa sa.✠

21 Sanèd'e, te bèli-camèd'a ètu d'ara èmu cue, ladhe abhu ca dhèu parcaya Ja'a, èèna na a'ari nèngu mesa na, ka dhu tenge j'ara ho pamadhe ne. Aa ladhe ana ka dhu parcaya, èèna na ama na ka dhu pamadhe ne. Ladhe ina-ama ka dhu parcaya, bèli-camèd'a ana-ana ra ka dhu pamadhe si.✠ 22 Sanèd'e! Te bèli-camèd'a dhèu aa'i-aa'i tèka d'ara dènge miu, lula miu parcaya Ja'a ne. Te ngaa dhèu dhu taha taruu, èèna na Ama Lamatua hia ne mamuri.✠ 23 Ladhe dhèu paj'èra miu ètu d'ara kota cue, rai lami asa kota léo! Lèke kèna! Ja'a ne Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Bèli-camèd'a ropa miu palème aa'i mèka kota-kota ètu Isra'el, te ngaa Ja'a dhu lèpa hari mai le èèna.

24 Biasa dhèu pakab'ua ca dhèu mese risi nèti ana sakola na sèra. Aa dhèu pakab'ua ca dhèu lamatua risi nèti ènu na sèra.✠ 25 Ladhe ana sakola mèu sama sèmi mese na, nèngu pangee na d'ai le. Aa ladhe ènu d'èlu-mèu sama sèmi lamatua na, nèngu ngee na d'ai le.

De sanèd'e paie! Ladhe dhèu paroa lamatua èmu, peka na, 'Èu ne, Baalsebul, dhèu aae nidhu!' tatu isi èmu na abhu kolangara dhu karehe risi hari."✠

✠ **10:20** Markus 13:9-11, Lukas 12:11-12, 21:12-15 ✠ **10:21** Markus 13:12, Lukas 21:16 ✠ **10:22** Mateos 24:9, 13, Markus 13:13, Lukas 21:17 ✠ **10:24** Lukas 6:40, Yohanis 13:16, 15:20 ✠ **10:25** Mateos 9:34, 12:24, Markus 3:22, Lukas 11:15

*Baku madha'u dènge dhèu rai-haha, te Ama
Lamatua ka dhu sanoro miu
(Lukas 12:2-7)*

²⁶ “De miu baku madha'u dènge dhèu dhu lab'a miu. Te, ngaa dhu dhèu tao pahuni, bèli-camèd'a dhèu aa'i-aa'i ladhe rèdhi. ✧ ²⁷ Ngaa dhu Ja'a aj'a-nori le miu mesa mi, miu hud'i lami lole ku mi dhèu aa'i-aa'i. Aa ngaa dhu Ja'a paholo le dènge miu, miu se hud'i lami peka ku palème era. ²⁸ Baku madha'u dènge dhèu rai-haha, te rèngu bisa dhoka pamadhe ngi'u aae dhèu di, te ngaa bisa boe pa'ele iie samanga. Nèti èna ka, miu hud'i madha'u ku dènge Ama Lamatua, te dhoka Nèngu di dhu dènge koasa ho pamaso ngi'u aae dhèu dènge samanga kateme, asa d'ara dhasi ai dhu heo na loe boe ciki sa. ²⁹ De pa'èra d'ara miu. Dhèu pahie ana mangungu ètu d'ara pasa dènge kab'ua ciki oo'e di. Te ngaa ci'u sa bisa boe madhe, ladhe Ama mi ètu sorga no'o mèka. ³⁰ Ama miu ètu sorga dhu loe boe ladhe-leru miu, toke j'ara-j'ara dhu ana iiki-iiki. D'ai rèu kètu ètu kab'a kètu miu, Na ige nare aa'i hèi. ³¹ De baku madha'u! Lula Ama Lamatua pakab'ua miu risi nèti ana mangungu aa'i-aa'i ra.”

*Baku makae mangaku Lamatua Yesus
(Lukas 12:8-9)*

³² Hèia Yesus tuhu hari lii padhai Na, peka na, “Dhèu dhu bani mangaku Ja'a ètu madha dhèu ae ètu rai-haha ne, pe Ja'a kahèi mangaku nèngu ètu katanga madha Ama Ku ètu sorga, peka na,

✧ **10:26** Markus 4:22, Lukas 8:17

‘Nèngu ne dhèu Ja'a.’ ³³ Te ngaa dhèu dhu pasili Ja'a ètu madha dhèu ae, peka na nèngu tadhe boe Ja'a, bèli-camèd'a Ja'a peka dènge Ama Ku ètu sorga kahèi, na, ‘Ja'a tadhe boe dhèu ne'e.’”✠

Lamatua Yesus mai nèti boe dame, te ngaa patao-palaha

(Lukas 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ “Mage mi pangee na, Ja'a ne mai kèti dame asa rai-haha ne. Te mamai Ja'a ne, sèna ka dhèu rai-haha ne èci lab'a èci. ³⁵ Ja'a mai asa rai-haha ne, madhutu ngaa dhu dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua peka tèke èèna,

‘Èèna na, ana mone lab'a ama na,
ana bhèni lab'a ina na,
aa bhèni dhèu èmu ana na, lab'a ina nèti
dhèu èmu na,

³⁶ te isi èmu mae-manyèla, lula èci lab'a èci.’✠

³⁷ De dhèu dhu neo madhutu Ja'a tare'a-re'a, nèngu hud'i sue ku Ja'a, risi nèti aa'i-aa'i, risi nèti ina-ama na, aa risi nèti ana niki na. Ladhe aad'o, na, nèngu nia boe j'aj'i dhèu unu Ja'a.

³⁸ Te dhèu dhu neo madhutu Ja'a, te ngaa d'èi boe pasae j'aj'èra, nèngu nia boe j'aj'i dhèu unu Ja'a.✠ ³⁹ Dhèu dhu sadia madhe lula na madhutu Ja'a, bèli-camèd'a nèngu abhu mamuri taruu dènge Ama Lamatua. Te ngaa dhèu dhu dhoka neo mamuri hia ngi'u nèngu unu na, èèna na, mamuri na ele iia d'ara!”✠

✠ **10:33** 2 Timotius 2:12 ✠ **10:36** Mika 7:6 ✠ **10:38** Mateos 16:24, Markus 8:34, Lukas 9:23 ✠ **10:39** Mateos 16:25, Markus 8:35, Lukas 9:24, 17:33, Yohanis 12:25

Bèli-camèd'a Ama Lamatua b'ala ngaa dhu dhèu tao

(Markus 9:41)

⁴⁰ “Dhèu dhu sèmi nare miu dènge be'a, nèngu sèmi nare Ja'a kahèi. Aa dhèu dhu sèmi nare Ja'a, nèngu kahèi sèmi nare Ama Lamatua dhu pua Ja'a mai. ✧ ⁴¹ Dhèu dhu sèmi nare dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, lula na padhue-padhai Lii Holo-Nori Ama Lamatua, pe Lamatua b'ala nèngu sama sèmi Na b'ala mi ca dhèu nèti lii padhai Nèngu. Aa dhèu dhu sèmi nare ca dhèu d'ara mola, lula dhèu èèna madhutu tare'a-re'a dad'èi Ama Lamatua, pe Lamatua b'ala nèngu sama sèmi Na b'ala mi ca dhèu d'ara mola. ⁴² Dhèu dhu sèmi nare ca dhèu dhu haha d'ai seli, lula nèngu madhutu Ja'a, tatu Ama Lamatua b'ala ne. Masi ka dhèu hia èi hua ca galaa di, tatu Ama Lamatua bhèlu boe ne.”

11

Yohanis tuka sarani pua ana madhutu na lasi asa Lamatua Yesus

(Lukas 7:18-35)

¹ Ropa Yesus hia nare lii moa mi canguru dua ana madhutu Na, hèia Na la'e kako palème rae-rae ètu rai èèna, sèna ka aj'a dhèu ètu sèra. Aa Na peka-padhai Lii Lolo Be'a Ama Lamatua.

² Lod'o èèna, Yohanis ètu d'ara bèdho. Ropa na tadèngi j'ara aa'i-aa'i dhu Yesus tao, hèia na pua ana madhutu na ho lasi karèi Yesus, peka na,

³ “Ama Lamatua dhu pajaji tèke le karèi nèti uru ka, na, Nèngu neo pua Kristus mai, sèna ka pala

✧ **10:40** Markus 9:37, Lukas 9:48, 10:16, Yohanis 13:20

mamuri mi èdhi dhèu Yahudi. Ama ne, Kristus, do? Do, èdhi hud'i mate hari ku dhèu leo?" Ka lasi karèi Yesus.

⁴ Ropa tadèngi nare, hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na, "Miu se tadèngi le, aa mèdhi unu mi dènge madha. De lèpa ho lami peka dènge Yohanis, aa'i-aa'i dhu j'aj'i, nuka sèmi ngaa dhu dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, Yesaya, suri tèke le, peka na:

⁵ Dhèu bèdhu, ladhe rèdhi.

Dhèu karuku, kèd'i kako.

Dhèu pèd'a kusta, ka'uri ra milu hari.

Dhèu katele-katipa, bisa tadèngi.

Dhèu madhe, mamuri hari.

Dhèu unu aad'o, nanene Lii Lolo Be'a.✧

⁶ De sèmi ne'e: lami peka dènge Yohanis, bèli-camèd'a nèngu abhu a'oto, ladhe na parcaya Ja'a taruu. Nèti èèna ka, Ama Lamatua hia mènghi-nale mi dhèu dhu parcaya Ja'a pa'èra-èra!"

⁷ Ropa ana madhutu Yohanis se lèpa, hèia Yesus peka dènge dhèu ae se, lula-nèti Yohanis ne, aku Nèngu na, "Lod'o miu neo paraga dènge Yohanis ètu d'ara pad'a sod'a, miu pangee, na, neo paraga dènge dhèu dhu sèmi ngaa sa? Tatu boe, miu paraga dènge dhèu dhu roe aala-aala, nuka sèmi kalai èèu dhu bhabheu madhutu ngèlu di! ⁸ Aa tatu boe miu mèdhi dhèu dhu pake mèdha-papake dhu kab'ua aae, te dhèu sèmi èèna era pea na dhodhoka ètu d'ara èmu dhèu aae di! ⁹ De lami ladhe dhèu sèmi ngaa sa ètu nèi? Mi pangee na, miu lami tenge dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua! Tare'a! Te nèngu ne,

✧ **11:5** Yesaya 35:5-6, 61:1

ca dhèu nètì lii padhai Lamatua dhu kapai risi.
 10 Te ètu d'ara sasuri Ama Lamatua dhu Mola-
 Mèci èèna, dhu suri tèke le lula-nètì Yohanis ne,
 peka na,

‘Nanene! Ja'a pua dhèu Ja'a,

sèna ka bhoke j'ara hia Èu.’[☆]

11 Nanene paie! Ètu rai-haha ne, abhu boe
 ca dhèu sa dhu kapai risi nètì Yohanis ne. Te
 ngaa nètì dhèu rai-haha aa'i-aa'i dhu mangaku
 Ama Lamatua sama sèmi Dhèu Aae, dhèu dhu
 haha d'ai seli èèna ka, nèngu dhu kapai risi nètì
 Yohanis. 12 Karèi nètì Yohanis pakako sasab'a na,
 d'ai sange ne'e ne, abhu dhèu ae-ae dhu j'aj'i le
 dhèu unu Ama Lamatua. Te ngaa abhu dhèu leo
 dhu pangee sala, peka na rèngu hud'i pamusu
 ku, sèna ka laka-seti dhèu ho j'aj'i dhèu unu Ama
 Lamatua. 13 Toke d'ai lod'o mamai Yohanis tuka
 sarani, èdhi dhèu Yahudi dhu tema madhutu
 atora Musa, dènge atora dhèu rèti lii padhai
 Ama Lamatua leo sèra.[☆] 14 De parcaya la Ja'a!
 Yohanis ne, nuka Elia, dhu dhèu rèti lii padhai
 Ama Lamatua, peka mema le lula-nètì mamai
 na.[☆] 15 De dhu neo me'a mèu, hud'i nanene ku
 paie-iie!

16 Ja'a neo hia lii pakasame, sèna ka miu me'a,
 rupa sèmi mia ka dhèu taa limuri ne. Te rèngu se
 cakaraa dènge ana-ana dhu madhèdi ètu d'ara
 pasa. Rèngu dhu pa'oo-parodha dènge angalai
 ra, peka na,

17 ‘Ji'i aa'i-aa'i mi tiu sakino dènge karej'e-karae,
 te ngaa miu roge-ledho boe.

☆ **11:10** Meliaki 3:1 ☆ **11:13** Lukas 16:16 ☆ **11:14** Meliaki
 4:5, Mateos 17:10-13, Markus 9:11-13

Hèia ji'i sod'a lii beke dhèu madhe,
te ngaa miu tangi boe.'

¹⁸ Miu se sama sèmi ana iiki dhu re'a boe roca. Lod'o Yohanis mai, nèngu d'èi puasa, aa ninu boe èi anggor. Te ngaa dhèu peka na, 'Nèngu, nidhu tao!' ¹⁹ Te ngaa Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, mai le. Ja'a puasa boe, aa kinu èi anggor. Te ngaa dhèu peka na, 'Nèngu èèna, dhèu gagoo-gagehu! Dhèu tema mahu bia! La'e pa'angalai dènge dhèu roro bea! Pa'èci dènge dhèu dhu laku-laku boe. Nèngu dhu ne'a boe makae!' Te ngaa mi patadhe lii padhai Ja'a ne! Mamèu Ama Lamatua èèna, cèu ètu d'ara mamuri dhèu unu Na."

*Dhèu dhu d'èi boe sèmi rare Lamatua Yesus
(Lukas 10:13-15)*

²⁰ Èle èèna ka, Lamatua Yesus pasanèd'e dhèu-dhèu dhu pea ètu pèri-pèri rae. Na tao le tadha-tadha malaa ae risi ètu nèi, te ngaa ro'o boe ae eele nèti sasala ra, ho madhutu j'ara mamuri Ama Lamatua dhu mola. ²¹ Yesus jèke si, peka na, "Heh! Miu dhèu Korasin, aa miu dhèu Betsaida! Mate unu miu! Bèli-camèd'a pasae mere mamadhe-mamopo! Ja'a tao le ruparupa tadha malaa ètu katanga madha miu, te ngaa miu mo'o boe parcaya Ama Lamatua. Masi ka miu dhèu Yahudi dhu peka na, miu tadhe Lamatua, te ngaa ladhe sèmi tadha malaa dhu Ja'a tao se'e ètu kota Tirus dènge kota Sidon, tatu nèbhu nare sange ne'e, dhèu-dhèu ètu sèra èle le ho'a, aa tèke eele le sasala-sasigo ra ho madhutu Ama Lamatua. Aa tatu ra pake le bèla mèdhi, dènge tao ahu mi kètu ho j'aj'i mi tadha,

na, rèngu manyasa nèti sasala ra. Masi ka dhèu Tirus dènge dhèu Sidon sèra dhèu Yahudi boe, dhu mangaku na, tadhe Lamatua.✠ ²² Ja'a monya boe! Bèli-camèd'a mèdhi unu mi! D'ai lod'o dhu Ama Lamatua pama'ète lii langu dhèu aa'i-aa'i ra, hahuku dhèu Tirus dènge dhèu Sidon samaa risi nèti hahuku miu.

²³ Miu dhèu Kapernaum! Mage-mage, ee! Mage mi pangee, na, Ama Lamatua paca'e miu lami asa sorga. Aad'o! Èèna na Lamatua pèci mi asa d'ara naraka! Ladhe sèmi tadha-tadha malaa dhu Ja'a tao ètu rae miu dhu j'aj'i uuru le ètu kota Sodom, tatu Ama Lamatua parluu boe labhu pakèpu kota èèna. Te ladhe dhèu Sodom rèdhi tadha malaa se, tatu ra rai eele le nèti bhabhelu-katub'a ra.✠ ²⁴ Tare'a! Pe mèdhi unu mi! Ladhe d'ai ka lod'o Ama Lamatua pama'ète lii langu dhèu aa'i-aa'i, hahuku dhèu Sodom samaa risi nèti hahuku miu se!"✠

*Lamatua Yesus gale dhèu sèna ka madhutu Ne,
ho Na pa'èra hari si
(Lukas 10:21-22)*

²⁵ Ropa padhai lii nare, hèia Yesus sabaj'a, peka na, "Ama! Ama dhu j'aj'i Lamatua ètu dedha-liru dènge rai-haha. Ja'a manèngi makasi ae-ae, lula Ama pahuni pamèno-mèno j'ara-j'ara dhu Ama hia huku mi dhèu-dhèu dhu pangee na, rèngu d'èlu-mèu, aa dhu padedha iisi ra. Te ngaa Ama bhoke patalele j'ara se'e aa'i-aa'i mi dhèu

✠ **11:21** Yesaya 23:1-18, Yeskial 26:1—28:26, Yoel 3:4-8, Amos 1:9-10, Sakaria 9:2-4 ✠ **11:23** Yesaya 14:13-15, Lii Lolo dhu Uru Tèka 19:24-28 ✠ **11:24** Mateos 10:15, Lukas 10:12

haha dènge dhu pahaha iisi ra. ²⁶ Tare'a, Ama! Te sèmi èèna ka, dhu pakarej'e d'ara Ama!”

²⁷ Ropa sabaj'a nare, hèia Yesus peka dènge dhèu-dhèu ètu sèra, na, “Nanene paie-iie! Ama Ku ètu sorga pangèd'u le koasa aa'i-aa'i mi Ja'a ne. Dhu tadhe mèu Ja'a, dhoka Ama ku di. Aa dhu tadhe mèu Ama, dhoka Ana Na, nuka Ja'a ne. Aa Ja'a hag'e kore dhèu leo, sèna ka peka dènge ra, ho rèngu tadhe mèu Ne kahèi.✧

²⁸ Miu aa'i-aa'i mi dhu roe lula sab'a bia, mai madhutu Ja'a! Aa miu aa'i-aa'i mi dhu pasae bia, mai la asa Ja'a! ²⁹ Ladhe miu sèmi mere a'aj'a Ja'a, ho kako palere-lere dènge Ja'a, na, èdhi ca ropa dènge sapi dua ngi'u dhu nuni kataka pare rai èci. Te Ja'a ne, d'ara hua iia, aa lii mako. Ladhe miu madhutu Ja'a, miu j'aj'i èra hari.✧
³⁰ Lula a'aj'a Ja'a, carui boe. Aa paredha Ja'a, bia boe kahèi.”

12

Dhèu pasisu dènge Lamatua Yesus lula-nèti lod'o ae sasab'a

(Markus 2:23-28, Lukas 6:1-5)

¹ Ca lod'o, lèke dènge ae sasab'a dhèu Yahudi, Yesus dènge ana-ana madhutu Na dhu kako re karasa oka dhèu. Ana madhutu Na manganga, hèia ra g'ètu are-gandum ka ra'a noo-noo. ² Ètu èèna, abhu pèri-pèri dhèu nèti partei agama Parisi dhu madhutu pa'èra ad'a dhèu Yahudi ra. Ropa ladhe rèdhi ana madhutu Yesus se tao sèmi èèna, hèia ra kai Ne, peka na, “Ana madhutu Mu,

✧ **11:27** Yohanis 3:35, 1:18, 10:15 ✧ **11:29** Yermia 6:16

g'ètu gandum lèke dènge lod'o ae sasab'a-la'a!
Rèngu baku tao sèmi ne'e! Te tatao ne sisu atora
èdhi.”✧

³⁻⁴ Te ngaa Yesus b'ala, aku Nèngu na,
“Tasamia, ee? Miu teko bhèlu lii lolo Daud,
si? Daud dènge ana-ana madhutu na dhu
manganga titu kèna. Hèia na maso asa d'ara
Paleo Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua, ka nare
roti dhu ama agama hia le mi Lamatua, ka rèngu
ra'a. Te ngaa dhu bisa ra'e roti se dhodhoka
ama agama sèra. Dhèu leo bisa boe. Èle ka
Daud si ra'a, te ngaa ca dhèu sa pasala boe si.
Miu nuka sèmi dhèu dhu baca mèdhi boe sasuri
Lii Holo-Nori Ama Lamatua!✧ ⁵ Te ètu d'ara
sasuri èèna, suri kahèi nèti sasab'a ama agama
Yahudi sèra, ètu d'ara èmu sabaj'a, lèke dènge
lod'o ae sasab'a. Te ngaa rèngu sala boe ngaa-
ngaa.✧ ⁶ Nanene! Uru èèna, èmu sabaj'a ka dhu
kab'ua, te ngaa limuri ne abhu dhu kab'ua risi,
nuka Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. ⁷ Ètu
d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, Na peka
na, 'Dad'èi Ja'a sèmi ne'e: dhèu Ja'a sèra hud'i
pad'elo ku rasa kasia èci dènge èci. Ladhe ra
tao boe madhutu j'ara ne, na, badha korban dhu
rèngu rèti hia Ja'a, dènge boe kab'ua.' De ladhe
miu me'a mèu sasoa nèti lii padhai Lamatua ne,
tatu miu pasala boe ana madhutu Ja'a se. Te
ra tao boe sala ngaa-ngaa!✧ ⁸ Te Ja'a ne, Dhèu
Rai-haha Tare'a-re'a. Ja'a ka dhu dènge hak ho
pama'ète, peka na, dhèu bisa sab'a ngaa, lèke

✧ **12:2** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 23:25 ✧ **12:3-4** 1 Samuel
21:1-6, Atora nèti Ama-ama Agama 24:9 ✧ **12:5** Sensus 28:9-10
✧ **12:7** Mateos 9:13, Hosea 6:6

dènge lod'o ae sasab'a.”

Lamatua puri-pa'èle dhèu, lèke dènge lod'o ae sasab'a-la'a

(Markus 3:1-6, Lukas 6:6-11)

⁹ Èle ka Yesus tèke eele era èèna, la'e asa d'ara èmu sabaj'a ra. ¹⁰ Ètu ne'e, abhu mone ca dhèu dhu kacui-aaï madhe cabèka. Dhèu Parisi sèra dhu tenge-tenge j'ara ho pasala Yesus, ladhe sèmi Na puri-pa'èle dhèu dhu kacui-aaï madhe cabèka ne, lèke dènge lod'o ae sasab'a. Hèia ra karèi Ne, peka na, “Madhutu atora agama èdhi, dhèu bisa puri-pa'èle dhèu, lèke dènge lod'o ae sasab'a-la'a, do aad'o?”

¹¹ Hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Ladhe kahib'i-kalèbho ci'u manahu asa d'ara ro'a, lèke dènge lod'o ae sasab'a, dhèu unu na mai name nare, sina ma?✧ ¹² De Ama Lamatua sue dhèu rai-haha, risi nèti dhèu unu kahib'i-kalèbho deo na. Nèti èèna ka, dhèu bisa tao j'ara dhu be'a lèke dènge lod'o ae sasab'a.”

¹³ Ka Na lii dènge dhèu dhu ai madhe cabèka na, “J'ole kacui-aaï èu mai!” Hèia, na j'ole kacui-aaï dhu madhe èèna, kaca'a la èle dènge ka, sama dènge kacui-aaï dhu iia èèna.

¹⁴ Ropa dhèu Parisi se rèdhi sèmi èèna, hèia ra nasa titu kèna. Èle ka ra kalua tèke eele èmu sabaj'a ne, hèia lasi pare'a, aku rèngu na, “Èdhi hud'i tenge ku j'ara, sèna ka pamadhe Ne!”

Ama Lamatua dhu pili nare Yesus, sèna ka sab'a hia Ne

✧ **12:11** Lukas 14:5

15 Te ngaa Yesus dhu ne'a ngangee rèngu dhu karehe ne, nèti èèna ka la'e asa era leo. Dhèu ae madhutu Ne, hèia Na puri-pa'èle dhèu dhu pèd'a aa'i-aa'i. 16 Te ngaa Na kai si, peka na, “Mage lami palolo kahèi dènge dhèu leo lula-nèti Ja'a.” 17 Nèngu tao sèmi èèna, madhutu sèmi lii padhai Ama Lamatua dhu peka le mi dhèu nèti lii padhai Na, ngara na Yesaya, dhu suri tèke, na, 18 “Ladhe ku laa! Nèngu ne, Dhèu pajuu-paleha Ja'a, dhu Ja'a hag'e kore le.

Ja'a sue Ne,

aa d'ara Ja'a karej'e taruu dènge Ne.

Èèna na, Ja'a pangèd'u Ne Roh Ja'a,

ho la'e aj'a-nori dhèu nèti suku aa'i-aa'i

lula-nèti j'ara mamuri Ja'a dhu mola.

19 Nèngu ne, ne'a boe tèb'a kakara.

Nèngu ne, ne'a boe padedha iisi.

20 D'ara Na hua iia.

Dhu ne'a boe paj'èra dhèu.

Aj'u dhu oe padhe, Na lèku eele boe.

Labhu dhu saruru, Na tiu pamadhe boe.

Na loe boe aj'a-nori dhèu, toke dhèu aa'i-aa'i tao madhutu j'ara mamuri dhu mola nèti Ama Lamatua.

21 Dhèu nèti suku aa'i-aa'i èèna na parcaya Ne, lula re'a na, Nèngu ne, cee.”✧

Mese agama sèra peka na, dhèu aae nidhu ka dhu hia Yesus koasa

(Markus 3:20-30, Lukas 11:14-23)

22 Ca tèka, rèti asa Yesus ca dhèu dhu nidhu tao toke bèdhu aa ele lii. Hèia Yesus pa'èle ne dènge babège eele nidhu nèti dhèu ne'e. Ka dhèu ne

✧ 12:21 Yesaya 42:1-4

bisa nèdhi, aa bisa padhai lii. ²³ Dhèu ae se, ropa rèdhi sèmi èèna, hèia ra malaa-maloha. Ra papeka na, “Nèngu ne'e, ele boe ana-èpu Daud, dhu dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua suri tèke karèi nèti uru ka! Nèngu ne'e, tatu Dhèu dhu èdhi mate tae-tae èèna!”

²⁴ Te ngaa ropa dhèu Parisi tadèngi rare, hèia ra ro'o boe parcaya. Ka ra papeka, na, “Wee! Dhèu ne bisa babège nidhu, lula dhèu aae nidhu Baalsebul ka dhu pangèd'u Na koasa.”☆

²⁵ Te ngaa Yesus ne'a lii padhai dhèu Parisi se. Hèia Na peka dènge dhèu se'e, aku Nèngu na, “Lii padhai miu ne, lèke boe! Ladhe ètu d'ara rai cue, ana kabara na patao-palaha, tasa mera mia ho rai ne bisa taha! Sèmi èèna kahèi, ladhe dhèu ètu d'ara kota èci, do d'ara èmu cue, èci patao dènge èci, tatu ra mae-manyèla, toke laho mae-mae, si! ²⁶ De ladhe nidhu pamusu dènge nidhu, aa palab'a èci dènge èci, tatu dhèu aae ra nèd'u paredha nèbhu boe! ²⁷ Sanèd'e paie! Dhèu miu re'a kahèi babège eele nidhu. Ra pake koasa nèti nidhu, do? Aad'o! De miu baku padhai lii ore dhu peka na, Ja'a pake koasa nidhu, ho babège eele nidhu. Pe dhèu miu unu mi ka dhu pama'ète, peka na, ngaa dhu miu galaa ne, lèke boe j'ara. ²⁸ Te ngaa ladhe Ja'a tare'a-re'a babège eele nidhu pake koasa nèti Roh Ama Lamatua, èèna pad'elo na, Lamatua èèna tare'a-re'a Dhèu Aae dhu ètu le katanga madha miu.

²⁹ Ladhe dhèu neo lasi mana'u èmu dhèu èci dhu èra, nèngu hud'i èki-karadhe uuru ku dhèu

☆ **12:24** Mateos 9:34, 10:25

lamatua èmu ne. Heka na mana'u nèti mèdha-panyau na sèra.*

³⁰ Sanèd'e, ee! Te dhèu dhu pa'èci boe dènge Ja'a, nèngu pamusu dènge Ja'a. Aa dhèu dhu soru-bara boe Ja'a ètu d'ara sab'a-la'a, nèngu ne'a dhoka pa'iu dhèu di.✧ ³¹ De nanene paie-iiè lii padhai Ja'a ne! Ama Lamatua dhu sadia saku eele sasala-sasigo dhèu. Ladhe dhèu padhai lii pakarehe kolongara dhèu leo, Ama Lamatua sadia abho ne era. Te ngaa ladhe abhu dhèu dhu bani padhai pakarehe Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci, Ama Lamatua saku eele boe sasala na èèna. ³² Ladhe dhèu pakarehe Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, Ama Lamatua sadia saku eele sasala na. Te ngaa cee ka dhu bani padhai lii pahahe Roh Ama Lamatua, te ngaa Ama Lamatua saku eele boe sasala na, masi ka toke dai mia-mia la'e!"✧

Aj'u dènge hua na
(Lukas 6:43-45)

³³ Hèia Yesus padhai lii taruu dènge dhèu Parisi se, peka na, “Ngee paie-iiè! Aj'u dhu be'a, hia hua dhu be'a. Te ngaa aj'u dhu karehe, hia hua dhu karehe. Nèti hua na, dhèu bisa tadhe aj'u ne, be'a do karehe.✧ ³⁴ Te ngaa miu se ca ropa dènge mege, dhu ne'a dhoka kapod'e-kabèli di! Miu me'a boe padhai lii dhu be'a. Lula ngaa dhu tèke ètu d'ara, èèna ka dhu kalua mai nèti d'ara hèb'a na.✧ ³⁵ Dhèu be'a, tatu lii padhai na

* **12:29** Dènge sèmi èèna, Yesus peka na, Nèngu èra risi nèti dhèu aae nidhu, dhu ra paroa na 'Baalsebul'. ✧ **12:30** Markus 9:40 ✧ **12:32** Lukas 12:10 ✧ **12:33** Mateos 7:20, Lukas 6:44 ✧ **12:34** Mateos 3:7, 23:33, 15:18, Lukas 3:7, 6:45

be'a, lula ètu d'ara na abhu j'ara dhu be'a. Te ngaa dhèu bhelu, tatu lii padhai na karehe, lula ètu d'ara na dhu pènu dènge bhabhelu-katub'a.

³⁶ Lèka la lii Ja'a ne! Te bèli-camèd'a lod'o èle rai-haha, Ama Lamatua parisa lii langu dhèu aa'i-aa'i. Lod'o èèna, dhèu èci-èci ka hud'i dhaa lii-lii nèngu dhu dènge boe kolo-kapua.

³⁷ De mage-mage! Te bèli-camèd'a èèna, Ama Lamatua dadoo lii-lii miu sèra, aa pama'ète peka na, miu lèke huku do, aad'o.”

Dhèu manèngi sèna ka Lamatua Yesus pad'elo tadha malaa

(Markus 8:11-12, Lukas 11:29-32)

³⁸ Ropa tadèngi lii padhai Yesus sèmi èèna, hèia pèri-pèri mese agama dènge dhèu Parisi, peka dènge Yesus, aku rèngu na, “Ama Mese! Ji'i neo ngèdhi tadha malaa èci, sèna ka j'aj'i mi tadha, peka na, koasa Ama, tare'a nèti Ama Lamatua.”✠

³⁹ Te ngaa Yesus jèke si, peka na, “Weh! Miu dhèu taa limuri ne, mo'o boe madhutu Ama Lamatua! Miu se me'a dhodhoka ad'u-ue bhelu-katub'a di! Masi ka miu manèngi tadha malaa, te ngaa Ja'a tao boe. Lula uru èèna, Lamatua hia le tadha malaa re Yunus, dhèu nèti lii padhai Na. Èèna d'ai le!✠ ⁴⁰ Yunus pea tèlu mèu-tèlu mèda ètu d'ara kabake i'a aae ci'u. Sèmi èèna kahèi dènge Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne. Bèli-camèd'a Ja'a kahèi ètu d'ara ro'a dhèu madhe, tèlu mèu-tèlu mèda.✠ ⁴¹ Ladhe d'ai lod'o èle rai-haha ne, Lamatua j'aj'i hakim. Aa dhèu

✠ **12:38** Mateos 16:1, Markus 8:11, Lukas 11:16 ✠ **12:39** Mateos 16:4, Markus 8:12 ✠ **12:40** Yunus 1:17

Niniwe se titu j'aj'i sakasii ho galaa miu, peka na, 'Miu aa'i-aa'i se, goa!' Uru èèna, ropa dhèu Niniwe sèra tadèngi lii padhai Yunus, dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, hèia ra tèke eele sasala ra. Te ngaa miu sèmi boe èèna. Masi ka limuri ne, abhu le Dhèu ètu talora aae miu, dhu kapai risi nèti Yunus, nuka Ja'a ne. Te ngaa miu se pusi-pahae boe Ja'a ciki sa hèi. ✧ ⁴² Pe, ètu d'ara lod'o èle rai-haha ne, ladhe Lamatua j'aj'i hakim, bhèni aae Syeba nèti balèu, j'aj'i sakasii kahèi. Na paj'uj'u ai na mi miu, ho na galaa miu aa'i-aa'i dhu ana loo-limuri ne, peka na, 'Miu aa'i-aa'i mi, goa!' Uru èèna, bhèni aae ne mai nèti rai kaj'èu ho neo nèdhi unu na mamèu dhèu aae Soleman. Te ngaa limuri ne, abhu ca Dhèu ètu talora aae miu dhu kapai risi nèti dhèu aae Soleman, nuka Ja'a ne. Te ngaa miu pusi-pahae boe Ja'a ciki sa hèi." ✧

Nidhu lèpa hari asa dhèu dhu na pea nèdhi uru èèna

(Lukas 11:24-26)

⁴³ "Ladhe babège eele nidhu nèti ca dhèu, nidhu ne la'e pea asa era dhu kaliu, ho j'aj'i mi era ae iisi na. Te ngaa abhu boe era dhu mèci ho na pea kalili. ⁴⁴ Hèia na pangee, peka na, 'Abhu boe era dhu be'a sèmi nèi, hua iia ja'a lèpa hari asa dhèu dhu uru èèna ja'a pea.' Ka la'e hari asa era nèngu uru èèna. Na ladhe na, era ne mèu bia, aa dhu lalau rare pabe'a-be'a. ⁴⁵ Hèia nidhu ne la'e paroa nare angalai na dhèu pidhu dhu

✧ **12:41** Yunus 3:5 ✧ **12:42** 1 Dhèu Aae sèra 10:1-10, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 9:1-12

bhabhelu ra risi nèti nèngu. Ka lasi pea ètu d'ara dhèu ne, hèia aa'i-aa'i ra kakeho ne. De limuri ne, mamuri dhèu ne asa ele iie-iie. Sèmi èèna kahèi lèke mi dhèu bhelu-katub'a taa limuri ne.”

*Dhu tare'a-re'a j'aj'i a'ari Lamatua Yesus
(Markus 3:31-35, Lukas 8:19-21)*

⁴⁶ Lod'o èèna, Yesus padhai lii era dènge dhèu ae. Hèia ina dènge ari Na sèra, mai neo paraga dènge Ne. Rèngu titu ètu li'u, ka ra pua dhèu lasi paroa Ne. ⁴⁷ Hèia dhèu mai peka dènge Ne, aku rèngu na, “Ama! Ina dènge ari Ama ètu li'u nèi. Rèngu neo paraga dènge Ama.”†

⁴⁸ Ka Yesus peka dènge ra, “Cee ka ina Ku, aa cee ka a'ari Ja'a dhu tare'a-re'a?” ⁴⁹ Hèia Na paj'uj'u asa dhèu-dhèu dhu madhutu Ne, ka Na lii, aku Nèngu na, “Rèngu se'e se ka, ina dènge a'ari Ja'a. ⁵⁰ Te dhèu dhu tao madhutu dad'èi Ama Ku ètu sorga, rèngu ka ina Ku aa a'ari Ja'a dhu tare'a-re'a.”

13

Lamatua Yesus hia lii pakasame nèti dhèu sèle hini ètu rupa-rupa rai

(Markus 4:1-9, Lukas 8:4-8)

¹ Lod'o èèna kahèi, Yesus kalua nèti èmu èèna, la'e madhèdi asa sebhe dano Galilea. ² Hèia dhèu ae-ae mai lingu rare Ne. Ka la'e madhèdi asa dedha koha cue, dhu panahu ètu era èèna, ho aj'a dhèu sèra. Dhèu aa'i-aa'i ètu dae sèra nanene Ne. ³ Hèia Na aj'a madha j'ara ae-ae mi rèngu pake lii pakasame. Na lole, peka na,

† 12:47 Abhu sasuri lii Yunani cahag'e dhu suri boe ayat 47 ne.

“Abhu ca dhèu sab'a oka-tedhe, dhu ceb'e hini ètu d'ara oka na. ⁴ Ropa na ceb'e hini se, abhu dhu lèke ètu j'ara. Hèia manu-bhui mai, ka tutu ra'e aa'i hini se.

⁵ Te ngaa hini cahag'e lèke ètu rai dhu dènge hadhu. Hini se muri malai, lula abhu rai ciki di. ⁶ Te ngaa ropa lod'o rea, hèia ana aaj'u se kamale, ka mango eele si. Te amo ra marèma boe ètu d'ara rai.

⁷ Abhu hini cahag'e dhu lèke ètu era j'u'u padhudhu. Hèia j'u'u padhudhu se hèlu pamadhe aa'i si.

⁸ Te ngaa abhu hini cahag'e lèke ètu rai isi. Hini se muri, ka ra kapai toke hua-hela. Abhu dhu tèlu nguru hari, abhu dhu èna nguru hari, aa abhu dhu d'ai cangasu hari.✧

⁹ Cee dhu dènge ro'a dhilu, na nanene paie-iie!”

Nga tao ka Lamatua Yesus d'èi aj'a pake lii pakasame

(Markus 4:10-12, Lukas 8:9-10)

¹⁰ Èle èèna ka, ana madhutu Yesus mai karèi Ne, aku rèngu na, “Nga tao ka Ama aj'a dhèu ae pake lii pakasame?”

¹¹ Hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Lula miu se neo me'a tare'a-re'a paredha Ama Lamatua, nèti èèna ka Ja'a peka mema sasoa nèti lii pakasame ne. Te ngaa mi dhèu leo, Ja'a aj'a pake lii pakasame. ¹² Te dhèu dhu tare'a-re'a neo re'a dad'èi Ama Lamatua, pe Lamatua hia ne asa ne'a ae. Te ngaa dhèu dhu pusi-pahae boe dad'èi

✧ 13:8 Lukas 5:1-3

Lamatua, pe Lamatua tao ne asa tabha goa.✠

13 Ja'a aj'a-nori si pake dhoka lii pakasame di, lula:

‘Rèngu rèdhi le,
te ngaa ro'o boe re'a.

Rèngu tadèngi le,
te ngaa ra pusi-pahae boe.’

14 Rèngu se cakaraa dènge dhèu dhu Yesaya suri mema le. Yesaya èèna, nuka dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, dhu suri, na,

‘Miu èèna na tadèngi,
te ngaa miu pakatele dhilu.

Miu èèna na ladhe mèdhi,
te ngaa mo'o boe pame'a ngaa dhu j'aj'i le.

15 Lula d'ara dhèu se'e adhu sèmi hadhu,
ra pakatele dhilu ra,
aa ra pabèdhu musi madha ra.

De hud'i rèngu sène, sèna ka ro'a dhilu ra katele-
katipa,

aa soro tèke si, sèna ka musi madha ra
bèdhu sèmi èèna.

Hud'i laa, ho Ja'a puri-pa'èle ia ka si,
lula rèngu pusi-pahae boe Ja'a.'✠

16 Te ngaa miu se, oto! Lula miu ladhe mèdhi dènge musi madha, aa tadèngi dènge ro'a dhilu miu unu mi. 17 Parcaya la Ja'a! Uru èèna, dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua, dènge dhèu dhu d'ara mola, d'ara ra neo rèdhi ngaa dhu limuri ne miu ladhe mèdhi, te ngaa bisa boe. D'ara ra neo kahèi tadèngi ngaa dhu limuri ne miu tadèngi le, te ngaa bisa boe.”✠

✠ 13:12 Mateos 25:29, Markus 4:25, Lukas 8:18, 19:26 ✠ 13:15 Yesaya 6:9-10 ✠ 13:17 Lukas 10:23-24

Lamatua Yesus peka sasoa lii pakasame nèti hini

(Markus 4:13-20, Lukas 8:11-15)

¹⁸ Ropa padhai lii nare, hèia Yesus peka dènge ra, “De mi nanene ka sasoa nèti lii pakasame deo na. ¹⁹ Hini dhu lèke ètu j'ara, nuka dhèu dhu nanene Lii Holo-Nori nèti Ama Lamatua nèd'u paredha, te ngaa nèngu ne'a iia boe. Hèia dhèu aae nidhu mai parame nare Lii Holo-Nori nèti d'ara dhèu ne.

²⁰ Hini dhu ceb'e lèke ètu rai dhu pènu dènge hadhu, nuka dhèu dhu nanene Lii Holo-Nori Ama Lamatua, hèia na sèmi nare dènge d'ara karej'e. ²¹ Te ngaa Lii Holo-Nori ne, amo na marèma boe. Nèti èèna ka, nare boe nèbhu ètu d'ara dhèu ne. Ropa dhèu leo paj'èra ne lula na sèmi nare Lii Holo-Nori ne, ka dhèu ne kèpe pa'èra heka a'aj'a sèra.

²² Aa hini dhu lèke ètu talora aae j'u'u padhudhu, nuka dhèu dhu nanene Lii Holo-Nori. Te ngaa nèngu bhute dènge rupa-rupa j'ara, ho pakarej'e mamuri na. Hèia bhabhute se'e ka seti eele Lii Holo-Nori ne nèti d'ara nèngu, toke dènge heka kab'ua.

²³ Te ngaa hini dhu lèke ètu rai isi, nuka dhèu dhu pasa paie dhilu na, sèna ka sèmi nare Lii Holo-Nori, aa tao madhutu dad'èi Lamatua. Hèia na tao j'ara-j'ara dhu be'a, sama sèmi hini dhu muri toke kapai, ka na hua ae-ae. Abhu dhu tèlu nguru hari, abhu kahèi èna nguru hari, aa abhu dhu d'ai cangasu hari.”

Lamatua Yesus hia lii pakasame nèti j'u'u ètu talora aae oka

24 Yesus lolo hari lii pakasame èci, aku Nèngu na, “Paredha Ama Lamatua ne, nuka sèmi abhu ca dhèu la'e ceb'e hini dhu be'a ètu d'ara oka na. 25 D'ara mèda èèna, ropa dhèu aa'i-aa'i bhèj'i luu, hèia dhèu bhelu mai, ka na ceb'e lamusi j'u'u ètu d'ara oka ne. 26 Ropa hini ètu d'ara oka ne d'ai hua-hela, hèia dhèu sab'a se, ladhe rèdhi j'u'u dhu muri palere-lere dènge hini se. 27 Ka lasi peka dènge lamatua oka ne, aku rèngu na, ‘Ama! Ca hari ni ji'i sèle hini dhu be'a ètu d'ara oka ama, si? Nga tao ka muri mai pab'ali dènge j'u'u ae-ae?’

28 Lamatua oka ne dhaa, peka na, ‘Èèna tatao nèti dhèu bhelu.’

Hèia dhèu sab'a se peka, aku rèngu na, ‘Ama, ji'i la'a ko'o eele j'u'u sèi, do?’

29 Te ngaa na b'ala, peka na, ‘Hud'i laa, te ladhe miu ko'o eele j'u'u se, ana nganga'a èdhi se lèke bete kahèi. 30 Hud'i rèngu sène ra muri palere-lere toke hèru puu-g'ètu. Pe d'ai lod'o na, ja'a peka dènge dhèu sab'a se, na, “Miu pakaboko uru ku j'u'u sèra. Hèia èki si ca èki-ca èki ho tunu eele si. Èle ku, heka ta pakaboko isi oka kèna, sèna ka pamaso asa d'ara babesi.” ’”

Lamatua Yesus pake lii pakasame nèti lamusi dhu ana iiki

(Markus 4:30-32, Lukas 13:18-19)

31 Èle, ka Yesus peka hari, na, “Ja'a pake hari lii pakasame èci, sèna ka miu me'a tasamia Ama Lamatua j'aj'i Dhèu Aae mi dhèu ae-ae. Dhèu unu Na sèra, mulai nuka sèmi lamusi dhu ana iiki titu kèna, dhu dhèu sèle ètu d'ara oka na.

32 Masi ka lamusi ne ana iiki d'ai seli, te ngaa

ladhe na muri mai, j'aj'i aj'u dhu kapai aae ètu d'ara oka ne. Toke manu-bhui tao rèd'a ètu dadana-dadana na.”

*Lamatua Yesus pake lii pakasame nèti ragi
(Lukas 13:20-21)*

³³ Yesus peka hari lii pakasame èci, aku Nèngu na, “Dhèu-dhèu unu Ama Lamatua, èci èèna ka dènge ragi dhu bhèni èci nare, pab'ali dènge tarigu ca sak.* Hèia roti ne ca'e toke kapai, lula ragi dhu ciki oo'e deo na.”

*Lamatua Yesus pake lii pakasame, ho aj'a dhèu
nèti j'ara-j'ara hiu dhu dhèu re'a mèka
(Markus 4:33-34)*

³⁴ Yesus aj'a dhèu ae dènge lii lolo rupa-rupa. Lii padhai Na, aa'i-aa'i se, dhodhoka pake lii pakasame di. ³⁵ Na aj'a sèmi èèna, sèna ka madhutu sèmi lii nèti dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua dhu suri tèke, peka na, “Pe Ja'a aj'a-nori pake lii pakasame.

Pe Ja'a lole j'ara-j'ara dhu dhèu tadèngi rèdhi mèka,
karèi nèti Lamatua paj'aj'i rai-haha toke d'ai sange ne'e.”✧

*Lamatua Yesus peka sasoa nèti j'u'u dhu muri
ètu talora aae oka*

³⁶ Èle ka, Yesus lèpa èmu tèke eele dhèu ae sèra. Hèia ana madhutu Na sèra mai manèngi, na, “Ama! Peka ku dènge ji'i sasoa nèti lii pakasame j'u'u deo sa!”

* **13:33** Sasuri lii Yunani suri, peka na, “tarigu tèlu σάτα (*sata*)”. *Sata* èci, pe d'ai 12 liter. Tèlu *sata*, pe d'ai 36 liter, nuka tarigu ca sak. ✧ **13:35** Lii Sod'a Koa-Kio 78:2

³⁷ Ka Yesus dhaa, na, “Dhèu dhu ceb'e hini dhu be'a èèna, nuka Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne. ³⁸ Aa oka èèna, nuka rai-haha ne. Hini dhu be'a èèna, nuka dhèu-dhèu dhu j'aj'i le ana-èpu Ama Lamatua. Aa j'u'u sèra, nuka ana pajuu nèti dhèu aae nidhu. ³⁹ Aa dhèu bhelu dhu mai ceb'e lamusi j'u'u, nuka dhèu aae nidhu. Aa lod'o puu-g'ètu èèna, nuka d'ai èle rai-haha ne. Dhèu sab'a dhu pakaboko isi oka se, nuka ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga. ⁴⁰ Ropa d'ai èle rai-haha ne, ra oru rare j'u'u se ho tunu pakèpu si. ⁴¹ Te Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, bèli-camèd'a pua ana pajuu nèti sorga mai. Rèngu èèna na pakaboko dhèu-dhèu dhu pusi-pahae boe madhutu paredha Ama Lamatua. Aa rèngu oru rare kahèi dhèu-dhèu dhu dadugurariu dhèu leo, sèna ka baku madhutu paredha Lamatua. ⁴² Èèna na ra core dhèu bhelu-katub'a aa'i-aa'i se asa d'ara ai naraka, nuka sèmi j'u'u dhu ai na'e pakèpu si. Ètu nèi, dhèu se rasa j'èra titu kèna, aa tangi d'ara ma'ète mae-mae loe boe ciki sa. ⁴³ Te ngaa dhèu dhu mamuri mola madhutu dad'èi Ama Lamatua, rèngu pea taruu dènge Ama Dhèu Aae ra ètu sorga. Ètu nèi, dhèu se ha'a-ha'a, hèti-hèti, nuka sèmi madha lod'o. De dhèu dhu neo tadhe mèu Ja'a, pasa dhilu paie-iiè!”

Lamatua Yesus pake lii pakasame nèti mèdha dhu kab'ua aae

⁴⁴ Yesus tabha hari lii pakasame èci, aku Nèngu na, “Dhèu dhu neo tadhe mèu Ama Lamatua nèd'u paredha, rèngu nuka sèmi dhèu dhu neo abhu mèdha kab'ua aae, dhu dhèu huni

tèke ètu d'ara rai cakasib'i. Ka dhèu ne la'e kèi, hèia na abhu mèdha ne, nèti èèna ka na karej'e-karae. Èle èèna ka, na dhènu hari mèdha deo na. Hèia na lèpa hari lai-lai, la'e pahia aa'i mèdha-panyau na. Ka la'e hèli nare rai ne, sèna ka na unu mèdha dhu kab'ua aae deo na.”

Lamatua Yesus hia lii pakasame nèti mutiara dhu kab'ua aae

⁴⁵ Yesus tuhu hari lii pakasame, peka na, “Dhèu dhu neo tadhe mèu Ama Lamatua nèdu paredha, èci èèna kahèi dènge dhèu d'aga ca dhèu dhu d'ara na neo abhu mutiara dhu kab'ua aae titu kèna. Èle ka, na patangi-tenge mutiara ho neo hèli. ⁴⁶ Ropa na rage mutiara cue dhu be'a titu kèna, hèia na lèpa lai-lai, sèna ka pahia aa'i mèdha-panyau na. Hèia la'e tihe mutiara ne, sèna ka j'aj'i mi unu na.”

Lamatua Yesus pake lii upama nèti dhèu puu i'a nèti pèku

⁴⁷ Yesus peka hari, na, “Paredha Ama Lamatua, nuka sèmi pèku èci dhu dhèu sab'a dhasi lasi lolo ètu d'ara dano. Ka pèku ne lèke rupa-rupa i'a. ⁴⁸ Ropa pèku ne pènu dènge i'a, dhèu pèku se ded'e rèti asa dedha nebhe. Hèia ra madhèdi kabhili i'a nèti pèku ne. I'a dhu be'a, ra tao asa d'ara kalera. Te ngaa i'a dhu karehe, ra core eele.

⁴⁹ Èci èèna ka, ladhe d'ai lod'o èle rai-haha ne. Èèna na ana pajuu Lamatua mai nèti sorga, sèna ka hag'e eele dhèu dhu d'ara mola nèti dhèu bhelu-katub'a. ⁵⁰ Dhèu dhu bhelu-katub'a aa'i-aa'i ra, core si asa d'ara ai naraka. Ètu nèi, rèngu heka re'a j'aj'èra, aa loe boe tangi roma iisi.”

Lamatua Yesus aj'a lula-nèti a'aj'a dhu dhui, dènge a'aj'a dhu hiu

⁵¹ Ropa padhai lii nare, hèia Yesus karèi ra, aku Nèngu na, “Miu me'a aa'i ngaa dhu Ja'a peka-padhai se, do?”

Ra dhaa peka na, “Nge'a, Ama!”

⁵² Hèia Yesus b'ala, peka na, “Be'a! Te mese agama aa'i-aa'i dhu re'a tare'a-re'a Lii Holo-Nori Lamatua dhu suri tèke karèi nèti uru èèna, ka ra kèpe pa'èra a'aj'a Ja'a, na, rèngu ca ropa dènge lamatua èmu dhu d'èi bhoke gud'a na, ho pad'elo mèdha-panyau na dhu dhui, dènge mèdha-panyau na dhu hiu.”

Dhèu Nasaret ro'o boe sèmi rare Lamatua Yesus

(Markus 6:1-6, Lukas 4:16-30)

⁵³ Ropa Yesus aj'a nare dhèu ae sèra, pake lii pakasame, hèia la'e, tèke eele era èèna, ⁵⁴ ho lèpa asa rae Na. D'ai nèi, maso la'e asa d'ara èmu sabaj'a, ho aj'a-nori dhèu. Dhèu aa'i-aa'i dhu tadèngi lii padhai Na malaa-maloha. Ka ra papeka, aku rèngu na, “Ira ii! Dhèu ne d'èlu-mèu titu kèna, nga! Na sakola ètu mia ne? Tasamia ka Na bisa tao tadha malaa se'e? ⁵⁵ Nèngu ne dhoka Ana nèti ca dhèu tuka aj'u di. Èdhi patadha be'a dènge ina Na Maria; aa dènge ari Na aa'i-aa'i, nuka Yakobis, Yusuf, Yudas dènge Simon. ⁵⁶ Èdhi tadhe ana hèni Na kahèi, te èdhi pea ètu d'ara rae cue! De Na abhu mamèu Na nèti mia? Aa Na abhu koasa kapai ne nèti cee hari?” ⁵⁷ Nèti èèna ka, dhèu se kacèki, toke ra ro'o heka nanene lii padhai Na.

Te ngaa Yesus peka dènge ra, aku Nèngu na, “Mema tare'a! Dhèu d'èi risi pakab'ua dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua dhu mai nèti era leo, te ngaa ra pakab'ua boe dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua dhu mai nèti rae rèngu unu ra.”[☆]
⁵⁸ Lula d'ara ra adhu, toke ra parcaya boe Yesus, nèti èèna ka Na tao tadha malaa ae boe ètu d'ara rae Na.

14

*Ra pare pamadhe Yohanis tuka sarani
 (Markus 6:14-29, Lukas 9:7-9)*

¹ Tèu èèna, dhèu aae Herodes nèd'u paredha ètu propensi Galilea. Nèngu ne dhu tadèngi le kahèi rupa-rupa j'ara lula-nèti Yesus. ² Na peka dènge dhèu sab'a na sèra, aku nèngu na, “Ele boe Yesus ne, nuka Yohanis tuka sarani, dhu ca hari ni ja'a pua dhèu poro rare kètu na. Limuri ne, na mamuri hari le! Nèti èèna ka, na abhu koasa, tao tadha-tadha malaa sèra.”

³ Dhèu aae Herodes peka sèmi èèna, lula uru èèna nèngu dhu tao lii langu dènge Yohanis, toke na kèpe Yohanis aa pamaso asa d'ara bèdho. J'aj'aj'i lii langu ne, sèmi ne'e ka: dhèu aae Herodes leo nare dhèu èmu ari na Pelipus, ngara na Herodias. Aa te ngaa Pelipus dènge Herodias dhae pa'ia-pa'ela mèka. ⁴ Nèti èèna ka, Yohanis kai ne pahari-pahari, peka na, “Ama dhèu aae, baku paleo èmu dènge dhèu èmu ari mu. Te j'ara ne, pamèci boe dènge ad'a èdhi dhèu Yahudi!”[☆]

[☆] **13:57** Yohanis 4:44 [☆] **14:4** Lukas 3:19-20, Atora nèti Ama-ama Agama 18:16, 20:21

⁵ Te ngaa Herodes dale boe lii kai na, hèia leo nare Herodias. Madhutu iia-iia na, Herodes neo pamadhe Yohanis tuka sarani. Te ngaa na madha'u dènge dhèu ae sèra, lula ra parcaya na, Yohanis ne, ca dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua. Nèti èèna ka, na pua dhèu sab'a na pamaso Yohanis asa d'ara bèdho.

⁶ Te ngaa nèbhu-nèbhu, hèia Herodes tao pesta hari jadi na. Lod'o èèna, ana bhèni nèti bhèni aae Herodias la'e roge ètu madha tamu se. Na roge be'a titu kèna, toke d'ara Herodes karej'e bia. ⁷ Na roge nare, hèia Herodes paroa ne, ka na peka, “Èu neo manèngi hadia ngaa nèti ja'a, na peka la! Te èèna na ja'a hia èu. Ja'a leko boemonya boe. Aa ja'a subha dènge kolongara Ama Lamatua.”

⁸ Ropa na tadèngi dhèu aae peka sèmi èèna, hèia ina na kakèj'i ne. Nèti èèna ka, ana ne la'e peka na, “Ama! Ja'a manèngi kètu nèti Yohanis tuka sarani. Tèke ne mi d'ara dula, ho rèti mai asa ne'e hia ja'a.”

⁹ Ropa tadèngi lii manèngi ana bhèni ne, hèia d'ara Herodes roe dènge. Te ngaa nèngu bisa boe ère nare hari lii subha na, te tamu aa'i-aa'i dhu tadèngi le. Nèti èèna ka, na madhutu dhoka dad'èi ana bhèni ne di. ¹⁰ Ka na paredha dhèu lasi poro rare kètu Yohanis ètu d'ara bèdho.

¹¹ Ropa ra poro rare, hèia ra tèke mi d'ara dula ho rèti lasi hia mi ana bhèni ne. Ropa ana bhèni ne sèmi nare dula, hèia nèti asa ina na.

¹² Lod'o ana madhutu Yohanis se tadèngi, ka mai rare ngi'u aae na, ho lasi padhane. Èle ka, lasi peka dènge Yesus j'ara dhu j'aj'i ne.

Lamatua Yesus panga'a lèmi riho risi dhèu
(Markus 6:30-44, Lukas 9:10-17, Yohanis 6:1-14)

¹³ Lod'o Yesus tadèngi ngaa dhu j'aj'i mi Yohanis, hèia Nèngu dènge ana-ana madhutu Na tèke eele era èèna. Hèia ra ca'e koha, ho lasi asa era dhu dhèu pea boe, sèna ka ra ae rare ciki. Te ngaa dhèu ae ladhe rèdhi koha Yesus si dhu oro-oro re sebhe dano. Ka dhèu se mai nèti rae-rae, kako karohe-karohe re dedha rai. Nèti èèna ka, dhèu se d'ai uuru nèti Yesus si. ¹⁴ Ropa Na puru nèti dedha koha, hèia nèdhi dhèu ae-ae dhu mate le Nèngu. Ka Na rasa kasia mi rèngu. Hèia Na puri-pa'èle papèd'a-tarègu ra.

¹⁵ D'ai lod'o nihia, hèia ana madhutu Na, peka dènge Ne, “Ama! Hua iia Ama pua dhèu se, sèna ka lasi hèli nganga'a ètu rae-rae dhu padètu ètu se'e. Te lod'o nihia le! Ètu ne'e nganga'a aad'o.”

¹⁶ Te ngaa Yesus b'ala si, peka na, “Baku! Miu ka dhu panga'a si.”

¹⁷ Te ngaa ra dhaa, aku rèngu na, “Ira ee, Ama! Ji'i se dènge boe ngaa-ngaa, ho panga'a dhèu ae-ae sèmi ne'e ne. Ji'i tao tasamia? Te abhu dhoka roti lèmi bua di, aa i'a dua ngi'u di!”

¹⁸ Te ngaa Yesus lii, peka na, “Oo! Be'a kèna. Mèti ku mai!” ¹⁹ Ka Na pua dhèu se aa'i-aa'i ra madhèdi kaboko ètu dedha j'u'u. Èle èèna ka, Yesus nare roti lèmi bua dènge i'a dua ngi'u sèra. Hèia Na ladhe asa dedha, ho manèngi makasi mi Ama Lamatua. Èle ka, Na pamae roti se, hèia j'ole asa ana madhutu Na, sèna ka ra papala mi dhèu se aa'i-aa'i ra. ²⁰ Ka dhèu se ra'a toke bècu. Ra'a rara, hèia ana madhutu se pakaboko rare

dhu ata, pènu canguru dua soe. ²¹ Dhèu aa'i-aa'i dhu ra'a se, dhèu mone pe d'ai lèmi riho sa, iga mèka dhèu bhèni dènge ana iiki.

*Lamatua Yesus kako re dedha èi
(Markus 6:45-52, Yohanis 6:16-21)*

²² Ropa dhèu aa'i-aa'i se ra'a rare, hèia Yesus pua ana madhutu Na ca'e koha, sèna ka lasi uru asa cabèka dano. Te ngaa Nèngu ètu èèna era, sena ka pua dhèu se lèpa. ²³ Ropa rèngu lèpa aa'i mèu-mèu, hèia Yesus ca'e la'e asa ledhe èci, ho sabaj'a. Toke mèda, Nèngu mesa Na ètu èèna era. ²⁴ Lod'o èèna, koha ana madhutu Na d'ai le talora aae dano. Te ngaa rèngu tuku d'ai madhe, lula ngèlu nèti madha, aa naha kapai tatèb'e koha ra. ²⁵ Oe d'ai mèu, hèia Yesus la'e madhutu si. Te ngaa Nèngu dhu kako re dedha èi. ²⁶ Ropa ladhe rèdhi, ana madhutu se cag'ag'a, hèia ra padhai dènge lii madha'u, aku rèngu na, “Heeh! Nidhu kèna!”

²⁷ Te ngaa Yesus lii dènge ra, peka na, “Miu baku madha'u! Te Ja'a ne, Yesus! Mau-mau la!”

²⁸ Ropa ra tadèngi lii ne'e, hèia Petrus peka na, “Ladhe Ama kèna, pua la ja'a kako re dedha èi ne, dhiu asa Ama.”

²⁹ Ka Yesus dhaa peka na, “Mai ka!” Hèia Petrus puru nèti dedha koha, la'e re dedha èi, asa Yesus. ³⁰ Te ngaa ropa Petrus rasa na ngèlu aae, hèia na madha'u bia. Ka na mulai cène, hèia na pa'oo, aku nèngu na, “Ira oo, Ama, ee! Soru ku ja'a la!”

³¹ Yesus j'ole dènge ka kacui-aa'i Na, ka kèpe nare Petrus. Hèia Yesus padhai lii, aku Nèngu

na, “Petrus, ee! Nga tao ka d'ara èu kajari? Èu parcaya èra boe mi Ja'a, do?”

³² Ka dua ra ca'e lasi asa dedha koha, hèia ngèlu mau dènge. ³³ Ropa rèdhi sèmi èèna, ana madhutu Na koa-kio padedha-dedha Ne, peka na, “Ira ii! Ama ne, mema tare'a-re'a Ana Ama Lamatua!”

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu-dhèu pèd'a ètu Genesaret
(Markus 6:53-56)

³⁴ Ropa rèngu d'ai cabèka dano, hèia ra puru lasi asa dedha nebhe nèti rae Genesaret. ³⁵ Lod'o ra puru èèna, dhèu ae dhu tadhe le. Hèia dhèu pa'oo, peka na, “Wee! Yesus mai le!” Ra rai lasi peka palème, hèia dhèu rèti dhèu pèd'a aa'i-aa'i. ³⁶ Ra manèngi sèna ka ra goi lèke kodho Yesus. Te ra pangee na, “Sad'i dhèu pèd'a goi lèke suu kodho Na, tatu dhèu se èle dènge nèti papèd'a ra.” Ka dhèu dhu pèd'a aa'i-aa'i se goi kodho Yesus, ka ra èle dènge nèti papèd'a.

15

Dhèu rai-haha tao atora, ho gati eele paredha Ama Lamatua
(Markus 7:1-13)

¹ Ca tèka, dhèu Parisi dènge mese agama ca nau mai nèti Yerusalem, ho paraga dènge Yesus. ² Dhèu Parisi kèpe pa'èra ad'a Yahudi rèngu. Lod'o rèngu tadèngi, na, ladhe ana madhutu Yesus ra'a-rinu dhu j'amo boe kacui-aa'i madhutu ad'a ra, hèia ra nasa. Ka rèngu mai ho pasala Yesus, peka na, “Nga tao ka ana madhutu Èu se

ra'a-rinu j'amo uuru boe ai? Èèna na, sisu le ad'a bèi-baki èdhi!”

³ Te ngaa Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Miu se, dhèu dhu padhai lii leo tao leo! Miu d'èlu-mèu lab'a paredha Ama Lamatua, sèna ka madhutu ad'a tatao nèti bèi-baki miu di. ⁴ Te Ama Lamatua paredha, peka na, ‘Pakab'ua ina-ama miu.’ Aa peka hari, na, ‘Ladhe ca dhèu padhèd'a aapa ina do ama na, hud'i huku pamadhe ne.’”

⁵⁻⁶ Ama Lamatua aj'a sèmi èèna ka, te ngaa miu aj'a leo. Miu peka na, ‘Ca dhèu parluu boe pake mèdha-panyau na, sèna ka soru-bara ina-ama na, masi ka rèngu ètu d'ara j'aj'èra, ladhe na pamoale neo hia mèdha ne asa Lamatua’ Te ngaa dènge aj'a sèmi èèna, miu core eele le paredha Ama Lamatua, ho gati dènge atora unu miu. ⁷ Nèti èèna ka, deo na Ja'a dhu peka le, miu se, dhèu dhu padhai lii leo tao leo! Èèna na, nuka sèmi Yesaya, dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, dhu suri tèke, peka na,

⁸ ‘Abhu dhèu dhu koa-kio Ja'a,
dhoka dènge hèb'a di, te ngaa dènge boe d'ara.

⁹ Masi ka rèngu tao sèmi èèna, te ngaa parcuma.
Ra pusi-pahae boe Ja'a,
te rèngu sèra pahae dhoka atora dhèu rai-haha di.’”

*J'ara-j'ara karehe mai nèti d'ara dhèu
(Markus 7:14-23)*

✧ **15:4** Kalua nèti Masir 20:12, 21:17, Aтора nèti Ama-ama Agama 20:9, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:16 ✧ **15:9** Yesaya 29:13

10 Èle èèna ka, Yesus paroa dhèu leo ètu èèna, ka Na aj'a si, peka na, “Pasa dhilu pabe'a-be'a, sèna ka miu bisa me'a mèu! 11 Ngaa dhu maso asa d'ara hèb'a, pakaj'alu boe dhèu. Te ngaa dhu mai nèti d'ara hèb'a, èèna ka dhu pakaj'alu dhèu.”

12 Èle ka, ana madhutu Na mai karèi Ne, aku rèngu na, “Ama me'a, do? Dhèu Parisi se d'ara pèd'a ropa tadèngi lii padhai Ama.”

13 Te ngaa Yesus dhaa, peka na, “Ama Ku ètu sorga, èèna na core eele dhèu dhu aj'a madhutu boe dad'èi Na. Èèna nuka sèmi dhèu ko'o eele j'u'u dhu na d'èi boe. 14 De baku pusi-pahae dènge dhèu Parisi sèi! Te rèngu ca ropa dènge dhèu bèdhu dhu pakako dhèu bèdhu. Èèna na ra manahu palere-lere asa d'ara ro'a lasi.”✧

15 Ka Petrus lii, peka na, “Ama, lole ku dènge ji'i la, sasoa nèti lii pakasame deo na!”

16 Yesus b'ala, aku Nèngu na, “Miu me'a mèka kahèi? 17 Sasoa na sèmi ne'e: ngaa dhu èdhi ta'a, maso asa d'ara hèb'a, la'e taruu asa kabake, èle èèna kalua hari la'e asa d'ara kakus. 18 Te, ngaa dhu mai nèti d'ara hèb'a, èèna ka dhu pakaj'alu dhèu, toke Ama Lamatua madenge dènge ne, aa d'èi boe pa'èci dènge ne.✧ 19 Te j'ara-j'ara karehe, ae ka dhu mai nèti d'ara dhèu! Nuka sèmi: ngangee dhu bhelu, pamadhe dhèu, bersina, tao j'ara makae dènge dhèu dhu dhèu èmu nèngu boe, mana'u, sakasii kapod'e-kabèli, dènge pakarehe kolongara dhèu. 20 J'ara-j'ara se'e ka dhu pakaj'alu dhèu. Te ngaa ladhe dhèu

✧ 15:14 Lukas 6:39 ✧ 15:18 Mateos 12:34

dhoka ra'a j'amo boe ai madhutu ad'a, èèna sala boe ngaa-ngaa.”

Lamatua Yesus soru-bara ca dhèu ina dhu Yahudi boe
(Markus 7:24-30)

²¹ Èle èèna ka, Yesus tèke eele era ne'e, kako la'e asa kota Tirus dènge kota Sidon. ²² Ètu nèi, abhu ina ca dhèu dhu j'aj'aj'i na nèti rai ne'e. Nèngu dhèu Yahudi boe. Ropa na tadèngi nare Yesus mai le asa ne'e, hèia la'e manèngi, peka na, “Ana-èpu dhèu aae Daud! Sue ku ja'a la! Te ana bhèni ja'a, lèke nidhu tao. Kasia ku ji'i la! Te na j'èra d'ai seli.”

²³ Te ngaa Yesus mau-mau, aa dhaa boe ngaa-ngaa ciki sa. Hèia ana madhutu Na mai peka dènge Ne, “Ama, ina ne pa'oo-parodha loe boe. Be'a risi Ama babège eele ne nèti ne'e!”

²⁴ Hèia Yesus dhaa, peka na, “Ama Lamatua pua Ja'a mai, ho soru-bara dhèu èdhi dhèu Yahudi, lula rèngu kako sala j'ara, nuka sèmi kahib'i-kalèbho dhu re'a heka j'ara. Te Na pua boe Ja'a sèna ka soru-bara dhèu leo.”

²⁵ Te ngaa ina ne mai padètu-dètu asa Yesus. Ka na patitu kètu urutuu dènge lii manèngi, “Ama! Sue ku ja'a la!”

²⁶ Te ngaa Yesus core lii padhai Na, aku Nèngu na, “Pantas boe tare nganga'a nèti ana-ana, ka hia mi busa.” [Dènge lii dhu pacele, sasoa na, Yesus hud'i soru-bara uuru ku dhèu Yahudi Nèngu unu Na, heka bisa ladhe-leru dhèu leo kèna.]

27 Te ngaa ina ne b'ala, aku nèngu na, “Tare'a Ama! Te ngaa busa dhu mate mema ètu ro'a mei. Rèngu ra'a kahèi nganga'a dhu bèbhe eele nèti d'ara pega ana sèra.” [Saso na, ropa ana-ana ra'a, busa kahèi abhu ra'a. Masi ka Yesus soru-bara dhèu unu Na, te ngaa Nèngu hud'i ladhe-leru dhèu Yahudi boe kahèi.]

28 Ropa tadèngi nare, ka Yesus peka na, “Ira ii! Ina parcaya Ja'a tare'a-re'a! De lèpa ka, lula ngaa dhu ina manèngi èèna, j'aj'i le!” Èle èèna ka, na lèpa, ka na ladhe nèdhi ana na dhu èle le nèti papèd'a na.

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu ae nèti papèd'a ra

29 Èle ka, Yesus dènge ana-ana madhutu Na tèke eele era ne'e, hèia ra kako madhutu re sebhe dano Galilea. Ka ra ca'e asa ledhe cue, hèia Yesus madhèdi ho aj'a-nori si. 30 Èle èèna ka, dhèu ae-ae mai asa Yesus. Ra rèti dènge dhèu haga roe cabèka, dhèu bèdhu, dhèu karuku, dhèu lii aad'o, dènge dhèu-dhèu dhu pèd'a leo kahèi. Ra pamadhèdi dhèu pèd'a se padètu-dètu dènge haga Yesus. Ka Na puri-pa'èle si. 31 Ropa ladhe rèdhi, hèia dhèu ae se malaa. Ra papeka na, “Ira ii! Malaa titu kèna, nga! Dhèu haga roe cabèka, bisa kako èra hari. Dhèu bèdhu, bisa rèdhi. Dhèu karuku, bisa kako. Aa dhèu lii aad'o, bisa padhai lii! Se'e se, tatu tatao Ama Lamatua. Aa Lamatua èèna ka, dhu uru-uru sèra bèi-baki èdhi pahaha iisi mi Nèngu.”

*Lamatua Yesus panga'a èpa riho dhèu
(Markus 8:1-10)*

³² Lalu eele pèri-pèri lod'o, hèia Yesus paroa ana madhutu Na, ka Na peka, aku Nèngu na, “Ja'a rasa kasia dènge dhèu ae-ae se. Abhu dhu mai nèti era kaj'èu, ra pakaboko ètu ne'e tèlu lod'o kèna, toke gee ra èle aa'i le. Be'a risi baku hia si lèpa dènge kabake manganga. Mage dhoka ra bèbha ètu talora j'ara.”

³³ Te ngaa ana madhutu Yesus dhaa, aku rèngu na, “Ama! Era ne'e kaj'èu nèti rae. Tatu, èdhi bisa boe panga'a tare dhèu ae-ae sèmi se'e.”

³⁴ Te ngaa Yesus karèi si, aku Nèngu na, “Roti miu pèri bua?”

Ra dhaa, aku rèngu na, “Dhoka pidhu di, dènge i'a pèri ngi'u di!”

³⁵ Ka Yesus pua dhèu se'e madhèdi ètu rai. ³⁶ Hèia nare roti pidhu bua dènge i'a sèra, ka Na manèngi makasi mi Ama Lamatua. Ka Na pamae roti se, hèia Na j'ole asa ana madhutu Na, sèna ka ra papala mi dhèu aa'i-aa'i sèra. ³⁷ Hèia aa'i-aa'i ra'a toke bècu. Ka ra kaboko rare nganga'a dhu ata, pènu pidhu soe hahake. ³⁸ Dhèu aa'i-aa'i dhu ra'a se, dhèu mone ele boe d'ai èpa riho dhèu sa. Dhae ige mèka bhèni dènge ana iiki sèra. ³⁹ Èle ka, Yesus pua dhèu ae-ae sèra lèpa. Hèia Na ca'e asa dedha koha, ho lasi asa rai Magadan.*

16

Dhèu Parisi dènge dhèu Saduki neo pamanahu

* **15:39** Rai ne, dhèu re'a boe ètu mia. Abhu sasuri lii Yunani cahag'e dhu leo, dhu suri, peka na, 'Magdala'. Abhu cahag'e hari dhu suri, peka na, 'Magdalan'.

*Lamatua Yesus**(Markus 8:11-13, Lukas 12:54-56)*

¹ Ca tèka, pèri-pèri dhèu Parisi dènge dhèu Saduki, mai paraga dènge Yesus. Rèngu neo pakarèi dènge Ne, sèna ka tengge j'ara neo pamanahu Yesus. Nèti èèna ka, ra manèngi sèmi ne'e ka, “Ama! Tao ku tadha malaa, sèna ka j'aj'i tadha, dhu peka na, Ama abhu koasa nèti Ama Lamatua.”✧

² Te ngaa Yesus b'ala, peka na, “Ladhe èdhi tèdhi liru mea ropa lod'o cèna, èdhi te'a, na, ‘Bèli èj'i mai boe.’ ³ Aa ladhe lod'o rea, aa liru mèdhi, na èdhi te'a, na, ‘Doe ne'e, oe èj'i.’ De ladhe miu bisa patadhe mere tadha ètu liru sèmi sèra, nga tao ka miu bisa boe patadhe mere sasoa nèti tadha-tadha jaman? ⁴ Miu dhèu lod'o limuri ne, me'a dhodhoka ad'u-ue bhabhelu di! Miu pusi-pahae boe Ama Lamatua! Masi ka miu manèngi tadha malaa, te ngaa Ja'a dale boe tao. Lula uru èèna, Lamatua dhu tao le tadha malaa re Yunus, ca dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua. De èèna d'ai le!” Ropa padhai lii nare, hèia Yesus tèke eelee si.✧

Lamatua Yesus aj'a, na, baku pamud'e dènge tatao dhèu Parisi dènge dhèu Saduki

(Markus 8:14-21)

⁵ Ropa Yesus si lasi asa ca bèka dano, hèia ana madhutu Na, heka sanèd'e, na, rèngu rèti boe roti tao gee j'ara. ⁶ Tadèngi rèngu padhai lii sèmi èèna, hèia Na peka na, “Miu baku pamud'e dènge ragi dhèu Parisi dènge dhèu Saduki.”✧

✧ **16:1** Mateos 12:38, Lukas 11:16 ✧ **16:4** Mateos 12:39, Lukas 11:29 ✧ **16:6** Lukas 12:1

⁷ Ropa tadèngi rare, hèia ana madhutu Na bingu, ka ra peka, “Na peka ngaa nèi? Ele boe ne'a na, èdhi tèti boe roti, sina ma?”

⁸ Te ngaa Yesus ne'a ngangee rèngu. Ka Na padhai lii, aku Nèngu na, “Wee, miu seli-kolane, nga! Nga tao ka miu padhue dhoka roti di! Miu parcaya boe Ja'a, do? ⁹ Miu dhae me'a iia mèka koasa Ja'a, do? Te lod'o Ja'a pamae lèmi bua roti ho panga'a lèmi riho dhèu sèra, dhu sisa, miu pakaboko mere pèri soe?✧ ¹⁰ Aa tasamia hari dènge roti pidhu bua dhu Ja'a panga'a èpa riho dhèu sèra? Abhu pèri soe hahake dhu miu pakaboko nèti dhu ra'a risi sèra?✧ ¹¹ Nga tao ka miu mo'o boe me'a dènge lii padhai Ja'a deo na? Ja'a padhue-padhai boe lula roti. Te Ja'a neo pasanèd'e miu, sèna ka miu baku pamud'e dènge tatao dhèu Parisi dènge dhèu Saduki. Te lii aj'a-nori ra bisa ère rare dhèu ae, nuka sèmi ragi dhu tao roti j'aj'i kapai.”

¹² Ropa Yesus padhai lii sèmi èèna, hèia heka rèngu re'a kèna, na Nèngu peka boe roti. Te ngaa Na padhue-padhai nèti a'aj'a dhu sale nèti dhèu Parisi dènge dhèu Saduki.

Petrus mangaku, peka na, Lamatua Yesus èèna, Kristus
(Markus 8:27-30, Lukas 9:18-21)

¹³ Èle, hèia Yesus si lasi asa rai dhu padètu dènge kota Kaisarea Pilipi. Ètu talora j'ara, Na karèi ana madhutu Na, aku Nèngu na, “Madhutu lii papeka dhèu, Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, cee?”

✧ **16:9** Mateos 14:17-21 ✧ **16:10** Mateos 15:34-38

14 Ra dhaa, peka na, “Abhu dhu peka na, Ama ne, Yohanis tuka sarani dhu mamuri hari. Cahag'e peka na, ele boe Ama ne, Elia. Cahag'e hari ale na, Yermia. Ladhe aad'o, na, ca dhèu leo nèti dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua uru-uru sèra.”✧

15 Ka Yesus karèi hari si, “Ladhe madhutu miu mesa mi, Ja'a ne, cee?”

16 Hèia Simon Petrus dhaa, aku nèngu na, “Ama ne, Kristus, nuka Dhèu dhu uru èèna Ama Lamatua pajaji tèke ho neo hia mai! Aa Ama ne, Ana Ama Lamatua dhu mamuri toke d'ai mia-mia!”✧

17 Èle èèna ka, Yesus lii, peka na, “Simon, ana Yunus! Èu ne, oto kapai! Te nèti boe dhèu rai-haha dhu peka lii ne'e dènge èu. Te ngaa Ama Ku ètu sorga ka peka dènge èu. 18 Nanene, ee! Karèi nèti deo ne'e ne, Ja'a pangare èu, ‘Petrus’. Dhu sasoa na, hadhu.* Lula parcaya èu, èra sèmi hadhu, èèna na èu j'aj'i era padhèdi nèti dhèu-dhèu Ja'a dhu parcaya. Masi ka rèngu abhu j'aj'èra toke madhe, te ngaa rèngu taha taruu. 19 Ja'a èèna na hia èu hak, sèna ka èu uri dhèu-dhèu Ja'a, nuka sèmi èu mèd'u gagoe sorga. Te, ngaa dhu èu kai ètu rai-haha, èèna na Lamatua kai ètu sorga kahèi. Dènge ngaa dhu èu hia isin ètu rai-haha ne, Lamatua hia le isin ètu sorga kahèi.”✧

✧ **16:14** Mateos 14:1-2, Markus 6:14-15, Lukas 9:7-8 ✧ **16:16** Yohanis 6:68-69 * **16:18** Yesus tao lii pacele ètu ne'e. Te lii Yunani peka na, Πέτρος (*Petros*, nuka, ngara dhèu), aa πέτρα (*petra*, nuka, hadhu). ✧ **16:19** Mateos 18:18, Yohanis 20:23

20 Padhai lii nare sèmi èèna, ka Yesus kai si ho rèngu baku peka dènge dhèu, na, Nèngu ne, Kristus.

Lamatua Yesus peka j'ara mamadhe dènge mamuri hari Na

(Markus 8:31—9:1, Lukas 9:22-27)

21 Karèi nèti lod'o èèna, Yesus peka dènge ana madhutu Na sèra, aku Nèngu na, “Ja'a hud'i laku ku asa Yerusalem. Te ngaa ètu nèi, Ja'a abhu j'aj'èra ae-ae, nèti dhèu heka-dhèu heka ad'a, kètu agama Yahudi dènge mese agama sèra. Èèna na ra pamadhe Ja'a, te ngaa camèd'a èèna, Ja'a mamuri hari.”

22 Ropa Yesus padhai lii nare, hèia Petrus ère nare Yesus asa karasa, ka na kai, aku nèngu na, “Ama, baku padhai lii sèmi èèna! Tatu Ama Lamatua soro tèke boe j'ara ne j'aj'i!”

23 Te ngaa lii padhai Petrus ne, madhutu boe dad'èi Lamatua. Nèti èèna ka, Yesus kabib'a, ka jèke ne, peka na, “Heh! Pakaj'èu nèti ne'e! Lii padhai èèna nèti dhèu aae nidhu! Èu baku bhabhae Ja'a! Èu ne dhodhoka pangee madhutu dad'èi dhèu rai-haha di, te ngaa madhutu boe dad'èi Ama Lamatua!”

24 Èle èèna ka, hèia Yesus aj'a ana madhutu Na sèra, aku Nèngu na, “Dhèu dhu neo madhutu Ja'a, nèngu hud'i taha taruu ku bèli-bèli! Nèngu hud'i pa'uru ku dad'èi Ama Lamatua, aa pabhèlu eele dad'èi nèngu unu na. Masi ka dhèu neo pamadhe ne, nèngu hud'i madhutu Ja'a taruu, sama sèmi dhèu pasae aj'u palolo-palèbha na,

la'e asa era mamadhe na.✠ ²⁵ Te dhèu dhu sadia madhe lula na madhutu Ja'a, bèli-camèd'a nèngu abhu mamuri taruu dènge Ama Lamatua. Te ngaa dhèu dhu d'èi dhoka mamuri hia ngi'u aae na di, èèna na mamuri nèngu ele iie d'ara!✠
²⁶ Nanene paie-iie! Ladhe èu abhu aa'i isi rai-haha ne, te ngaa ladhe Lamatua core eele èu, a'oto na ètu mia? Masi ka èu pasae mèti aa'i isi rai-haha ne, èu bisa boe pasilu dènge samanga èu!

²⁷ Ja'a peka mema dènge miu j'ara aa'i-aa'i ra, lula Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Bèli-camèd'a Ja'a mai hari dènge dadedha nèti Ama Ku, palere-lere dènge ana pajuu Na nèti sorga. Lod'o èèna, pe Ja'a b'ala mi ca dhèu-ca dhèu madhutu tatao ra.✠ ²⁸ Sanèd'e paie! Nèti miu aa'i-aa'i se, bèli-camèd'a abhu cahag'e dhu madhe boe, toke ra rèdhi Ja'a, nuka Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, j'aj'i Dhèu Aae dhu kèd'u paredha.”

17

Ama Lamatua pad'elo dadedha Lamatua Yesu (Markus 9:2-13, Lukas 9:28-36)

¹ Èle èna lod'o, ka Yesu paroa Petrus, Yakobis dènge ari na Yohanis, sèna ka lasi asa ledhe dhu dedha èci, ho pea mesa ra ètu nèi. ² D'ai nèi, ra ladhe na, rupa Yesu leko-leo. Rèhu Na kaha'a nuka sèmi madha lod'o, aa mèdha-papake Na j'aj'i pudhi kale'e. ³ Kaca'a la, rèngu ladhe rèdhi

✠ **16:24** Mateos 10:38, Lukas 14:27 ✠ **16:25** Mateos 10:39, Lukas 17:33, Yohanis 12:25 ✠ **16:27** Mateos 25:31, Lii Sod'a Koa-Kio 62:12, Roma 2:6

Yesus dhu padhai lii dènge Musa dènge Elia.
 4 Hèia Petrus bingu, ka na padhai lii leli, aku nèngu na, “Ama! Ji'i karej'e titu kèna ètu era ne'e ne! De be'a risi ji'i patitu paleo tèlu bua. Cue hia Ama, cue hia Musa, aa cue hari hia Elia.”

5 Lod'o Petrus padhai lii sèmi èèna era, cag'ag'a laa, ra'i-liru puru mai sarimu nare rèngu. Hèia rèngu malaa-maloha tadèngi lii èci dhu kalua nèti d'ara ra'i-liru ne, peka na, “Nanene! Yesus ne, Ana pasue Ja'a. Nèngu ne'e ka dhu pakarej'e taruu d'ara Ja'a. Nanene Ne paie-ìe!”✠

6 Ropa tadèngi lii ne, hèia ana madhutu Na madha'u titu kèna, ka ra bèbha sagèb'a ètu rai.
 7 Te ngaa Yesus mai gai si, ka Na peka na, “Mi kèd'i ka, baku madha'u!” 8 Ka ana madhutu se boti kètu ra, te ngaa ra ladhe rèdhi heka dhèu èci sa ètu era èèna, dhoka Yesus di.

9 Èle ka, ra puru nèti ledhe ne. Hèia Yesus kai si, aku Nèngu na, “Ngaa dhu heka ladhe mèdhi deo na, mage peka dènge dhèu èci sa kahèi! Te Ja'a Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, hud'i madhe uuru ku. Èle èèna, ladhe Ja'a mamuri hari, heka miu lole dènge dhèu kèna.”

10 Hèia ra karèi Ne, aku rèngu na, “Ama ne mema Kristus, te ngaa Elia ètu mia? Te mese agama se aj'a, peka na, Elia hud'i mai uuru ku, èle èèna, heka Kristus mai kèna. Te ngaa madhutu Ama, tasamia?”✠

✠ **17:5** 2 Petrus 1:17-18, Lii Lolo dhu Uru Tèka 22:2, Lii Sod'a Koa-Kio 2:7, Yesaya 42:1, Mateos 3:17, 12:18, Markus 1:11, Lukas 3:22, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 18:15 ✠ **17:10** Meliaki 4:5

¹¹ Ka Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Mema lèke. Elia hud'i mai uuru ku, ho bhoke j'ara hia Kristus. ¹² Nanene paie! Elia mai le, te ngaa dhèu tadhe boe ne. Rèngu paj'èra ne, madhutu dad'èi ra. Sèmi èèna kahèi, bèli-camèd'a rèngu paj'èra Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne.”✧

¹³ Ropa ra tadèngi rare, ana madhutu Na heka re'a, na, Elia dhu Yesus peka ne, nuka Yohanis tuka sarani.

*Lamatua Yesus pa'èle ana èci dhu nidhu tao
(Markus 9:14-29, Lukas 9:37-43)*

¹⁴ Èle ka, ropa rèngu lèpa, paraga dènge dhèu ae dhu mate le. Hèia ama ca dhèu mai patitu kètu urutuu, ka na manèngi Yesus, ¹⁵ na peka, “Ama! Sue ku ana ja'a la! Te nèngu dhu huj'u kahib'i, aa na j'èra titu kèna. Ladhe èi papèd'a ne cèu, na bèbhe sa d'ara èi, do d'ara ai. Ama sue ku la! ¹⁶ Ana ne, ja'a kèti le asa ana-ana madhutu Ama ku, te ngaa ra tao rare boe ne.”

¹⁷ Ropa Na tadèngi sèmi èèna, hèia Yesus jèke ana madhutu Na sèra, aku Nèngu na, “Heh! Miu se seli-kolane! Ja'a aj'a le miu pahari-pahari, te ngaa miu me'a mèu boe. Aa miu parcaya boe Ja'a dènge d'ara kateme. Ja'a hud'i mate hari ku miu, d'ai pèri lod'o? Mèti ana èèna mai!”

¹⁸ Hèia, rèti ana ne, ka Yesus babège eele nidhu nèti ana ne'e. Ka nidhu rai tèke eele ne, hèia ana ne èle dènge ka.

¹⁹ Èle èèna ka, ropa Yesus mesa Na dènge ana madhutu sèra, ka ra karèi Ne, peka na, “Ama!

✧ **17:12** Mateos 11:14

Nga tao ka ji'i bisa boe babège ngare nidhu deo na?"

²⁰ Ka Yesus dhaa, na, "Miu babège mere boe, lula miu parcaya boe dènge d'ara kateme. Sanèd'e! Ladhe miu parcaya Ja'a tare'a-re'a, masi ka ciki oo'e èèna ka sama sèmi lamusi ana iiki-iiki èci,* miu bisa paredha ledhe èci, peka na, 'Hee ledhe, hari sa nèi, lamu!' Tatu na hari kahèi. De miu bisa tao ngaa èèna ka, sad'i parcaya dènge d'ara kateme.† ²¹ [Te ngaa sanèd'e! Nidhu sèmi se'e se, mema bhelu titu kèna. Ladhe miu sabaj'a boe aa puasa boe, ho manèngi mi Ama Lamatua, na, miu babège mere boe nidhu sèmi sèra.]"†

Lamatua Yesus peka dua hari kèna, lula-nèti mamadhe Na

(Markus 9:30-32, Lukas 9:43-45)

²² Ca lod'o, Yesus dènge ana madhutu Na dhu pakaboko ètu propensi Galilea. Na peka dènge rèngu, na, "Nèbhu heka, te ra neo pahie Ja'a asa dhèu leo rai kara. ²³ Hèia ra pamadhe Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne. Memma tare'a Ja'a madhe, te ngaa asa camèd'a Ja'a mamuri hari."

Ropa ana madhutu Na sèra tadèngi lii deo na, hèia d'ara ra susa titu kèna.

* **17:20** Lamatua Yesus pakasame parcaya dhèu dènge lamusi dhu ana iiki-iiki èci. Ètu ayat ne'e, kapai lamusi dhu panting, te ngaa jenis lamusi panting boe. Alkitab lii Idhonesia ètu ne'e, peka na, 'biji sesawi', te ngaa abhu masala ae dènge tafsiran èèna.

† **17:20** Mateos 21:21, Markus 11:23, 1 Korintus 13:2 † **17:21** Sasuri lii Yunani dhu be'a risi aa dhu uru tèka, suri boe ayat 21 ne.

Lamatua Yesus peka-padhai lula-nèti b'ae bea èmu sabaj'a

24 Lod'o Yesus dènge ana madhutu Na lasi asa rae Kapernaum, hèia dhèu roro bea mai paraga dènge Petrus, ka ra karèi ne, na, “Mese miu b'ae bea Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i do, aad'o?”[☆]

25 Hèia Petrus dhaa, “Na b'ae!”

Ropa Petrus lepa, ka Yesus karèi dènge ka, aku Nèngu na, “Simon, èu pangee ku la! Dhèu aae-dhèu aae ètu rai-haha ne abhu bea nèti cee? Nèti ana matana ra, do, nèti dhèu leo?”

26 Petrus dhaa, na, “Nèti dhèu leo!”

Ka Yesus tuhu lii padhai Na, peka na, “Ladhe sèmi èèna, ana dhèu aae di dhu b'ae boe, si? 27 Sèmi èèna kahèi dènge bea Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Te ngaa hud'i laa, sèna ka dhèu roro bea se baku nasa dènge èdhi. De be'a risi lamu madulu i'a asa d'ara dano. I'a dhu èu abhu uuru èèna, èu bhoke hèb'a na. Pe èu abhu doi iia cue. More, ho b'ae bea èdhi dua ti. Te doi ne, d'ai le bea èdhi dua ti.”[‡]

☆ **17:24** Kalua nèti Masir 30:13, 38:26 † **17:27** Tèu mai-tèu mai, dhèu mone Yahudi sèra dhu umur 20 tèu sa dedha, hud'i b'ae bea èci dhu soru-bara j'aga mèdha-panyau dènge èmu nèti Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i (baca ètu sasuri *Kalua nèti Masir* 30:12-16). Tèu Lamatua Yesus mamuri, ra ige bea èèna dènge doididrakma. *Didrakma* cue, kab'ua na, èci èèna ka dènge dua *dinari*. Ca *dinari* èèna, èci èèna ka dènge gaji ca dhèu tuka d'ara ca lod'o. Ètu ayat ne'e, Yesus peka mi Petrus, aku Nèngu na, pe nèngu abhu ca doi *stater* ètu d'ara hèb'a i'a èèna. Ca doi *stater* kab'ua na, nuka dua *didrakma*, do, èpa *dinari* — d'ai b'ae bea nèti Yesus dènge Petrus.

18

Ana-ana madhutu Lamatua Yesus pakarèi, na, cee ka dhu kapai risi

(Markus 9:33-37, Lukas 9:46-48)

¹ Lod'o èèna, ana madhutu Yesus lasi karèi Ne, peka na, “Ama! Nèti dhèu-dhèu unu Ama Lamatua, cee ka dhu kapai risi?”✧

² Hèia Yesus paroa nare ana iiki èci, mai patitu asa talora aae rèngu. ³ Ka Na peka dènge ra, “Nanene paie-iie! Dhèu dhu neo j'aj'i dhèu unu Lamatua, rèngu hud'i ub'a ngangee ra, ho j'aj'i sama sèmi ana iiki dhu ne'a boe padedha iisi.✧

⁴ Lula dhèu dhu ne'a pahaha iisi sama sèmi ana iiki ne, nèngu èèna ka dhu kapai risi ètu madha Ama Lamatua. ⁵ Aa dhèu dhu sèmi nare dhèu haha nuka sèmi ana iiki ne, lula na parcaya Ja'a, na, nèngu sèmi nare le Ja'a ne.”

Lamatua Yesus pasanèd'e lula-nèti dhèu dhu tao dhèu leo sèna ka ra ad'u-ue sasala

(Markus 9:42-48, Lukas 17:1-2)

⁶ Èle èèna ka, Yesus padhai lii hari, peka na, “Ladhe abhu dhèu dhu tao ana iiki sèna ka madhutu j'ara dhu sale, toke ana ne parcaya heka Ja'a, na, mata unu na! Be'a risi dhèu èki hadhu aae cue,* mi ladha goro na, ho pacène ne asa d'ara dhasi marèma. ⁷ Rai-haha ne mema era dhu pènu dènge dhudhu-sete, lula abhu j'ara ae dhu pamanahu dhèu asa d'ara sasala-sasigo.

✧ **18:1** Lukas 22:24 ✧ **18:3** Markus 10:15, Lukas 18:17 * **18:6** Sasuri lii Yunani suri, peka na, “hadhu gili” dhu ra pake ho mol are-gandum.

Te ngaa dhèu dhu dui babia risi, nuka dhèu dhu tenge-tenge j'ara ho soro dhèu asa d'ara sasala.

⁸ Ladhe èu tao sala, pake kacui-aa èu, do, haga èu, na, poro eele ne! Te be'a risi èu maso asa d'ara sorga dènge ai cabèka, do, haga calaa. Mage dhoka ra core èu asa d'ara ai naraka, dènge ai do haga dhu tesa. ✧ ⁹ Ladhe èu tao sala, pake musi madha èu, na, cèru eele ne! Te be'a risi èu maso asa d'ara sorga dènge musi madha cabèka. Mage dhoka ra core èu asa d'ara ai naraka, dènge musi madha dhu tesa.” ✧

*Lamatua Yesus hia lii pakasame lula-nèti kahib'i-kalèbho ci'u dhu ele
(Lukas 15:3-7)*

¹⁰ Ka Yesus tuhu hari lii Na, aku Nèngu na, “Sanèd'e, ee! Baku mi pahaha ana iiki sèmi se'e se. Te abhu ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga dhu madhenga si. Aa ana pajuu se dhu lasi taruu, peka dènge Ama Lamatua ngaa-ngaa dhu j'aj'i mi ana se.

¹¹⁻¹³ Mi pangee paie-iie, te Ja'a hia lii pakasame èci sèmi ne'e ka: abhu dhèu èci dhu kahib'i-kalèbho na, cangasu ngi'u. Ca lod'o, ci'u nèti kahib'i-kalèbho se, kako sala j'ara. Madhutu ngangee miu, dhèu madhenga ne tao tasamia? Tatu na tèke eele ceo nguru ceo ngi'u sèra ètu ledhe, ho la'e tenge ci'u dhu ele ne. ✧

Ladhe na abhu hari, tatu na karej'e, ropa na ladhe nèdhi ci'u ne, risi nèti kahib'i-kalèbho na ceo nguru ceo ngi'u dhu ele boe sèra. [Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, mai ho hia mamuri mi

✧ **18:8** Mateos 5:30 ✧ **18:9** Mateos 5:29 ✧ **18:11-13** Lukas 19:10

dhèu dhu kako sale nèti j'ara dhu mola.† 14 Te, masi ka ana iiki ca dhèu di dhu kako sala j'ara, te ngaa Ama Ku ètu sorga d'èi boe kahèi.”

Lamatua Yesus aj'a j'ara tasamia, ho èdhi pabe'a hari dènge dhèu dhu tao sala mi èdhi

15 Yesus lii hari, aku Nèngu na, “Ladhe a'ari èu dhèu parcaya tao sale mi èu, na, èu mesa mu lamu paraga dènge ne. Ladhe miu dua mi mesa mi, heka èu peka sasala nèngu kèna. Ladhe na sèmi nare lii padhai èu, na, miu dua mi pabe'a hari le kèna.✠ 16 Te ngaa ladhe no'o boe sèmi nare lii padhai èu, lamu paroa more angalai mu ca dhèu do dua dhèu, ho lami paraga dènge ne, sèna ka padhai lii hari. Te ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua dhu suri tèke, peka na, ‘Ètu d'ara lii langu èci, hud'i abhu ku dua-tèlu sakasii dhu lii èci, heka sèmi rare lii galaa ra.’✠ 17 Te ngaa ladhe no'o boe nanene lii miu, lami lole dènge juma'at. Aa ladhe na d'èi boe nanene lii juma'at kahèi, tao ne nuka sèmi ca dhèu dhu tadhe boe Lamatua. Ladhe aad'o na, cap ne nuka sèmi dhèu bhelu, conto sèmi dhèu roro bea sèra.

18 Sanèd'e paie-iie lii padhai Ja'a ne! Ngaa dhu miu oro ètu rai-haha ne, èèna ka dhu Lamatua oro le ètu sorga. Aa ngaa dhu miu hia isin ètu rai-haha ne, èèna ka Lamatua hia le isin ètu sorga kahèi.✠

† 18:11-13 Sasuri lii Yunani dhu be'a risi aa dhu uru tèka, suri boe kalimat ètu d'ara kurung ne. ✠ 18:15 Lukas 17:3
 ✠ 18:16 Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 19:15 ✠ 18:18 Mateos 16:19, Yohanis 20:23

19 Aa Ja'a peka hari, na, ladhe abhu dhèu dua dhu sabaj'a dènge d'ara èci, pe Ama Ku ètu sorga hia ngaa dhu ra manèngi. 20 Te, ladhe abhu dua, do tèlu dhèu, pakaboko sabaj'a sama-sama, lula rèngu dhèu Ja'a, na, Ja'a ètu talora aae rèngu kahèi.”

Lamatua Yesus pake lii pakasame nèti pegawi dhu hia boe abho mi angalai na

21 Èle èèna, ka Petrus karèi Yesus, aku nèngu na, “Ama, ja'a neo karèi ciki. Ladhe a'ari ja'a tao sale pahari-pahari mi ja'a, èèna na d'ai pèri hari ja'a hud'i hia ne abho? D'ai pidhu hari, do?”

22 Hèia Yesus dhaa, peka na, “Aad'o! Èu hud'i abho ne pidhu kali pidhu nguru hari,† toke èu ige more heka.☆ 23 Miu hud'i tao ku sèmi èèna, lula Ama Lamatua nuka sèmi dhèu aae dhu ige kèlu na ètu pegawi na. 24 Ropa na ige nare, hèia na pua dhèu lasi paroa pegawi dhu pakèlu toke riho kehi.§ 25 Te ngaa pegawi ne b'ae nare boe kèlu na. Ka dhèu aae paredha, peka na, ‘Lami pahie eele dhèu ne dènge bhèni-ana niki na aa'i-aa'i, sèna ka ra j'aj'i ènu. Aa mèdha-panyau na, pahie aa'i kahèi, ho b'ae kèlu-g'ètu na.’

26 Ropa pegawi ne tadèngi nare, hèia na pabèbha iisi, ho patitu kètu urutuu ètu madha dhèu aae, ka pamako, aku nèngu na, ‘Ira ee!

† 18:22 Lii Yunani ètu ne'e, sasoa na bisa “7 kali 70 hari”. Bisa kahèi, “77 hari”. ☆ 18:22 Lukas 17:3-4 § 18:24 Alkitab lii Yunani ètu ne'e suri, peka na, “10.000 τάλαντων (*talanton*)”. *Talanton* èci, kab'ua na, sama dènge gaji dhèu sab'a 15-20 tèu. Alkitab lii Idhonesia suri, peka na, ‘talenta’ ètu ne'e.

Ama dhèu aae hia ja'a tebho d'ai ciki sa! Sèna ka ja'a b'ae kèlu ja'a aa'i-aa'i ra.' ²⁷ Ropa tadèngi, hèia dhèu aae rasa kasia dènge ne. Ka dhèu aae pabhèlu eele aa'i mèu-mèu kèlu na, ka pua na lèpa.

²⁸ Te ngaa ropa na d'ai li'u, hèia pegawi ne paraga dènge angalai na dhu pakèlu nèngu doi ciki di.* Ka na kèpe angalai ne, hèia pacèli ladha goro na, aa na jèke ne, aku nèngu na, 'Weh! B'ae ka d'ara lai-lai ne kèlu èu sèra!'

²⁹ Ropa angalai na tadèngi, hèia na patitu kètu urutuu, ka pamako ne, peka na, 'Ira ee! Angalai, ee! Hia ku ja'a tebho d'ai ciki sa! Pe ja'a b'ae kèlu ja'a sèra!'

³⁰ Te ngaa pegawi ne peka na, 'Bisa boe! Ja'a mate heka panèbhu. Èu b'ae dènge ka lod'o doe ne'e kahèi!' Èle ka, la'e pamaso angalai na asa d'ara bèdho, toke na b'ae aa'i kèlu na. ³¹ Ropa pegawi dhu leo ladhe rèdhi ngaa dhu j'aj'i ne, hèia d'ara ra susa. Ka lasi lolo dènge dhèu aae.

³² Ropa tadèngi nare, hèia dhèu aae ne paroa pegawi dhu ne'a boe manèngi makasi ne. Dhèu aae jèke ne, aku nèngu na, 'Heh, dhèu bhelukatub'a! Lula èu ne manèngi sèna ka ja'a sue èu, nèti èèna ka ja'a pabhèlu eele le kèlu èu sèra.

³³ Te ngaa, nga tao ka èu kasia boe angalai èu sa hèi, sama sèmi ja'a kasia èu ne?' ³⁴ Ka dhèu aae nasa bia dènge ne, hèia na pua pamaso dhèu ne

* **18:28** Alkitab lii Yunani ètu ne'e, suri, peka na, "100 δηνάριον (*deinarion*)". Kab'ua nèti *deinarion* èci, nuka sèmi gaji dhèu sab'a ètu d'ara ca lod'o. De ladhe èdhi pasoro dènge 10.000 τάλαντων (*talanton*) ètu ayat 24, na, kèlu ne dènge boe kab'ua ngaa-ngaa.

asa d'ara bèdho, sèna ka ra paj'èra ne, toke na b'ae aa'i kèlu na sèra.”

³⁵ Hèia Yesus pa'èle lii pakasame Na, peka na, “Ama Ku ètu sorga pa'iga sèmi èèna kahèi mi dedha miu. Pe Na huku miu, ladhe miu mo'o boe pabhèlu eele sasala nèti a'ari miu dhèu parcaya sèra.”

19

*Dhèu Parisi tengé j'ara ho pamanahu Lamatua
Yesus lula-nèti j'ara pa'ia-pa'ela
(Markus 10:1-12)*

¹ Ropa Yesus aj'a nare aa'i j'ara sèra, hèia la'e tèke eele Galilea asa propensi Yudea, ètu cabèka loko Yarden. ² Dhèu ae ka dhu madhutu Ne, ka Na puri-pa'èle dhèu-dhèu pèd'a ètu nèi.

³ Abhu pèri-pèri dhèu Parisi dhu madhutu kahèi, dhu neo pamanahu Ne. Ka ra karèi Yesus, peka na, “Ama! Madhutu atora agama èdhi, ladhe dhèu mone leo le èmu, bisa ia eele dhèu èmu na, sad'i na abhu j'ara dhu la'e asa pa'ie-pa'ela. Sèmi èèna, do?”

⁴ Te ngaa Yesus b'ala si, na “Miu se dhu me'a mèu agama. Te ngaa tasamia ka miu me'a boe isi Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua? Te ètu d'ara sasuri nèti lii lolo uru tèka, dhu suri peka na, ‘Ama Lamatua paj'aj'i dhèu rai-haha, dhèu mone dènge dhèu bhèni.’[☆] ⁵ Aa dhu suri kahèi, peka na,
‘Nèti èèna ka, dhèu mone hud'i tèke eele ina-ama
na,

[☆] **19:4** Lii Lolo dhu Uru Tèka 1:27, 5:2

sèna ka la'e mamuri d'ara èci dènge dhèu
 èmu-kamali na,
 te dua ra dhu j'aj'i le èci.'✧

⁶ Nèti èèna ka, ladhe Ama Lamatua unu Na dhu hia dua ra j'aj'i le èci, na, dhèu rai-haha baku pacèri si hari!"

⁷ Ropa tadèngi rare Yesus peka sèmi èèna, dhèu Parisi se karèi hari Ne, peka na, "Ladhe sèmi èèna, nga tao ka Musa peka na, dhèu bisa pa'ia-pa'ela, sad'i nèngu tao uuru ku sasuri pa'ia hia dhèu èmu na?"✧

⁸ Hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na, "Musa soro tèke bèi-baki miu pa'ia-pa'ela dènge dhèu èmu-kamali ra, lula rèngu sèra kètu hadhu èci èèna ka dènge miu! Te ngaa lod'o Ama Lamatua paj'aj'i rai-haha ne, dad'èi Na sèmi boe èèna.

⁹ Nèti èèna ka, Ja'a pasanèd'e mema miu, ee! Ladhe bhèni ad'u uuru madha j'ara makae, dhèu èmu na bisa ia eele ne. Te ngaa ladhe ia eele bhèni ne dhu ad'u boe j'ara makae, hèia dhèu mone na leo hari dènge bhèni leo, nèngu ne tao le j'ara makae!"✧

¹⁰ Ropa tadèngi lii ne'e, hèia ana madhutu Na sèra, peka na, "Ladhe sèmi èèna, be'a risi baku leo-èmu."

¹¹ Hèia Yesus b'ala si, aku Nèngu na, "Dhèu ae ka dhu ro'o boe sèmi rare lii padhai lii Ja'a ne. Dhodhoka dhèu dhu Ama Lamatua hag'e nare si.

¹² Te abhu dhèu dhu leo boe èmu, lula karèi nèti rara iisi ne, nèngu sèmi èèna ka. Abhu kahèi

✧ **19:5** Lii Lolo dhu Uru Tèka 2:24 ✧ **19:7** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 24:1-4, Mateos 5:31 ✧ **19:9** Mateos 5:32, 1 Korintus 7:10-11

dhu leo boe èmu, lula dhèu tao ne sèmi èèna. Aa abhu kahèi dhu no'o boe leo-èmu, lula na neo pakako sasab'a Ama Lamatua di. Dhèu dhu re'a mèu a'aj'a ne, hud'i laa nèngu sèmi dènge be'a.”

Lamatua Yesus hia lii mènghi-nale mi ana iiki sèra

(Markus 10:13-16, Lukas 18:15-17)

¹³ Lod'o èèna, dhèu sa'u rèti ana-ana ra asa Yesus, sèna ka Yesus tao kacui-aa Na mi rèngu, aa dènge hia lii mènghi-nale. Te ngaa ana madhutu Na kai dhèu se. ¹⁴ Hèia Yesus nasa dènge ana madhutu Na, ka Na lii, aku Nèngu na, “Hud'i laa ana se mai asa Ja'a! Baku bhabhae si! Te dhèu dhu sèmi rèngu se'e ka, dhu j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua.”

¹⁵ Èle èèna ka Yesus tao kacui-aa Na mi ana se, aa Na manèngi ho Ama Lamatua hia si mènghi-nale. Èle, hèia Yesus pakèd'i la'e, tèke eele era èèna.

Dhèu kaja tenge j'ara, sèna ka mamuri taruu dènge Ama Lamatua

(Markus 10:17-31, Lukas 18:18-30)

¹⁶ Ca tèke, dhèu èci mai karèi Yesus, peka na, “Ama Mese! Ja'a hud'i tao ku j'ara dhu hua iia tasamia, sèna ka ke'a tare'a, na, ja'a bisa maso sorga? Te ja'a neo mamuri taruu sama-sama dènge Ama Lamatua.”

¹⁷ Hèia Yesus dhaa, peka na, “Nga tao ka, èu karèi Ja'a lula-nèti ngaa dhu hua iia? Dhodhoka Ama Lamatua di, dhu hua iia. Te ladhe èu neo mamuri taruu dènge Ne, na, mamuri la madhutu paredha Na.”

18 Ka dhèu ne karèi hari, aku nèngu na, “Paredha dhu mia èèna?”

Hèia Yesus b'ala ne, peka na,

“Baku pamadhe dhèu;

baku tao j'ara makae dènge dhèu dhu dhèu èmu boe èu;

baku mana'u;

baku j'aj'i sakasii dhu kapod'e-kabèli;✧

19 pakab'ua ina-ama mu;

aa sue ku dhèu èu, sama sèmi èu sue ngi'u èu mesa mu.”✧

20 Dhèu ne dhaa, na, “Paredha aa'i-aa'i sèra ja'a tao madhutu le. De, ngaa hari dhu kura?”

21 Ropa tadèngi lii dhèu ne, hèia Yesus peka na, “Ladhe èu neo madhutu aa'i dad'èi Ama Lamatua, lèpa ho pahia aa'i mèdha-panyau èu, sèna ka papala hia dhèu dhu dènge boe ngaa-ngaa sèra. Èle èèna, mai ho madhutu Ja'a. Te èèna na, Ama Lamatua pala hia èu mèdha-panyau ae-ae ètu sorga.”

22 Ropa na tadèngi nare lii Yesus, hèia dhèu ne lèpa dènge d'ara pèd'a laho mae-mae, lula nèngu kaja titu kèna.

23 Èle èèna, ka Yesus padhai lii dènge ana madhutu Na, aku Nèngu na, “Lèka la Ja'a, te dhèu kaja carui titu kèna maso sorga. 24 Carui èèna, nuka sèmi badha onta dhu kapai, maso la'e asa d'ara oka na re ro'a j'aj'au.”

✧ 19:18 Kalua nèti Masir 20:13-16, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:17-20 ✧ 19:19 Kalua nèti Masir 20:12, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:16, Aтора nèti Ama-ama Agama 19:18

25 Ropa ana madhutu se tadèngi rare, rèngu malaa, hèia ra dhaa, peka na, “Ladhe sèmi èèna, cee ka dhu bisa maso sorga?”

26 Hèia Yesus ladhe patae si, ka Na lii, peka na, “Ladhe dhèu rai-haha dhu tao, mema bisa boe. Te ngaa ladhe Ama Lamatua ka dhu tao, aa'i-aa'i bisa j'aj'i!”

27 Hèia Petrus pasanèd'e, aku nèngu na, “Ama! Ji'i se tèke eele le mèdha-panyau ji'i aa'i-aa'i, ho madhutu Ama. De ji'i abhu ngaa?”

28 Na dhaa, peka na, “Parcaya la Ja'a ne! Pe d'ai lod'o Ama Lamatua tao pahiu aa'i mèu-mèu, Ja'a Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, madhèdi ètu dedha kadera paredha aae èèna. Lod'o èèna kahèi, miu dhu madhutu Ja'a, madhèdi kahèi ètu dedha kadera paredha canguru dua sèra, sèna ka j'aj'i hakim mi canguru dua suku èdhi dhèu Isra'el!✠ 29 Dhèu dhu tèke eele èmu na, a'ari na, ina-ama na, ana niki na, aa oka-tedhe na, ho madhutu Ja'a, bèli-camèd'a èèna abhu hari cangasu kali. Aa d'ai ka lod'o èle rai-haha ne, nèngu kahèi abhu mamuri taruu dènge Ama Lamatua. 30 De sanèd'e paie! Madhutu ngangee Ama Lamatua, dhèu ae dhu padedha iisi na, rèngu sèra ka dhu j'aj'i mi ana iiki. Te ngaa dhèu dhu peka na, nèngu dhèu haha, aa te ngaa madhutu a'abhu Lamatua, nèngu ka dhu kapai.”✠

20

Lii pakasame lula-nèti dhèu dhu sab'a oka

✠ 19:28 Mateos 25:31, Lukas 22:30 ✠ 19:30 Mateos 20:16, Lukas 13:30

anggor

¹ Èle èèna, ka Yesus aj'a peka na, “Paredha Ama Lamatua èci èèna ka dènge lii pakasame ne: abhu ca dhèu lamatua oka anggor, dhu kèd'i mad'ae aae d'ara hake èna sa. Na la'e tenge dhèu sèna ka sab'a ètu d'ara oka na. ² Na abhu dhèu sab'a, hèia rare lii èci, ho sab'e d'ara ca lod'o, bab'ae na, ca doi iia.* Dhèu se d'èi kahèi, ka lamatua oka ne pua lasi sab'a. ³ Pe d'ara hake ceo sa, la'e asa d'ara pasa. Ètu era nèi, nèngu paraga dènge dhèu pèri-pèri dhu madhèdi iia d'ara. ⁴ Hèia na lii dènge ra, ‘Miu se neo sab'a ètu d'ara oka ja'a, do? Pe ja'a b'ae miu madhutu kab'ua dhu lèke.’ Ropa tadèngi rare, ro'o kahèi, hèia lasi dènge ka sab'a. ⁵ D'ai lod'o titu mera sa, dènge hake tèlu lod'o nihia, lamatua oka ne la'e tenge hari dhèu sab'a. ⁶ D'ara hake lèmi lod'o nihia sa, la'e hari. Na laladhe, na, abhu dhèu dhu titu iia d'ara era. Ka na lii dènge ra, aku nèngu na, ‘Nga tao ka karèi nèti mad'ae toke sange ne'e ne, miu se titu iia d'ara, sab'a boe ngaa-ngaa?’

⁷ Ka dhèu se dhaa, peka na, ‘Ama, ee! Abhu boe ca dhèu sa dhu hia ji'i sasab'a.’

Ka lamatua oka ne peka, ‘Ladhe sèmi èèna, lami sab'a asa d'ara oka ja'a!’

⁸ Toke d'ai èle jam sab'a, hèia lamatua oka ne pua madho na, peka na, ‘Paroa dhèu sab'a se, sèna ka b'ae rui sasab'a ra èci-èci. Mulai nèti dhèu sab'a limuri tèka, toke dhèu sab'a uuru.’[☆]

* **20:2** Sasuri Mola-Mèci ètu d'ara lii Yunani ètu ne, suri, peka na, “ca doi *dinari*”. Kab'ua na, gaji ca dhèu tuka d'ara ca lod'o.

[☆] **20:8** Atora nèti Ama-ama Agama 19:13, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 24:15

9 Ka madho ne paroa uuru dhèu dhu sab'a hake lèmi nihia. Na b'ae si ca dhèu, ca doi iia. 10 Èle ka, na paroa dhèu sab'a dhu leo sèra, toke dhèu dhu sab'a mulai nèti hake èna mad'ae deo na. Dhèu se, pangee na, ele boe rèngu abhu risi nèti dhèu dhu sab'a hake lèmi nihia. Re'a boe na, rèngu abhu kahèi ca dhèu, ca doi iia. 11 Ropa ra sèmi rare, hèia ra ka'ugu dènge lamatua oka èèna, aku rèngu na, 12 'Ira, iii! Bisa boe sèmi ne'e, ama! Rèngu dhu mai limuri tèka, dhoka sab'a ca jam di. Te ngaa ji'i dhu karèi mad'ae aae ka, sab'a toke èi kabhèsu hae! Te ngaa tasamia ka ama b'ae ji'i èci èèna ka dènge rèngu se?'

13 Hèia lamatua oka ne dhaa, na, 'Angalai! Ja'a tipu boe èu. Lula èu mesa mu mo'o kahèi sab'a ètu d'ara ca lod'o dhu bab'ae na ca doi iia. Tare'a si? De ja'a b'ae madhutu sèmi lii pama'ète èdhi dua ti, si? 14 De be'a risi more doi j'aj'èra èu ho lèpa ka. Ladhe ja'a neo b'ae mi dhèu dhu sab'a limuri tèka nèti èu, èci èèna ka dènge ja'a neo b'ae èu, èèna na madhutu dad'èi ja'a. 15 Lula doi-dhari ja'a, ja'a bisa pake madhutu dad'èi d'ara ja'a. Tasamia ka, angalai nasa lula babe'a d'ara ja'a?'

16 Sèmi èèna kahèi, lod'o Ama Lamatua j'aj'i Dhèu Aae mi dhèu aa'i-aa'i. Na pala-bagi hia dhèu-dhèu unu Na, madhutu dad'èi d'ara Na. De dhèu dhu mai limuri tèka, èèna na abhu pala sama sèmi dhèu dhu mai uuru. Aa dhèu dhu mai uuru, pe na abhu pala nuka sèmi dhèu dhu mai limuri tèka."✧

✧ **20:16** Mateos 19:30, Markus 10:31, Lukas 13:30

Lamatua Yesus peka mema j'ara mamadhe Na d'ai ka tèlu hari kèna

(Markus 10:32-34, Lukas 18:31-34)

¹⁷ Èle ka, Yesus si mulai lasi asa Yerusalem. Ètu talora j'ara Na paroa ana madhutu Na, sèna ka rèngu mesa ra di. Ka Na lii hari, peka na, ¹⁸ “Mi nanene paie! Ne'e ne, èdhi lati asa Yerusalem. Te ngaa ètu nèi dhèu pahie Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, asa kètu agama Yahudi dènge mese agama sèra. Èle èèna, ra huku pamadhe Ja'a. ¹⁹ Hèia ra soro Ja'a asa dhèu leo rai kara dhu tadhe boe Ama Lamatua. Ka ra padhai lii pamakae Ja'a, aa ra hake paru isi Ja'a. Èle èèna, heka ra paku pamadhe Ja'a ètu aj'u palolo-palèbha. Ja'a tare'a-re'a madhe, te ngaa asa camèd'a èèna, Ja'a mamuri hari.”

Ina Yakobis dènge Yohanis manèngi sèna ka ded'e ana-ana na j'aj'i dhèu kapai

(Markus 10:35-45)

²⁰ Hèia dhèu èmu Sabadeus palere-lere dènge ana na, Yohanis dènge Yakobis, lasi paraga dènge Yesus. Ka na patitu kètu urutuu ho neo pamako Yesus.

²¹ Ka Yesus karèi ne, “Mama neo ngaa?”

Hèia na dhaa, “Sèmi ne'e, Ama! Lod'o Ama mèd'u paredha, ja'a manèngi sèna ka Ama ded'e ana ja'a dhèu dua se rèd'u paredha sama-sama dènge Ama. Ja'a manèngi ho Ama hia ca dhèu madhèdi re baboa g'ana, aa ca dhèu re baboa kariu Ama.”

²² Ropa tadèngi lii manèngi ne, hèia Yesus peka Yakobis dènge Yohanis, na, “Miu se, me'a

boe ngaa dhu miu manèngi. Te bèli-camèd'a Ja'a abhu j'aj'èra ae-ae. De tasamia? Miu pangee na, miu bisa pasae kahèi j'aj'èra se, sama-sama dènge Ja'a, do?"

Dua ra dhaa dhu dènge boe pake ngangee, aku rèngu na, "Oo, bisa, Ama!"

²³ Ka Yesus lii dènge ra, "Mema, èèna na miu pasae j'aj'èra kahèi sèmi Ja'a. Te ngaa bèli-camèd'a cee ka dhu madhèdi ètu baboa g'ana do kariu Ja'a, Ja'a dènge boe hak ho pama'ète. Èèna hak Ama Lamatua. Na pama'ète nare le, cee-cee ka dhu madhèdi ètu era sèra."

²⁴ Ropa ana madhutu dhèu canguru sèra tadèngi lii manèngi dua ra, hèia ra nasa. ²⁵ Te ngaa Yesus paroa nare si aa'i-aa'i ra, hèia Na peka, "Sèmi ne'e! Miu dhu me'a le, si? Dhèu aae-dhèu kapai dhu rèd'u paredha, ènyi kabarai ra toke ra bisa boe kalau sa kahèi. Aa dhèu kapai kabarai ètu rai-haha ne, dhu tadhe boe Ama Lamatua, hia paredha risi eele, toke kabarai ra abhu boe d'oa kètu ciki sa. ²⁶ Te ngaa baku miu tao sèmi èèna! De nèti miu se cee ka dhu neo j'aj'i dhèu aae-dhèu kapai, nèngu hud'i j'aj'i ku nuka sèmi ènu, sèna ka lalau dhèu leo. ²⁷ Aa cee dhu neo j'aj'i kètu, nèngu hud'i tao iisi na nuka sèmi ènu. ²⁸ Nanene! Ja'a sèmi èèna kahèi. Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, mai sèna ka ladhe-leru dhèu. Ja'a mai boe, sèna ka dhèu lalau-lalo'o Ja'a. Te mamai Ja'a ne, sèna ka soro ngi'u Ja'a kateme iisi, ho sui dhèu ae nèti sasala-sasigo ra."

☆ **20:26** Lukas 22:25-26 ☆ **20:27** Mateos 23:11, Markus 9:35, Lukas 22:26

*Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu bèdhu
(Markus 10:46-52, Lukas 18:35-43)*

²⁹ Ka Yesus si kako taruu. Ropa rèngu kalua nèti kota Jeriko, dhèu ae dhu madhutu rèngu.

³⁰ Ètu èèna, abhu dhèu bèdhu dhèu dua dhu madhèdi ètu sebhe j'ara. Ropa dua ra tadèngi na, Dhèu dhu kako re èèna, nuka Yesus nèti Nasaret, hèia ra parodha, peka na, “Ama! Ana-èpu Daud! Ji'i se dhu tatae Ama, karèi nèbhu ka! Sue ku ji'i la!”

³¹ Ropa dhèu tadèngi ra parodha sèmi èèna, ka ra kai si, aku rèngu na, “Hee! Miu dua mi baku maruru!”

Te ngaa dua ra asa hino, peka na, “Ama! Ana-èpu Daud! Sue ku ji'i la!”

³² Ropa Yesus tadèngi lii paroa ne, hèia Na titu, ka karèi si, peka na, “Miu se neo sèna ka Ja'a tao ngaa hia miu?”

³³ Ka dua ra dhaa, na, “Ama! Hia la ji'i se bisa ngèdhi!”

³⁴ Tadèngi lii dhaa dua ra, hèia Yesus rasa kasia. Ka Na g'ag'e musi madha ra, hèia dua ra rèdhi dènge ka. Èle ka, dua ra lasi dènge madhutu Yesus.

21

*Lamatua Yesus maso asa d'ara kota Yerusalem
nuka sèmi Dhèu Aae
(Markus 11:1-11, Lukas 19:28-40, Yohanis
12:12-19)*

¹ Ka Yesus si lasi taruu, d'ai rae Betfage, ètu sebhe ledhe Saitun.* Rae ne dhu dètu le dènge kota Yerusalem. Ètu era ne'e, rèngu ae taha. Hèia Na pua ana madhutu Na dhèu dua lasi uuru. ² Na paredha si, peka na, “Dua mi lami asa rae nèi. Ladhe miu d'ai nèi, miu ladhe mèdhi keled'ei rena ci'u dènge ana na dhu ra èki ètu era èèna. Lami lècu mere ne, ho mèti mai hia Ja'a. ³ Te ngaa ladhe dhèu karèi miu, peka na, ‘Nga tao ka miu ère mèti keled'ei dhèu?’ Mi dhaa, peka na, ‘Lamatua neo pake ne. Ladhe pake nare, pe Na hia hari mai.’

⁴ Aa'i-aa'i se hud'i j'aj'i ku sama sèmi lii padhai nèti dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua, dhu suri tèke, peka na,

⁵ ‘Miu dhèu Yerusalem sèra!†

Mai laladhe ku la!

Te Dhèu Aae miu mai.

Na mai dènge pahaha iisi.

Na mai dhu manya'e keled'ei ngèru.’”☆

⁶ Ka ana madhutu Na lasi ka, aa ra tao madhutu aa'i dhu Yesus moa le dènge ra. ⁷ Ère rèti keled'ei rena dènge ana na asa Yesus. Èle ka, ra hèle sig'i-kalolo, hèia Yesus manya'e, lasi asa d'ara kota. ⁸ Ropa rèngu oe d'ai d'ara kota, hèia dhèu ae ka dhu hèle sig'i-kalolo dènge salalu

* **21:1** Ra pangare ledhe ne ‘Saitun’, lula ètu nèi, abhu oka ae dhu dènge aj'u saitun. Rèngu biasa gili hua saitun sèna ka abhu èi mènnyi na. Ledhe Saitun ne, kaj'èu nèti kota Yerusalem, pe d'ai ca kilo sa. † **21:5** Alkitab lii Yunani ètu ne'e, suri, peka na, “ana bhèni nèti Sion”. Sion ne, ngara leo nèti Yerusalem. De ètu ayat ne, Sakaria pake lii hini ho paj'uj'u ana kabarai kota Yerusalem.

☆ **21:5** Sakaria 9:9

ra mi j'ara. Abhu kahèi cahag'e lasi pare rèu palam,† ho ra tao ètu talora j'ara. Dènge j'ara ne'e, rèngu tao tadha dhu peka na, rèngu soru Yesus sama sèmi dhèu kapai. ⁹ Abhu kahèi dhèu cahag'e dhu kako uuru nèti Yesus, aa cahag'e kako re limuri. Dhèu se pa'oo-parodha palere-lere, peka na,

“*Hosana!* Ji'i koa-kio Ama Lamatua!§

Lula ana-èpu Daud mai le!

Hosana! Ji'i koa-kio Ama Lamatua!

Lula Ama Lamatua ka dhu pua Dhèu ne'e mai.

Hosana! Ji'i koa-kio Ama Lamatua!

Lula Ama Lamatua dhu nèd'u mema paredha ètu dedha-liru dhu dedha risi!”☆

¹⁰ Ropa Yesus maso asa Yerusalem dènge dhèu dhu pakelu oob'a, hèia isi kabarai aa'i-aa'i ètu d'ara kota kalua mai, ka ra pakarèi, peka na, “Ira ii! Cee ka dhu mai ne?”

¹¹ Dhèu ae se dhaa, aku rèngu na, “Nèngu ne, Dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua. Ngara Na Yesus, dhèu Nasaret, nèti propensi Galilea.”

Lamatua Yesus babège eele dhèu dhu pahia-pahèli ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i (Markus 11:15-19, Lukas 19:45-48, Yohanis 2:13-22)

† **21:8** D'ara sasuri Mateos, ‘dadana sèra’. Te ngaa èdhi te'a le nèti Yohanis 12:13, peka na, rèu-rèu palam. § **21:9** D'ara lii Aram peka, ‘*Hosana*’. Uru èèna, sasoa na, ‘hia mamuri mi dhèu’. Lod'o Lamatua Yesus mamuri era ètu rai-haha ne, lii ne, dhèu pake ho koa-kio Ama Lamatua. ☆ **21:9** Lii Sod'a Koa-Kio 118:26

12 Ka Yesus si lasi taruu asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua. Ètu madha Èmu Manèngi-Mangaj'i ne, dhèu tao nuka sèmi pasa, ho pahia-pahèli koro j'aha dhu dhèu tema pake j'aj'i mèdha korban lod'o sabaj'a. Ropa ladhe nèdhi sèmi èèna, hèia Yesus babèga eele si nèti era èèna. Na lege eele mei-mei dhu ra pake pasilu doi, aa Na paguri eele bagu-bagu dhu ra pake pahia manu-bhui. 13 Hèia Yesus peka dènge dhèu se'e, aku Nèngu na, “Dhèu rèti lii padhai Lamatua dhu suri tèke le, peka na,

‘Ja'a patitu Èmu ne,

sèna ka dhèu mai manèngi-mangaj'i ètu ne'e.’

Dad'èi Lamatua sèmi èèna ka, te ngaa miu tao Èmu ne, nuka sèmi era kaboko dhèu parapo!”✧

14 Èle, ka dhèu bèdhu dènge dhèu karuku mai sa Yesus ètu Èmu Sabaj'a Ama Lamatua. Ka Na puri-pa'èle aa'i si. 15 Ètu era ne'e, abhu kahèi kètu agama Yahudi dènge mese agama sèra. Ropa rèdhi Yesus tao tadha malaa, hèia ra ka'uu-kamuki. Risi-risi hari, ropa ra tadèngi ana-ana pa'oo palere-lere ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i ne, dhu peka na,

“*Hosana!* Ji'i koa-kio Ama Lamatua!

Lula ana-èpu dhèu aae Daud mai le!”

16 Ka kètu kapai se lii dènge Yesus, aku rèngu na, “Eeh! Èu tadèngi lii padhai lii ana-ana se? Èèna lèke boe!”

✧ 21:13 Yesaya 56:7, Yermia 7:11

Te ngaa Yesus b'ala si, na, “Oo, Ja'a tadèngi. Te, nga tao? Miu baca mèdhi mèka ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua lula-nèti ana-ana dhu koa-kio Ama Lamatua, do? Te ètu d'ara sasuri èèna dhu suri, na,

‘Ama Lamatua dhu sadia nare le, ana rara iisi hiu, dènge ana-ana iiki,

ho koa-kio Ne.’”[☆]

¹⁷ Hèia Yesus si tèke eele kota ne, lasi j'unu asa rae Betania.

Lamatua Yesus dhoo aj'u ca kapua ho hua ia ka

(Markus 11:12-14,20-24)

¹⁸ Asa bèli mad'ae aae na, Yesus si lèpa hari asa kota Yerusalem. Te ngaa ètu talora j'ara, Nèngu manganga le. ¹⁹ Na ladhe nèdhi aj'u ca kapua buli sebhe j'ara dhu dhèu tema ra'a hua na.* De la'e ka padètu-dètu dènge aj'u ne'e, ho neo ladhe sèku dhu hua le, do dhae. Te ngaa ropa d'ai kapua aaj'u ne, Na nèdhi boe hua cue sa, lula rèu heka sub'u mai kèna. Hèia Na peka mi aj'u ne, aku Nèngu na, “Lula èu hia boe Ja'a hua cue sa, de èèna na èu hua heka!” Ropa Na lii nare sèmi èèna, hèia aj'u ne mango dènge ka.

²⁰ Ropa ana madhutu Na ladhe rèdhi j'ara ne, hèia ra malaa. Ka ra karèi, peka na, “Tasamia ka aj'u ne mango?”

[☆] **21:16** Lii Sod'a Koa-Kio 8:3 * **21:19** Lii Idhonesia peka na, ‘pohon ara’ nèti Yunani συκῆ (*sukei*). Te ngaa ètu d'ara Sasuri Ama Lamatua paj'uj'u aj'u dhu dhèu biasa sèle, dènge ra'a hua na. Ètu Idhonesia re bèka dhimu, dhèu ra'a boe hua ‘aj'u ara’. De ‘aj'u ara’ ètu Sasuri Ama Lamatua, sama boe dènge aj'u ara èdhi.

21 Hèia Yesus dhaa, na, “Nanene paie-iiè! Ladhe miu lèka tare'a-re'a Lamatua, aa dènge boe d'ara kajari, miu kahèi bisa tao sama sèmi dhu Ja'a tao ne. Miu bisa tao risi hari nèti ne'e. Sèmi: miu bisa paredha ledhe pidha asa d'ara dhasi la'e. Tatu Ama Lamatua pidha eele kahèi ledhe ne nèti era na, sad'i miu parcaya Nèngu tare'a-re'a!✧ 22 Te aa'i-aa'i dhu miu manèngi nèti Ama Lamatua, èèna na miu abhu, sad'i miu parcaya Ne tare'a-re'a.”

Kètu agama sèra karèi Lamatua Yesus abhu hak nèti mia

(Markus 11:27-33, Lukas 20:1-8)

23 D'ai Yerusalem, Yesus si maso hari asa Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ropa Nèngu aj'a dhèu madha j'ara Ama Lamatua, hèia kètu agama Yahudi, mese agama sèra, dènge dhèu heka-dhèu heka ad'a, mai karèi Yesus, na, “Med'a na, cee ka dhu pua Èu tao maruru ètu era ne'e ne? Cee ka dhu hia Èu hak?”

24 Te ngaa Yesus dhu ne'a, na, dhèu se dhu neo pamanahu Ne. Hèia Na b'ala, aku Nèngu na, “Ja'a neo karèi miu kahèi. Miu dhaa uuru ku, heka Ja'a dhaa miu kèna. 25 Lii karèi Ja'a sèmi ne'e ka: miu aa'i-aa'i mi tadhe Yohanis tuka sarani, si? Cee ka dhu hia ne hak, ho sarani dhèu? Ama Lamatua do, dhèu rai-haha?”

Ka ra papeka isi-aanga ra, aku rèngu na, “Waa! Nara le èdhi, nga! Ladhe èdhi dhaa, peka na, ‘Ama Lamatua ka dhu hia hak’, pe Na b'ala èdhi, peka na, ‘Ladhe sèmi èèna, nga tao ka miu

✧ 21:21 Mateos 17:20, 1 Korintus 13:2

percaya boe Yohanis!’ ²⁶ Te ngaa ladhe èdhi dhaa na, ‘Dhèu rai-haha ka dhu hia hak’, mage dhoka dhèu aa'i-aa'i patao dènge èdhi. Lula rèngu percaya, na, Yohanis ne, dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua.” ²⁷ Nèti èèna ka, ra dhaa peka na, “Ji'i nge'a boe.”

Hèia Yesus b'ala si, aku Nèngu na, “Ladhe sèmi èèna, Ja'a parluu boe peka na, cee ka dhu hia Ja'a hak.”

Lii pakasame lula-nèti ama dènge ana mone dhèu dua

²⁸ Yesus padhai lii taruu dènge kètu kapai sèra, aku Nèngu na, “Miu pangee sèku dènge lii lolo ne. Abhu ca dhèu ama, dènge ana mone na dhèu dua. Na peka dènge ana uuru èèna, ‘Ana, deo ne'e èu lamu sab'a asa d'ara oka.’

²⁹ Te ngaa ana ne dhaa, aku nèngu na, ‘Eeh! Ja'a laku boe.’ Te ngaa nèbhu boe ka, na manyasa, ka la'e.†

³⁰ Ka ama ra pua ana limuri, peka na, ‘Deo ne'e, èu lamu sab'a asa d'ara oka.’

Ka ana ne dhaa, aku nèngu na, ‘Be'a, ama! Pe ja'a laku.’ Te ngaa te'a boe na, nèngu dhu la'e boe.”

³¹ Ropa lole nare, hèia Yesus karèi dhèu se'e, peka na, “Ja'a neo karèi sèmi ne'e: nèti ana dhèu dua se, mia ka dhu tao madhutu lii paredha ama ra?”

Hèia ra dhaa, aku rèngu na, “Ana uuru!”

Ka Na peka, aku Nèngu na, “Oo. Te ngaa nanene paie, te Ja'a peka dhu lèke kèna. Te

† **21:29** Alkitab lii Idhonesia TB1 madhutu boe sasuri lii Yunani dhu uru tèka aa dhu be'a risi ètu ne'e.

dhèu dhu miu cap, na, dhèu dhu laku-laku boe, sama sèmi dhèu roro bea, dènge bhèni kajeo, bèli-camèd'a rèngu se'e ka dhu j'aj'i uuru dhèu unu Ama Lamatua, nèti miu. Te miu dhoka sad'i dhaa di, peka na, 'oo' mi Ama Lamatua, te ngaa tao boe madhutu dad'èi Na. ³² Uru èèna, Yohanis tuka sarani, aj'a le miu j'ara tasamia, sèna ka miu bisa mamuri mola. Te ngaa miu parcaya boe ne. Aa te ngaa ropa dhèu laku-laku boe sèra, nanene lii a'aj'a nèti Yohanis, rèngu tèke eele sasala ra, sèna ka tao madhutu a'aj'a èèna. Miu dhu me'a le. Te ngaa miu loe boe nèti ad'u-ue sasala-sasigo, ho madhutu dad'èi Ama Lamatua.”[☆]

Lamatua Yesus tao lii pakasame lula-nèti dhèu bhelu dhu seb'a oka anggor

(Markus 12:1-12, Lukas 20:9-19)

³³ Yesus lole nare, ka Na lolo hari lii pakasame èci, aku Nèngu na, “Abhu ca dhèu lamatua rai dhu la'e tao oka, ho sèle anggor ètu dedha rai na ca kasib'i. Ka na tao tedhe rai reo. Aa na tao bak cue era pacèli èi anggor. Dhèu ne patitu kahèi era madhenge dhu dedha aae èci. Èle, ka na hia oka ne mi dhèu seb'a, sèna ka d'ai hèru puu-g'ètu, ra pabagi èi anggor. Hèia la'e ka asa rai kaj'èu.”[☆]

³⁴ Ropa d'ai hèru puu-g'ètu, lamatua oka ne pua dhèu sab'a na, lasi asa dhèu seb'a se, sèna ka rare pala nèngu. ³⁵ Te ngaa dhèu seb'a oka se'e, pusi-pahae boe dènge dhèu-dhèu sab'a nèti lamatua oka ne. Abhu dhu lèke game, abhu dhu ra pamadhe, aa abhu dhu lèke pèci dènge

[☆] **21:32** Lukas 3:12, 7:29-30 [☆] **21:33** Yesaya 5:1-2

hadhu. ³⁶ Ka lamatua oka ne pua hari dhèu sab'a na canau, ae risi nèti dhèu sab'a dhu lasi uuru sèra. Te ngaa dhèu seb'a oka se tao hari bhàbhelu sèmi èèna kahèi mi dhèu sab'a se aa'i-aa'i ra.

³⁷ Nèbhu-nèbhu ka lamatua oka ne, pua ana d'èlu na la'e. Na pangee, na, 'Ladhe ja'a pua ana d'èlu ja'a la'e, tatu ra sèmi na dènge be'a, aa ra pakab'ua ne kahèi.'

³⁸ Te ngaa ropa dhèu seb'a se ladhe rèdhi ana ne, hèia ra papeka, 'Wee, mi laladhe ku laa! Te mone heka nèi hia ana d'èlu na mai. Nèngu ne'e ka dhu bèli-camèd'a, unu aa'i mèdha-panyau mone heka ne. De ta pamadhe ne, sèna ka èdhi unu oka ne.' ³⁹ Hèia kèpe rare ana ne, ka ra nuni asa li'u oka, hèia ra pamadhe ne."

⁴⁰ Ka Yesus pa'èle lii lolo Na, ka Na karèi dhèu se'e, aku Nèngu na, "Ja'a neo karèi miu sèmi ne'e: ladhe lamatua oka ne lèpa mai, madhutu ngangee miu, na tao dhèu seb'a oka se tasa mera mia?"

⁴¹ Hèia kètu kapai Yahudi sèra dhaa, peka na, "Tatu na pamadhe dhèu bhèlu se aa'i-aa'i. Èle, na hia hari dhèu leo seb'a oka ne, dhu èèna na pabagi dènge be'a, ropa d'ai hèru puu-g'ètu."

⁴² Ka Yesus peka dènge ra, aku Nèngu na, "Ele boe miu se baca mèdhi boe, ngaa dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, dhu peka na,

'Abhu hadhu cue dhu tuka hadhu core eele,
te ngaa limuri ne, j'aj'i le hadhu era padhèdi èmu!

Ama Lamatua mesa Na ka dhu kabhili nare, aa Na pamadhèdi hadhu ne.

Nèti èèna ka, èdhi ladhe na be'a titu kèna!”✠

⁴³ Èle èèna ka, Yesus tuhu hari lii padhai Na, peka na, “De miu sanèd'e paie-iie. Uru èèna, Ama Lamatua hag'e nare èdhi dhèu Yahudi se, ho j'aj'i dhèu unu Na. Te ngaa, lula miu pusi-pahae boe Ja'a, èèna na Lamatua pili nare dhèu leo rai kara. Te dhèu dhu mamuri madhutu dad'èi Na, dhu nia j'aj'i dhèu unu Na. ⁴⁴ [Ja'a peka paled'a-led'a dènge miu. Ja'a ka, hadhu padhèdi èèna. Dhèu dhu bèbhe lèke hadhu ne, èèna na nèngu laho kao-kao. Aa ladhe hadhu ne bèbhe lèke dhèu, èèna na dhèu ne laho kao-kao.]”†

⁴⁵ Ropa kètu kapai Yahudi dènge dhèu Parisi tadèngi lii padhai Yesus, hèia re'a, na, lii ne padhèto dènge rèngu. Rèngu se ca ropa dènge dhèu seb'a oka anggor, aa dènge tuka dhu core eele hadhu era padhèdi èmu. ⁴⁶ De ra nasa titu kèna. Ka rèngu mulai tenge j'ara ho kèpe Ne. Te ngaa rèngu madha'u dènge dhèu ae, dhu peka na Yesus ne, Dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua. Nèti èèna ka, rèngu bani boe tao ngaa-ngaa mi dedha Nèngu.

22

Lamatua Yesus hia lii upama lula-nèti dhèu dhu ro'o boe lasi pesta kab'i (Lukas 14:15-24)

✠ **21:42** Lii Sod'a Koa-Kio 118:22-23 † **21:44** Sasuri lii Yunani cahag'e suri boe ayat 44 ne'e.

¹ Ka Yesus padhai lii hari dènge rèngu pake lii upama, aku Nèngu na, ² “Paredha Ama Lamatua èèna, nuka sèmi dhèu aae ca dhèu dhu tao pesta kab'i ana mone na. ³ Ropa dhèu pananasu rare, hèia na pua dhèu sab'a na, sèna ka lasi peka dhèu-dhèu dhu abhu nèru, ra peka na, ‘Mai ka, te d'ai tadha ta'a-tinu kèna.’ Te ngaa dhèu dhu abhu nèru se ro'o boe mai.

⁴ Hèia dhèu sab'a se lèpa, lasi peka dènge dhèu aae. Ropa na tadèngi, hèia dhèu aae pua dhèu sab'a na dhu leo hari, aku nèngu na, ‘Lami peka hari dènge dhèu sèra ho mai ka, te pesta neo mulai kèna. Ja'a para sapi, ka pananasu kore le dhu be'a titu kèna. Peka si mai ka, ra'a-rinu, te aa'i-aa'i tesa le.’ ⁵ Dhèu sab'a se lasi peka sèmi dhu dhèu aae moa èèna. Te ngaa dhèu dhu lèke nèru se, pusi-pahae boe. Abhu dhu lasi ladhe oka ra, abhu dhu lasi era sasab'a ra, ⁶ aa cahag'e hari ra kèpe rare dhèu sab'a se nèti dhèu aae ne, ho ra game toke madhe.

⁷ Ropa na tadèngi, hèia dhèu aae nasa bia. Ka na paredha sordad'u na, lasi pamadhe aa'i dhèu-dhèu dhu pamadhe dhèu sab'a na sèra. Hèia sordad'u se tunu pakèpu-ladhu ai kota ne toke mera dènge rai.

⁸ Èle, ka dhèu aae paroa nare dhèu sab'a dhu leo sèra, ka na peka, ‘Pesta kab'i ne tesa aa'i le, te ngaa dhèu-dhèu dhu ja'a nèru, nia boe madhèdi ètu d'ara pesta ja'a. ⁹ De lami ka asa j'ara oka-hoo, sèna ka nèru cee dhu sad'i miu paraga.’ ¹⁰ Ka dhèu sab'a se lasi asa j'ara oka-hoo. Hèia rèti mai dhèu ae-ae dhu ra paraga ètu j'ara, sèna ka ra'a-rinu ètu pesta kab'i ne. Dhèu se'e, nuka

dhèu dhu be'a dènge dhèu dhu bhelu-katub'a, mai papènu ètu era kakab'i ne.

¹¹ Ka dhèu aae la'e asa era pesta ne ladhe palème tamu sèra. Hèia ladhe nèdhi tamu ca dhèu dhu pake boe mèdha-papake pesta.*

¹² Ka dhèu aae karèi ne, peka na, 'Hee, angalai! Èu nga tao ka mai asa ne'e pake boe mèdha-papake pesta?' Te ngaa dhèu ne loo-loo sène.

¹³ Hèia dhèu aae paredha dhèu-dhèu sab'a na, aku nèngu na, 'Uj'u haga dènge ai dhèu ne'e ne, ho core ne asa li'u la'e. Hud'i laa na tangi dènge abhu j'èra ètu era dhu maroga kiu-kiu nèi.'☆

¹⁴ Sèmi èèna kahèi, Ama Lamatua paroa dhèu ae, te ngaa dhodhoka dhu ciki di dhu kabhili nare j'aj'i dhèu unu Na.”

Lamatua Yesus padhai lii lula-nèti j'ara b'ae bea mi dhèu paredha

(Markus 12:13-17, Lukas 20:20-26)

¹⁵ Ropa tadèngi rare lii padhai Yesus, hèia dhèu-dhèu Parisi rare lii èci ho neo pamanahu aa galaa Ne. ¹⁶ Ka dhèu se pua dhèu rèngu palere-lere dènge dhèu-dhèu nèti partei politik Herodes, sèna ka lasi pakarèi dènge Yesus. Dhèu se koa-kad'iri Yesus, peka na, “Ama Mese! Ji'i nge'a d'ara Ama mola. Ama dhu me'a boe kapod'e-kabèli, aa dhu ladhe boe rèhu dhèu. Ama dhu tema aj'a-nori Lii Holo-Nori Ama Lamatua

* **22:11** Dhèu d'èlu-mèu cahag'e peka na, dhèu aae ne, sadia mèdha-papake pesta hia dhèu sèra dhu mai nèti mia-mia. Te ngaa dhèu èci ne'e, no'o boe pake mèdha-papake èèna. Dènge j'ara sèmi ne'e, nèngu pahahe dhèu aae dènge ana na. ☆ **22:13** Mateos 8:12, 25:30, Lukas 13:28

dènge boe koe-kapengo. ¹⁷ Mamai ji'i ne, neo karèi j'ara èci. Madhutu atora agama Yahudi, èdhi bisa b'ae bea mi dhèu aae kapai Roma, do aad'o?"

¹⁸ Te ngaa Yesus ne'a mema, na, rèngu neo madulu d'ara Na, sèna ka Nèngu padhai lii lab'a dhèu paredha Roma. Hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na, "Miu mema dhèu ho'a tema! Tasamia ka miu neo pamanahu Ja'a dènge j'ara ne'e?" ¹⁹ Pad'elo sèku Ja'a doi iia cue, dhu dhèu pake ho b'ae bea!" Hèia ra pad'elo doi iia ne mi Yesus.

²⁰ Ka Na karèi si, "Ne'e ne, rèhu cee? Aa ne'e ne, ngara cee?"

²¹ Ra dhaa, aku rèngu na, "Èèna keser, dhèu aae kapai paredha Roma."

Hèia Yesus peka dènge ra, na, "Ladhe sèmi èèna hia la mi dhèu paredha ngaa dhu j'aj'i hak dhèu paredha. Aa hia la mi Ama Lamatua ngaa dhu j'aj'i hak Ama Lamatua."

²² Ropa ra tadèngi hèia rèngu aa'i-aa'i malaa, lula ngaa dhu Na peka sèra lèke tare'a-re'a. Nèti èèna ka, rèngu bisa boe abhu j'ara ho pamanahu Yesus. Hèia lasi ka tèke eele Yesus.

Lamatua Yesus aj'a lula-nèti dhèu madhe mamuri hari; aa dhèu paleo èmu ètu sorga, do aad'o?
(Markus 12:18-27, Lukas 20:27-40)

²³ Ètu era ne'e, abhu kahèi dhèu nèti partei Saduki. Dhèu se'e ka dhu aj'a, peka na, dhèu madhe bisa heka mamuri. Lod'o èèna, dhèu se'e kahèi dhu tenge j'ara ho pamanahu Yesus. Nèti èèna ka, rèngu mai pakarèi dènge Ne, peka na,✧

✧ **22:23** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 23:8

²⁴ “Ama Mese! Musa dhu suri tèke le atora hia ji'i, dhu peka na: ladhe dhèu mone ca dhèu madhe tèke eele dhèu èmu na dhu dènge boe ana, na, ari nèti dhèu mone ne, hud'i leo nare hari bhèni balu ne, sèna ka abhu kolo gati madha a'a na.✧

²⁵ Mema uru èèna Musa aj'a sèmi èèna ka. Te ngaa ji'i neo karèi sèmi ne'e: abhu ana mone dhèu pidhu dhu pa'a'ari. Ana partama leo-èmu, te ngaa madhe dènge boe kolo. Hèia ari na leo nare bhèni balu ne. ²⁶ Nèbhu boe ka, na madhe, dènge boe ana kahèi. Sèmi èèna kahèi dènge ari ka tèlu na; nèngu madhèdi kahèi dènge bhèni balu ne, te ngaa madhe kahèi dènge boe ana. Sèmi èèna ka toke ari na dhu limuri tèka, madhe kahèi. ²⁷ Ka bhèni balu ne madhe.

²⁸ De dhu ji'i neo karèi, sèmi ne'e ne: bhèni balu ne dhu leo nèdhi dènge mone dhèu pidhu se. Bèli-camèd'a lod'o èle rai-haha ne, ropa Ama Lamatua pamamuri hari dhèu madhe sèra, na, bhèni ne j'aj'i mi dhèu èmu cee?”

²⁹ Èle èèna ka, Yesus b'ala si, peka na, “Ladhe lii pakarèi miu sèmi èèna, miu se sala kapai le! Te miu se me'a mere boe isi sasuri Ama Lamatua. Aa me'a boe kahèi koasa Na dhu kapai aae èèna.

³⁰ Dhu lèke ka sèmi ne'e! Pe Ama Lamatua pamamuri hari dhèu nèti mamadhe ra, rèngu se paleo heka èmu, sama sèmi ana pajuu Na ètu sorga dhu leo boe èmu.

³¹ Aa Ja'a neo peka kahèi, lula-nèti dhèu madhe bisa mamuri hari, do aad'o. Ètu d'ara sasuri Musa, dhu lole na, aj'u iiki ca kapua dhu ai na'e te ngaa kèpu boe. Nèti lii lolo ne, èdhi

✧ **22:24** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 25:5

bisa te'a, na, dhèu madhe bisa mamuri hari. Te ètu d'ara sasuri èèna, Ama Lamatua peka dènge Musa, na,

³² 'Ja'a ne Ama Lamatua nèti bèi-baki èu.

Nuka Abraham, Isak dènge Yakob.

Rèngu aa'i-aa'i ra pahaha iisi era mi Ja'a toke d'ai sange ne'e ne.'

De èdhi te'a, na, lod'o Ama Lamatua peka sèmi èèna, baki èdhi se dhu madhe nèbhu le. Te ngaa Ama Lamatua peka na, Nèngu j'aj'i Lamatua rèngu era. Nèti èèna ka, èdhi dhu te'a na, samanga rèngu dhu mamuri era, masi ka rèngu dhu madhe nèbhu le. De masi ka madhe, te ngaa ra mamuri hari. Te dhodhoka dhèu mamuri di, dhu pahaha iisi mi Ama Lamatua, dhèu dhu madhe, aad'o, si?!”[☆]

³³ Ropa ra tadèngi rare lii padhai Yesus ne, hèia dhèu Saduki se re'a heka b'ala. Te ngaa dhèu ae se malaa-maloha, ka ra papeka na, “Ira ii! Lii padhai Dhèu ne'e ne be'a seli eele, nga!”

Lamatua Yesus aj'a lula-nèti paredha dhu kapai risi

(Markus 12:28-34, Lukas 10:25-28)

³⁴ Ropa dhèu Parisi tadèngi, na, Yesus segi le dhèu Saduki, hèia ra pakaboko ho lasi pakarèi dènge Ne. ³⁵ Nèti rèngu se, abhu ca dhèu dhu d'èlu-mèu j'ara-j'ara agama, la'e pakarèi dènge Yesus, aku nèngu na, ³⁶ “Ama Mese! Ja'a neo karèi sèmi ne'e ka: atora nèti ad'a dènge agama èdhi, ae d'ai seli. Paredha aa'i-aa'i dhu nèti Musa, mia ka dhu dedha risi?”

[☆] **22:32** Kalua nèti Masir 3:6

37 Hèia Yesus dhaa, peka na, “Paredha dhu dedha risi ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua suri, peka na:

‘Ama Lamatua èèna, tare'a Lamatua miu.

De miu se hud'i sue *risi* Ne nèti ngaa aa'i-aa'i.

Nèti èèna ka, miu hud'i sanao-maena taruu mi Nèngu,

tadhe paie Ne,

dènge sab'a pa'èra ho madhutu dad'èi Na.’☆

38 Ne'e ne ka, paredha dhu dedha dènge kapai risi! 39 Aa abhu paredha ka dua dhu peka na:

‘Èu hud'i sue ku dhèu leo, nuka sèmi èu sue ngi'u èu mesa mu.’☆

40 Dua paredha se, nuka kapua nèti atora Musa dènge lii aj'a-nori aa'i-aa'i ra nèti dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua. Dhèu tatu boe madhutu paredha leo, ladhe nèngu madhutu uuru boe dua paredha dhu dedha risi se.”☆

Kristus, mema tare'a ana-èpu dhèu aae Daud, te ngaa Nèngu Lamatua nèti dhèu aae Daud kahèi (Markus 12:35-37, Lukas 20:41-44)

41 Ropa dhèu Parisi dhu pakaboko era ètu èèna, ka Yesus karèi si, peka na, 42 “Karèi nèti uru ka, Ama Lamatua dhu padhadha tèke le, ho pua Kristus mai, sèna ka hia mamuri mi dhèu unu Na. De madhutu a'abhu miu, na, Kristus èèna ana-èpu cee?”

Hèia ra dhaa peka na, “Nèngu èèna, ana-èpu nèti dhèu aae Daud.”

☆ 22:37 Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 6:5 ☆ 22:39 Atora nèti Ama-ama Agama 19:18 ☆ 22:40 Lukas 10:25-28

43 Yesus lii hari, aku Nèngu na, “Ladhe sèmi èèna, nga tao ka Roh Mola-Mèci èèna peka dènge dhèu aae Daud, na, nèngu paroa Kristus, ‘Lamatua’? Te Daud suri tèke na,

44 ‘Ama Lamatua peka mema le dènge lamatua ja'a, na,

“Mai ho madhèdi ètu era hua iia ne, ètu baboa g'ana Ja'a.

Te bèli-camèd'a Ja'a tao musu-musu èu sèra, pahaha iisi mi èu.”[✧]

45 De nèti lii ne'e ne, èdhi te'a, na, dhèu aae Daud mesa na paroa Kristus ne, ‘Lamatua’. De ladhe dhèu peka na, Kristus dhoka ana-èpu Daud di, èèna dhae d'ai mèka. Lula Nèngu Lamatua nèti dhèu aae Daud kahèi!”

46 Ropa ra tadèngi lii padhai Yesus, dhèu Parisi se nuka sèmi dhèu goa sa, te ca dhèu sa bisa boe dhaa lii Yesus. Nèti èèna ka, nèti lod'o èèna, rèngu bani heka tenge j'ara ho pakarèi Ne.

23

Lamatua Yesus pasanèd'e, sèna ka baku pamud'e dènge mese agama aa dhèu Parisi sèra (Markus 12:38-39, Lukas 11:43,46, 20:45-46)

¹ Èle èèna ka, Yesus aj'a ana madhutu Na dènge dhèu ae leo dhu palere dènge rèngu. ² Na peka dènge ra, aku Nèngu na, “Mese agama dènge dhèu Parisi sèra abhu hak ho aj'a-nori atora Musa mi dhèu. ³ Nèti èèna ka, miu hud'i nanene si, aa tao madhutu lii a'aj'a ra. Te ngaa mage mi madhutu ngaa dhu ra ad'u-ue, lula

[✧] 22:44 Lii Sod'a Koa-Kio 110:1

rèngu mesa ra madhutu boe lii a'aj'a rèngu sèra. ⁴ Rèngu laka-seti dhèu sèna ka madhutu atora agama ra dhu pabia dhèu. Te ngaa rèngu mesa ra ro'o boe soru-bara dhèu, sèna ka madhutu atora sèra. ⁵ Aa'i-aa'i dhu ra ad'u-ue sèra, sèna ka dhèu koa-kad'iri si. Nuka sèmi: ètu katanga rèi ra, dhu èki dènge mèdha èci dhu suri Lii Holo-Nori Ama Lamatua, aa ètu lele aai ra kahèi. Te ngaa rèngu tao parisi hari, sèna ka dhèu padedha si, peka na, 'Ira ii! Dhèu se, dhèu mola!'[☆]

⁶ Ladhe rèngu maso asa d'ara èmu gareja, do, d'ara pesta rèngu d'èi tenge era dhu be'a risi, sèna ka dhèu ae ladhe rèdhi si. ⁷ Ladhe lasi asa d'ara pasa, rèngu d'èi dhèu pakab'ua si. Ra tenge j'ara, sèna ka dhèu pahaha iisi mi rèngu, aa d'èi dhèu paroa ra, 'Ama mese, dhu hua iia.' ⁸ Te ngaa miu baku madhutu j'ara rèngu se'e! Dhèu baku paroa miu 'ama mese', lula Mese miu dhoka ca dhèu di. Aa miu aa'i-aa'i mi se'e, pa'a'ari. ⁹ Mage j'oka padedha dhèu ètu rai-haha ne, peka na, 'ama', lula Ama miu ètu sorga dhoka èci di. ¹⁰ Dhèu baku paroa miu kahèi, 'lamatua', lula Ama Lamatua miu dhodhoka èci di, nuka Ja'a ne, dhu Ama Lamatua pajaji mema karèi nèti uru ka. ¹¹ Nèti èèna ka, Ja'a pasanèd'e mema miu, mage padedha iisi mi, nuka sèmi dhèu dhu d'èi dhoka dhèu pakab'ua ra. Nèti miu se, cee ka dhu neo j'aj'i dhèu kapai, nèngu hud'i j'aj'i ku nuka sèmi ènu, sèna ka lalau-lalo'o dhèu leo.[☆] ¹² Te dhèu dhu pamone-pabhèni, èèna na Lamatua

☆ **23:5** Mateos 6:1, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 6:8, Sensus 15:38

☆ **23:11** Mateos 20:26-27, Markus 9:35, 10:43-44, Lukas 22:26

pamanahu ne. Te ngaa dhèu dhu pahaha iisi nuka sèmi ana iiki, bèli-camèd'a Lamatua ded'e padedha ne.”☆

Lamatua Yesus pasanèd'e kètu agama sèra, lula rèngu padhai lii leo, tao leo

(Markus 12:40, Lukas 11:39-42,44,47-52, 20:47)

¹³ Ka Yesus tuhu hari lii padhai Na, aku Nèngu na, “Hee, miu mese agama dènge dhèu Parisi se! Miu mema dhèu dhu padhai lii leo, tao leo! Bèli-camèd'a miu dui mere pala miu, lula miu mo'o boe percaya Ja'a, nuka Dhèu dhu Ama Lamatua pamoà tèke pua mai. Aa dhu bhelu risi hari, miu bhabhae dhèu neo mai asa d'ara rai paredha Ama Lamatua, sèna ka ra baku percaya Ja'a.

¹⁴ [Hee, miu mese-mese agama dènge dhèu-dhèu Parisi! Mema miu dhèu dhu padhai lii leo, tao leo! Bèli-camèd'a miu pasae mere mamadhe-mamopo, lula miu d'èi kapod'e-kabèli bhèni balu, sèna ka parame mere èmu ra. Te ngaa ètu madha dhèu ae, miu pa'abhe bhabhelu miu, dènge j'ara sabaj'a panèbhù-nèbhù, ho dhèu peka na, miu dhèu d'ara mola. Te ngaa èèna na, Ama Lamatua hia huku dhu bia risi mi miu.]*

¹⁵ Hee, miu mese agama dènge dhèu Parisi sèra! Mema miu dhèu dhu padhai leo, tao leo! Bèli-camèd'a miu pasae mere mamadhe-mamopo, lula miu lami asa mia èèna ka, palème lèu, do, ca'e-puru ledhe, neo tenge dhoka ca dhèu di, sèna ka maso partei agama miu. Te ngaa ropa

☆ **23:12** Lukas 14:11, 18:14 * **23:14** Ayat 14 ne aad'o ètu d'ara sasuri lii Yunani uru-uru sèra.

na maso, miu ad'u-ue mamuri na asa bhelu risi, toke na abhu hahuku dhu babia na, dua hari risi nèti miu ètu d'ara naraka.

¹⁶ Wee! D'ara miu dhu bèdhu le. Nga tao ka limuri ne miu neo pad'elo j'ara hia dhèu leo? Pe miu abhu mamadhe-mamopo, lula miu aj'a leli, peka na, 'Ladhe dhèu pajaji pake soo-subha dhu ale Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, na, dhèu ne pa'èki boe dènge lii pajaji na èèna. Te ngaa ladhe na pajaji pake subha dènge ale mèdha hualaa ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, na, nèngu heka pa'èki dènge lii pajaji na.' ¹⁷ Miu goa kabao! Miu pangee na, Ama Lamatua pakab'ua risi mèdha hualaa sèra nèti Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Na, do? Aad'o! Te Èmu ne'e ka dhu tao mèdha sèra j'aj'i mola-mèci!

¹⁸ Miu se aj'a ore-leli kahèi, peka na, 'Ladhe dhèu pajaji pake subha ale mei korban dhu ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, dhèu ne pa'èki boe dènge lii pajaji na. Te ngaa ladhe na pajaji pake subha aa ale mèdha ètu dedha mei korban, na, dhèu ne heka pa'èki dènge lii pajaji na kèna.' ¹⁹ Miu mema bèdhu tare'a-re'a. Tatu mei korban ne, kab'ua risi nèti mèdha ètu dedha mei èèna. Te mei èèna ka dhu tao mèdha korban rèngu j'aj'i mola-mèci mi Ama Lamatua. ²⁰ Nèti èèna ka, ladhe dhèu subha ale mei korban ne, na, be'a risi ale mei dènge aa'i-aa'i dhu ètu dedha mei èèna. ²¹ Aa ladhe dhèu subha ale Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, na, be'a risi ale kahèi Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i dènge

kolongara Ama Lamatua. Te Nèngu ka dhu pea ètu talora aae na. ²² Aa ladhe dhèu subha ale sorga, na, èèna èci èèna ka dènge nèngu ale kadera paredha Ama Lamatua, palere-lere dènge kolongara Na, te Nèngu ka dhu madhèdi nèd'u paredha ètu èèna.✧

²³ Hee, miu mese agama dènge dhèu Parisi sèra! Mema miu dhèu dhu padhai leo, tao leo! Pe miu abhu mamadhe-mamopo, lula miu d'èlu-mèu titu kèna pa'iga capala nèti canguru pala dhu miu hia Lamatua. Miu pa'iga aa'i mèu-mèu, toke bubhu nèti d'ara oka, èci sa tèke eele boe. Miu ige toke lutu-sela nuka sèmi, rèu d'are, ka'unyi, dènge lasona. Te ngaa miu pabhèlu eele atora dhu kab'ua risi nèti Ama Lamatua! Te mamuri miu mola boe. Miu sue boe dhèu dhu unu aad'o. Aa mamuri miu madhutu boe dad'èi Lamatua. Be'a risi miu tao madhutu aa'i dhu pakarej'e d'ara Lamatua, heka mi pa'ige kèna bubhu-bubhu dhu lutu sèra, dhu miu neo hia mi Lamatua.✧ ²⁴ D'ara miu bèdhu, te ngaa tasamia ka neo era paj'uj'u j'ara hia dhèu leo? Miu tao atora toke lutu, ho pua dhèu madhutu, te ngaa atora dhu kab'ua risi nèti Ama Lamatua, miu mesa mi pusi-pahae boe. Nuka sèmi miu sule eele kikiidui dhu ana iiki-iiki nèti èi dhu miu minu, te ngaa badha aae sèmi kabao, miu dhèle kateme!

²⁵ Hee, miu mese agama dènge dhèu Parisi sèra! Mema miu dhèu dhu padhai leo, tao leo! Pe miu abhu mamadhe-mamopo, lula miu rase pega-mago toke mèu kale'e, te ngaa dhoka re li'u

✧ **23:22** Yesaya 66:1, Mateos 5:34 ✧ **23:23** Atora nèti Ama-ama Agama 27:30

di. Masi ka re d'ara na dhu kaj'alu titu kèna nèti mana'u miu dènge dèu ngara miu. Mamuri miu sèmi èèna kahèi.

²⁶ Wee, dhèu Parisi dhu bèdhu, ee! Rase uuru ku re d'ara pega-mago miu sèra! Dènge sèmi èèna, re li'u na j'aj'i mèu kahèi!

²⁷ Wee, miu mese agama dènge dhèu Parisi sèra! Mema miu dhèu dhu padhai leo, tao leo! Pe miu abhu mamadhe-mamopo, lula miu ca ropa dènge ro'a dhèu madhe dhu lame dènge èi dama pudhi. Dhèu ladhe re li'u na, be'a titu kèna. Te ngaa ètu d'ara, pènu dènge rui dhèu madhe, aa dhu hèu oone-oone. ²⁸ Miu èci èèna ka! Miu d'èi tao iisi mi sèmi dhèu dhu mola-mèci. Nèti li'u dhèu rèdhi, na, miu nuka sèmi dhèu d'ara mola. Te ngaa ètu d'ara, miu cakaraa dhèu bhelu-katub'a. Te miu padhai lii leo, tao leo, aa pabhèlu eele paredha Ama Lamatua sèra.

²⁹ Hee, miu mese agama dènge dhèu Parisi sèra! Mema miu dhèu dhu padhai leo, tao leo! Pe miu abhu mamadhe-mamopo! Miu pakapai ro'a nèti dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua, aa dule pabe'a-be'a ro'a dhèu d'ara be'a. ³⁰ Te ngaa miu peka na, 'Sèmi ji'i se mamuri tèu èci èèna ka dènge bèi-baki ji'i, tatu ji'i madhutu boe pamadhe dhèu dhu rèti lii padhai Ama Lamatua sèra.' ³¹ Dènge j'ara ne'e, miu unu mi bhoke rahasia miu, na, miu bhelu èci èèna ka dènge bèi-baki miu. ³² De la'a, sina ma. Miu tao taruu la bhabhelu toke d'ai èle, madhutu tatao bèi-baki mi!

☆ **23:27** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 23:3

³³ Miu tare'a-re'a bhelu-katub'a, èci èèna ka dènge mege dhu dènge raco. Miu pangee, na, Ama Lamatua huku boe miu? Aad'o! Tatu Na pèci miu asa d'ara ai naraka! ³⁴ Sanèd'e paie! Pe Ja'a pua ana madhutu Ja'a mai, ho ra aj'a-nori dènge pad'elo miu j'ara mamuri Lamatua dhu lèke. Te ngaa èèna na miu pamadhe cahag'e, aa cahag'e hari miu paku pamadhe si ètu aj'u palolo-palèbha. Abhu kahèi dhu miu hake-paru si ètu d'ara èmu-èmu sabaj'a, aa abhu cahag'e kahèi miu paj'èra si toke ra rai nèti kota èci asa kota leo. ³⁵ Lod'o uru sèra, bèi-baki miu pamadhe Habel. Masi ka nèngu ne, d'ara dhu mola. Bèi-baki miu dhu loe boe pamadhe dhèu dhu d'ara mola nèti lai ana-lai èpu. Toke d'ai Sakaria, ana nèti Barakia. Ra pamadhe ne ètu madha Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i padètu dènge mei korban. Lula miu madhutu bhabhelu bèi-baki mi, nèti èèna ka miu hud'i tago mere raa nèti dhèu dhu d'ara mola se'e. ³⁶ Mema lèke tare'a! Te miu ana lod'o limuri ne, bèli-camèd'a abhu huku lula j'ara-j'ara bhabhelu dhu bèi-baki miu ad'u-ue karèi nèti uru ka mai.”

*D'ara Yesus susa lula tatao dhèu Yerusalem
(Lukas 13:34-35)*

³⁷ “Hee, miu dhèu Yerusalem! Miu dhu loe boe pamadhe dhèu-dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua, aa pèci pamadhe dhèu pajuu-paleha Na dhu mai soru-bara miu. Ja'a ke'a boe roca pamako miu, sèna ka lèpa mai asa Ja'a ne, nuka sèmi manu rena dhu bhiri-sarobho ana na ètu d'ara èla na. Te ngaa miu pusi-pahae boe Ja'a. ³⁸ Nèti èèna ka, Lamatua pusi-pahae heka dènge

èmu miu. Ka bèli-camèd'a, èmu èèna dhèu pea heka ètu d'ara. ³⁹ Nanene paie-iie! Te bèli-camèd'a miu mèdhi heka Ja'a toke d'ai lod'o na, miu mangaku, peka na, 'Èdhi manèngi sèna ka Ama Lamatua pala-bagi mamèngi-nale mi Dhèu ne'e, lula Lamatua ka dhu pua Na mai.' Miu mangaku sèmi èèna, heka mèdhi hari Ja'a kèna."

24

Lamatua Yesus peka tèke gaguri Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i

(Markus 13:1-2, Lukas 21:5-6)

¹ Ka Yesus neo tèke eele Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ropa Na kalua, ana madhutu Na mai paj'uj'u babe'a Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i ne. ² Te ngaa Yesus peka dènge ra, na, "Èmu ne, mema saraga. Te ngaa nanene, ee! Nèbhu heka dhèu mai paguri eele aa'i hadhu se."

Lamatua Yesus peka tèke, na, bèli-camèd'a ana madhutu Na paraga dènge j'aj'èra

(Markus 13:3-13, Lukas 21:7-19)

³ Hèia Yesus la'e madhèdi asa ledhe Saitun. Ka ana madhutu Na mai padhai lii mesa ra dènge Ne, peka na, "Ama! Peka hari ku laa, lii padhai Ama deo na. J'aj'aj'i na pèri lod'o? Mamai hari Ama na lod'o mia? Aa tadha-tadha na tasamia? Tasamia kahèi dènge lod'o èle rai-haha?"

⁴ Ka Yesus dhaa, peka na, "J'aga paie mamuri miu, sèna ka dhèu baku kapod'e-kabèli miu. ⁵ Te bèli-camèd'a dhèu ae mai tèb'a kakara, peka na, 'Ja'a ne, Kristus, Dhèu dhu Ama Lamatua padhadha karèi nèti uru ka.' Dènge j'ara ne,

rèngu monya dhèu ae. ⁶ Ladhe miu mèdhi ka, dhèu pamusu, do, tadèngi lii palolo dhèu papara-pakèj'i ètu mia-mia, na, miu baku madha'u kahèi. Te j'ara se'e se, hud'i j'aj'i uuru ku, te ngaa lod'o èle rai-haha ne dhae d'ai mèka. ⁷ Dhèu nèti ca suku, èèna na pamusu dènge suku leo. Negara èci pamusu, lab'a negara leo. Ètu mia-mia abhu rai opo, aa manganga-mad'èu dhu kapai titu kèna. ⁸ Te ngaa sèra sa, heka tadha partama kèna, dhu peka na, lod'o èle rai-haha dètu ae le. Èèna nuka sèmi bhèni dhu mulai kabake pèd'a neo nara iisi.

⁹ De miu hud'i j'aga paie ku ngi'u miu! Te bèli-camèd'a dhèu mai paj'èra dènge pamadhe miu. Aa dhèu nèti suku aa'i-aa'i, èèna na d'èi boe miu, lula miu madhutu Ja'a.✠ ¹⁰ Taa èèna, dhèu ae ka dhu soro kabodho dènge ro'o heka madhutu Ja'a. Rèngu panasa èci dènge èci, aa èci pahie èci. ¹¹ Èèna na abhu dhèu dhu tema leko-monya se, peka na, rèngu dhèu rèti lii padhai Lamatua. Ka dhèu ae ka dhu lèka si. ¹² Bèli-camèd'a bhabhelu dhèu asa tabha, toke dhèu re'a heka pasue èci dènge èci. ¹³ Te ngaa dhèu dhu taha taruu toke madhe, tatu Ama Lamatua pala hia ne mamuri.✠ ¹⁴ Te dhèu hud'i palolo pale-lème ku Lii Lolo Be'a Ama Lamatua, toke suu-suu rai d'ai ro'a kakilu ètu rai-haha ne, sèna ka dhèu aa'i-aa'i re'a mèu j'ara mamuri Lamatua. Èle èèna ku, rai-haha ne heka èle kèna.”

Lamatua Yesus peka mema, bèli-camèd'a dhèu

bhelu-katub'a èci mai pa'ele iie dhèu parcaya
(Markus 13:14-23, Lukas 21:20-24)

¹⁵ Yesus padhai lii hari, aku Nèngu na, “Daniel, ca dhèu nèti dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua, dhu suri tèke le, peka na, bèli-camèd'a dhèu èci dhu bhelu-katub'a risi eele mai. Èèna na maso titu ètu era laluri ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua. Dènge j'ara ne, nèngu pahera eele era ne'e. Nèti èèna ka, Ama Lamatua soro kabodho tèke eele era ne'e. De ropa miu mèdhi ka sèmi èèna, na mi pajiko paie-iie ka! (Dhèu cee dhu baca sasuri ne'e hud'i pajiko paie-iie ku!)[☆] ¹⁶ Te ne'e ne j'aj'i tadha dhu peka na, lod'o-lod'o j'aj'èra dètu ae le. Ropa mèdhi ka sèmi èèna, dhèu ètu propensi Yudea, rai ka asa ledhe. ¹⁷ Ladhe abhu dhèu dhu kalua nèti d'ara èmu le, na maso ia ka mere mèdha-panyau. Te ngaa rai dènge ka, sèna ka baku lèke mamadhe-mamopo. ¹⁸ Dhèu ètu d'ara oka, lèpa ia ka mere mèdha-papake mi. Te ngaa rai dènge ka![☆] ¹⁹ Dhu j'èra risi ka, ina dhu dènge babia, aa ina-ina dhu pasusu ana dhu heka rara iisi hiu sèra. Te rèngu se bisa boe rai pamèri. ²⁰ De hua iia miu sabaj'a, manèngi sèna ka lod'o j'aj'èra èèna mage lèke dènge hèru èj'i lai, do, lod'o ae sasab'a. ²¹ Te lod'o èèna j'èra titu kèna! Karèi nèti Ama Lamatua paj'aj'i rai-haha ne, toke d'ai sange ne'e ne, dhèu dhae ladhe rèdhi mèka j'aj'èra dhu kapai sèmi èèna na. Aa èèna na, dhèu paraga heka dènge j'aj'èra dhu sèmi èèna.[☆] ²² Te ngaa miu oto kapai, te Ama

☆ **24:15** Daniel 9:27, 11:31, 12:11 ☆ **24:18** Lukas 17:31

☆ **24:21** Daniel 12:1, Rai-haha Rupa Hiu 7:14

Lamatua pab'ab'e lod'o èèna. Ladhe aad'o, na, abhu boe ca dhèu sa dhu bisa taha mamuri. Te ngaa, lula Ama Lamatua sue dhèu unu Na dhu hag'e nare sèra, nèti èèna ka Na pab'ab'e lod'o j'aj'èra sèra.

²³ Ladhe lod'o èèna d'ai ka, miu tadèngi dhèu, peka na, 'Ladhe ku la! Kristus ka ne'e!' Aa dhèu leo peka na, 'Kristus ka nèi!' Te ngaa baku miu parcaya! ²⁴ Te èèna na, abhu dhèu mai tèb'a kakara, peka na, 'Ja'a ne, Kristus!' Aa dhèu leo peka na, 'Ja'a ne, dhèu kèti lii padhai Ama Lamatua.' Èèna na rèngu tao tadha malaa rupa-rupa, pake koasa nidhu, sèna ka kapod'e-kabèli dhèu. Dhèu se tenge j'ara ho dhèu unu Ama Lamatua sèra lèke tipu kahèi! ²⁵ De miu hud'i j'aga paie-iie mamuri miu! Lod'o-lod'o j'aj'èra se, dhae d'ai mèka, te ngaa Ja'a pasanèd'e mema le miu!

²⁶ Ladhe dhèu peka dènge miu, na, 'Kristus ètu le d'ara tana lapa nèi!', na baku lami kahèi. Aa ladhe abhu dhu peka na, 'Kristus nuka ètu d'ara èmu!', na, baku miu parcaya kahèi. ²⁷ Te Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Bèli-camèd'a ladhe Ja'a mai hari asa rai-haha ne, dhèu aa'i-aa'i ladhe rèdhi Ja'a, nuka sèmi dhèu ladhe rèdhi bela kaha'a nèti dhimu asa haa.*

²⁸ Ladhe Ja'a lèpa hari mai, pe miu me'a Ja'a ètu era mia. Nuka sèmi dhèu re'a na, ladhe dhèu rèdhi manu-bhui dhu tema ra'a sisi badha madhe, ra lela pa'oru ètu mia, na ra re'a èèna j'aj'i mi tadha, na, tatu abhu sisi hèu ètu era èèna.*

* **24:27** Lukas 17:23-24 * **24:28** Lukas 17:37

*Lamatua Yesus peka mamai hari Na
(Markus 13:24-27, Lukas 21:25-28)*

²⁹ Èle èèna ka, Yesus tuhu hari lii padhai Na, ho peka dènge ana madhutu Na sèra, aku Nèngu na, “Ladhe oe èle ka lod'o j'aj'èra sèra, ‘Èèna na, madha lod'o maroga kiu-kiu, hèru heo heka.

Hua hètu-hua hètu kabhui nèti dedha-liru,

aa koasa-koasa ètu dedha-liru patogo èci dènge èci.’[☆]

³⁰ Ka dhèu aa'i-aa'i ladhe rèdhi kahèi tadha ètu dedha-liru, dhu pad'elo, peka na, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a neo mai hari kèna. Ropa rèdhi sèmi èèna, hèia suku aa'i-aa'i ètu rai-haha ne j'aj'i madha'u toke ra tangi. Te bèli-camèd'a Ja'a puru mai dènge ra'i-liru, heka rèngu ladhe rèdhi koasa dènge dadedha Ja'a kèna.[☆] ³¹ Ka Ja'a pake lii tèbhe dhu mèdhu ho pua ana-ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga, sèna ka pakaboko rare dhèu aa'i-aa'i dhu Ja'a kabhili kore le, nèti suu-suu rai-haha, nèti haa toke dhimu, nèti badae toke balèu.”

*Lod'o-lod'o j'aj'èra j'aj'i mi tadha mamai
Lamatua Yesus
(Markus 13:28-31, Lukas 21:29-33)*

³² “Ja'a pakasame sèmi aj'u ca kapua. Ladhe rèu na mulai karara, tadha na, oe dètu hèru hadhu kèna. ³³ Sèmi èèna kahèi, ladhe miu mèdhi ka d'ai lod'o-lod'o j'aj'èra, nuka sèmi dhu

[☆] **24:29** Yesaya 13:10, 34:4, Yeskial 32:7, Yoel 2:10,31, 3:15, Rai-haha Rupa Hiu 6:12-13 [☆] **24:30** Daniel 7:13, Sakaria 12:10-14, Rai-haha Rupa Hiu 1:7

Ja'a peka-padhai deo na, èèna tadha, na, mamai Ja'a dhu dètu iiki le. ³⁴ Nanene paie-iie! Nèti dhèu aa'i-aa'i dhu mamuri loo-limuri ne, èèna na abhu cahag'e dhu dhae madhe mèka, te lod'o j'aj'èra se dhu j'aj'i le. ³⁵ Masi ka liru dènge rai-haha ne ele, te ngaa lii padhai Ja'a ne ca lamusi sa bisa boe ele.”

Lamatua Yesus peka na, ca dhèu sa re'a boe lod'o mamai Nèngu

(Markus 13:32-37, Lukas 17:26-30,34-36)

³⁶ “Ca dhèu sa re'a boe pèri lod'o Ja'a mai hari. Ana pajuu Ama Lamatua ètu sorga re'a boe kahèi. Ja'a mesa ku ke'a boe kahèi. Dhodhoka Ama Ku mesa Na dhu ne'a. ³⁷ Te Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Bèli-camèd'a ropa Ja'a mai hari, nuka sèmi taa uru sèra, lod'o Noh mamuri era. ✧ ³⁸ Èi aae dhae j'aj'i mèka lala, te ngaa dhèu-dhèu dhu ra'a-rinu, aa paleo èmu sèmi biasa. Dhèu sèra tao taruu sèmi èèna, toke Noh maso asa d'ara kapa aae èèna. ³⁹ Te ngaa ropa èi aae lala, hae nèti aa'i si, rèngu heka kabèdhi kèna, lula ngaa dhu j'aj'i sèra. Èci èèna ka dènge mamai Ja'a bèli-camèd'a. ✧ ⁴⁰ Lod'o èèna, ladhe abhu dhèu dua ètu d'ara oka, cag'ag'a laa Ama Lamatua ded'e nèti ca dhèu, aa ca dhèu hari tèke eele. ⁴¹ Ladhe dhèu bhèni dhèu dua dhu maj'u are, kaca'a la Ama Lamatua ded'e nèti ca dhèu, aa ca dhèu hari tèke eele.

⁴² Nèti èèna ka, miu hud'i bori pa'èra mema kahèi, te miu me'a boe pèri lod'o Lamatua miu lèpa hari mai. ⁴³ Pangee paie-iie! Ladhe lamatua

✧ **24:37** Lii Lolo dhu Uru Tèka 6:5-8 ✧ **24:39** Lii Lolo dhu Uru Tèka 7:6-24

èmu dhu ne'a mema, na, mèda none dhèu mana'u mai, tatu na pasaruru boe musi madha na, sèna ka dhèu mana'u baku maso asa d'ara èmu. ⁴⁴ Nèti èèna ka, miu hud'i pa'èra mema kahèi. Te mamai hari Ja'a èèna, dènge sahèka!”[✧]

Lamatua Yesus aj'a, peka na, dhèu sab'a hud'i madhutu taruu ku dad'èi lamatua na (Lukas 12:41-48)

⁴⁵ Ka Yesus tuhu hari lii padhai Na, peka na, “Miu hud'i j'aj'i ku nuka sèmi dhèu sab'a dhu madhutu dhodhoka dad'èi lamatua na. Te ladhe lamatua na neo la'e rai kaj'èu, na ded'e dhèu sab'a dhu sèmi èèna ku, ho uri nganga'a-nganginu hia isi èmu na. ⁴⁶ Ladhe lamatua na lèpa, ladhe nèdhi dhèu sab'a na dhu sab'e dènge be'a, tatu na karej'e. ⁴⁷ Parcaya la Ja'a, te bèli-camèd'a lamatua èmu hia dhèu sab'a ne koasa, sèna ka ladhe-leru mèdha-panyau na aa'i-aa'i.

⁴⁸ Te ngaa ladhe dhèu sab'a ne, dhèu bhelu, tatu na ngee ètu d'ara na, ⁴⁹ ‘Be'a kèna! Lamatua ja'a la'e le, de cee ne'a na pèri lod'o lèpa hari mai!’ Nèti ngangee sèmi ne'e ne, hèia na kalabhe dhèu sab'a leo sèra. Aa nèngu madhèdi na'a-ninu mau-mau bera-bera dènge dhèu mahu sèra. ⁵⁰ Te ngaa dhu ne'a nare boe, na, cag'ag'a laa lamatua na lèpa hari mai. ⁵¹ Hèia lamatua na capa paj'èra ne, ka core ne asa li'u, sèna ka na pa'èci dènge dhèu padhai lii leo, tao leo sèra. Ètu era ne'e, dhèu aa'i-aa'i ra tangi d'ara pèd'a, lula ra j'èra d'ai seli.”

[✧] **24:44** Lukas 12:39-40

25

Lamatua Yesus hia lii pakasame lula-nèti dhèu bhèni dhu tatae mamai dhèu mone dhu neo kab'i

¹ Èle èèna, hèia Yesus tuhu hari lii lula-nèti Ama Lamatua nèd'u paredha, aku Nèngu na, “Miu hud'i bori mema-mema ho soru mamai Ja'a, nuka sèmi lii pakasame ne. Sèmi ne'e: ca tèka dhèu bhèni dhèu canguru dhu kalua re mèda, lasi soru broit dhèu mone, rèti dènge labhu èi mènnyi asa èmu angalai ra.✧ ² Te ngaa nèti rèngu canguru dhèu se, abhu lèmi dhu goa, aa lèmi dhu d'èlu-mèu. ³ Lèmi dhu goa se, rèti boe èi mènnyi dhu risi. ⁴ Te ngaa lèmi dhu d'èlu-mèu se, rèti parisi.

⁵ D'ai èmu, broit dhèu mone dhae mai mèka. Nèbhu-nèbhu ka, dhèu bhèni se musi madha ra sakaa, hèia ra bhèj'i luu titu kèna.

⁶ Re'a rare boe te, d'ai talora mèda sa, hèia tadèngi lii pa'oo, peka na, ‘Wee! Broit mai le! Mai lati soru ne!’ ⁷ Ropa ra tadèngi, hèia dhèu bhèni se kèd'i ka. Ka ra kèpe ka labhu ra èci-èci. ⁸ Te ngaa dhèu bhèni dhu goa se, peka dènge bhèni aanga ra, aku rèngu na, ‘Angalai, ee! Bagi hia ji'i èi mènnyi miu ciki la, te labhu ji'i di ruru-ruru kèna!’ ⁹ Te ngaa dhèu bhèni dhu d'èlu-mèu se dhaa, aku rèngu na, ‘Irii! Baku nasa, te bisa boe. Te èi mènnyi ji'i d'ai boe èdhi aa'i-aa'i ti! De be'a risi lami hèli ètu era dhu pahia èi mènnyi.’ ¹⁰ Hèia lasi ka hèli èi mènnyi. Te ngaa ropa rèngu lasi, broit dhu d'ai le. Ka dhèu bhèni dhu d'èlu-mèu se, lasi ka asa d'ara pesta, palere-lere dènge

✧ 25:1 Lukas 12:35

broit dènge tamu aa'i-aa'i ra. Ropa rèngu aa'i-aa'i d'ai d'ara, ka ra bèdho èmu.

¹¹ Hèia dhèu bhèni dhèu lèmi dhu goa se, lèpa mai. Ka ra paroa peka na, 'Ama! Ama! Conge ku èmu hia ji'i la!' ¹² Te ngaa ama ne dhaa, aku nèngu na, 'Wee, bisa boe, te miu se cee, ja'a tadhe boe!'[☆]

¹³ Nèti èèna ka, miu hud'i pa'èra taruu, te miu me'a boe kahèi, lod'o do hake pèri Ja'a lèpa hari mai."

Lamatua Yesus pake lii pakasame lula-nèti dhèu sab'a dhu uri doi-dhari lamatua na (Lukas 19:11-27)

¹⁴ Ka Yesus peka hari lii pakasame èci, aku Nèngu na, "Ropa Ja'a tèke eele miu, na, miu hud'i sab'a paie-iie hia Ja'a, nuka sèmi lii pakasame ne: abhu lamatua ca dhèu neo pakèd'i la'e asa rai kaj'èu. Ropa na pa'èra neo la'e, hèia na paroa nare dhèu-dhèu sab'a na, ka na paredha si, aku nèngu na, 'Miu pake doi ne, tao mi poko. Ladhe ja'a lèpa mai, miu pad'elo dènge ja'a, miu abhu leto ca ngaa.' ¹⁵ Ka na pabagi doi hualaa mi dhèu sab'a ka èci, lèmi saku,* sèna ka pab'unge ne. Dhèu sab'a ka dua abhu doi dua saku, aa ka tèlu abhu doi ca saku, madhutu a'èra rèngu èci-èci ra. Ka lamatua ne pakèd'i la'e ka.

¹⁶ Ropa sèmi rare doi ne, hèia dhèu sab'a ka èci la'e dènge d'aga. Nèbhu boe, na abhu leto doi lèmi saku hari. ¹⁷ Sèmi èèna kahèi dènge

☆ **25:12** Lukas 13:25 * **25:15** Lii Yunani ètu ne'e, suri peka na, lèmi τάλαντον (*talanton*). Talanton èci na, nuka sèmi gaji ca dhèu tuka d'ara 15 tèu. De lèmi talanton èèna, gaji 75 tèu.

dhèu sab'a ka dua. Na abhu leto, doi dua saku hari. ¹⁸ Te ngaa dhèu sab'a ka tèlu dhu abhu doi ca saku deo na, la'e kèi ro'a ka na padhènu doi lamatua na asa d'ara.

¹⁹ Nèbhu ae ku, heka lamatua rèngu lèpa. Hèia na paroa dhèu sab'a na sèra, ho parisa doi na, dhu na hia si uri. ²⁰ Dhèu sab'a ka èci, la'e ka saraka doi canguru saku, ka na peka, 'Ama! Doi ama ka ne'e. Ca hari ni, ama hia ja'a doi lèmi saku. Te ngaa limuri ne, ja'a abhu leto lèmi saku kahèi.'

²¹ Ropa lamatua na tadèngi, hèia na karej'e. Ka na peka, na, 'Be'a! Èu ne dhèu sab'a dhu be'a. Èu ne maj'èni, aa d'èi madhutu taruu lii paredha ja'a, masi ka ja'a aad'o. Lula èu ne bisa uri dhu ciki sèmi ne'e, de èèna na ja'a ded'e èu sèna ka uri j'ara dhu kapai aae hari. Pe ja'a tao pesta, sèna ka ta'a-tinu sama-sama.'

²² Èle ka, dhèu sab'a ka dua, la'e saraka mi lamatua na, doi èpa saku, ka na peka na, 'Ama! Ca hari ni, ama hia ja'a doi dua saku. Te ngaa ladhe ku la, ja'a abhu leto dua saku kahèi.'

²³ Ka lamatua ne karej'e kahèi, ka na peka na, 'Be'a! Èu ne dhèu sab'a dhu be'a kahèi. Èu ca dhèu dhu maj'èni, aa madhutu taruu lii paredha ja'a, masi ka ja'a aad'o. Lula èu bisa uri dhu ciki sèmi ne'e ne, de èèna na ja'a ded'e èu ho uri dhu kapai hari. Pe ja'a tao pesta, sèna ka ta'a-tinu sama-sama.'

²⁴ Èle èèna ka, dhèu sab'a ka tèlu, la'e peka dènge lamatua na, aku nèngu na, 'Ama! Ja'a ke'a na, ama ca dhèu dhu d'ara adhu. Te ama more ngaa dhu dhèu leo tao, aa puu more ngaa dhu

dhèu leo sèle. ²⁵ Ka ja'a madha'u, mage doi se ele, hèia ama huku ja'a. Nèti èèna ka, ja'a huni paie-iie ne. Ka se'e, ama! De more hari ka, te doi ama se, kura boe ca ana ma sa!

²⁶ Ropa lamatua ne tadèngi nare, hèia na jèke dhèu sab'a ne, aku nèngu na, 'Wee, èu ne dhèu sab'a dhu bhelu aa bai-èed'a! Èu dhu me'a, na, ja'a kore ngaa dhu dhèu leo tao, aa puu kore ngaa dhu dhèu leo sèle, ²⁷ nga tao ka èu lamu boe tèke doi ne mi bank? Sèna ka ropa ja'a lèpa, ja'a kore bunga na, masi ka ciki oo'e, ngaa-ngaa tao boe!

²⁸ Ka lamatua ne pua dhèu sab'a dhu leo sèra, aku nèngu na, 'Mere doi nèti nèngu ne, ho hia mi dhèu sab'a dhu abhu leto lèmi saku èèna. ²⁹ Te dhèu dhu uri paie-iie ngaa dhu ètu adhe-aa na, èèna na, na abhu ae hari. Te ngaa dhèu dhu ro'o boe uri ngaa dhu ètu d'ara adhe-aa na, èèna na rare aa'i nèti nèngu.✧

³⁰ Kèpe mere dhèu sab'a dhu guna boe ne. Nuni pa'oro ne, pèci asa li'u nèi. Soro tèke ne, sèna ka na tangi, aa dui nare j'aj'èra ètu era maroga aatu-aatu nèi!'”✧

Lamatua Yesus lole a'èle rai-haha, dènge lod'o Nèngu neo j'ue lii langu dhèu aa'i-aa'i

³¹ Ka Yesus tuhu hari lii padhai Na, aku Nèngu na, “Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, bèli-camèd'a puru mai dènge dadedha nèti Ama Ku, palere-lere dènge ana pajuu Na nèti sorga. Èle na Ja'a madhèdi ètu kadera paredha dhu

✧ **25:29** Mateos 13:12, Markus 4:25, Lukas 8:18 ✧ **25:30** Lukas 19:11-27, Mateos 8:12, 22:13, Lukas 13:28

dedha risi, sèna ka parisa mamuri dhèu aa'i-aa'i.✠ ³² Bèli-camèd'a dhèu aa'i-aa'i dhu mamuri rèdhi ètu rai-haha, mai asa madha Ja'a. Pe Ja'a hag'e si, nuka sèmi dhèu madhenga badha pacèri kahib'i-kalèbho nèti kahib'i-ka'ia, sèna ka j'aj'i mi dua kaboko. ³³ Dhèu-dhèu dhu mamuri madhutu dad'èi Ama Lamatua, Ja'a hia si re g'ana Ja'a. Te ngaa dhu leo sèra, Ja'a hia si re kariu Ja'a. ³⁴ Lod'o èèna, Ja'a kèd'u paredha nuka sèmi Dhèu Aae. Èèna na dhèu-dhèu ètu g'ana Ja'a, Ja'a peka dènge rèngu, na, 'Miu se'e se, ka dhu abhu mènghi-nale nèti Ama Ku. Mai lati asa d'ara èmu Na, dhu Na tao tèke hia miu, karèi nèti uru ka. ³⁵ Ja'a nèru miu, lula uru èèna lod'o Ja'a manganga, miu ka dhu panga'a Ja'a. Aa lod'o Ja'a koko kamango, miu ka hia Ja'a kinu. Ja'a mai nuka sèmi dhèu leo kara, te ngaa miu hia Ja'a manubha ètu d'ara èmu miu. ³⁶ Ja'a dènge boe mèdha-papake, te ngaa miu ka dhu papake Ja'a. Ja'a ètu d'ara papèd'a-tarègu, te ngaa miu ka dhu lalau-lalo'o Ja'a. Ja'a ètu d'ara bèdho, aa miu ka dhu mai pa'asu-pareo dènge Ja'a.'

³⁷ Ropa dhèu-dhèu ètu sebhe g'ana Ja'a se tadèngi lii Ja'a ne, ra dhaa peka na, 'Lamatua, ne'e ne tasamia kèna? Lamatua peka na, Lamatua manganga, ka ji'i panga'a. Lamatua koko kamango, ka ji'i hia minu. ³⁸ Lamatua sèmi dhèu leo kara, ka ji'i hia manubha ètu d'ara èmu ji'i. Lamatua dènge boe mèdha-papake, ka ji'i papake Lamatua. ³⁹ Lamatua pèd'a, ka ji'i lalau-lalo'o Lamatua, Lamatua ètu d'ara bèdho, ka ji'i

✠ **25:31** Mateos 16:27, 19:28

dhiu pa'asu-pareo. Te ngaa j'ara se'e se, lod'o mia ka dhu ji'i tao mi Lamatua?'

⁴⁰ Pe Ja'a dhaa si, peka na, 'Parcaya la Ja'a! Te lod'o miu tao j'ara se'e se mi dhèu unu Ja'a, masi ka tao mi dhèu dhu haha d'ai seli èèna ka, sèra sa miu tao le mi dedha Ja'a kahèi!'

⁴¹ Èle èèna, dhèu-dhèu dhu ètu sebhe kariu Ja'a, Ja'a peka dènge rèngu, na, 'Hee, dhèu bhelu-katub'a! Ama Lamatua dhu dhoo le miu. Pakaj'èu nèti ne'e ne! Pe Ja'a paredha dhèu mai kèpe miu, sèna ka pèci asa d'ara ai naraka dhu heo robhe-robhe. Te Ama Lamatua dhu sadia nare le era j'aj'èra ne, hia mi nidhu dènge dhèu aae ra. ⁴² Ja'a babège eele miu, lula lod'o Ja'a manganga, miu hia boe Ja'a ku'a. Aa lod'o Ja'a koko kamango, miu hia boe Ja'a kinu. ⁴³ Ja'a mai nuka sèmi dhèu leo kara, te ngaa miu soru boe Ja'a asa d'ara èmu mi. Ja'a dènge boe mèdha-papake, te ngaa miu papake boe Ja'a. Lod'o Ja'a pèd'a-tarègu, miu lalau-lalo'o boe Ja'a. Ja'a ètu d'ara bèdho, te ngaa miu pa'asu-pareo boe Ja'a sa kahèi.'

⁴⁴ Ropa dhèu bhelu-katub'a se tadèngi lii Ja'a sèmi èèna, hèia ra b'ala, peka na, 'Lamatua ne tasamia kèna? Lamatua peka na, Lamatua manganga, te ngaa ji'i hia boe mu'a. Lamatua koko kamango, te ngaa ji'i hia boe minu. Lamatua nuka sèmi dhèu leo kara, te ngaa ji'i ngo'o boe hia manubha ètu d'ara èmu ji'i. Lamatua dènge boe mèdha-papake, te ngaa ji'i papake boe. Lamatua ètu d'ara papèd'a-tarègu, te ngaa ji'i lalau-lalo'o boe. Lamatua ètu d'ara bèdho, te

ngaa ji'i pa'asu-pareo boe. Te ngaa j'ara se'e se, ji'i tao mi Lamatua lod'o mia?"

⁴⁵ Pe Ja'a dhaa mi rèngu, peka na, 'Parcaya la Ja'a! Te lod'o miu soru-bara boe dhèu-dhèu dhu haha ae d'ai seli, èci èèna ka dènge miu soru-bara boe Ja'a.' ⁴⁶ Ka dhèu bhelu-katub'a abhu j'aj'èra, toke d'ai mia-mia. Te ngaa dhèu-dhèu dhu d'ara mola, abhu mamuri taa-taa, toke d'ai mia-mia dènge Ama Lamatua."✧

26

Kètu agama Yahudi sèra tenge j'ara ho pamadhe Lamatua Yesus

(Markus 14:1-2, Lukas 22:1-2, Yohanis 11:45-53)

¹ Ropa Yesus aj'a nare j'ara se aa'i-aa'i ra, hèia Na lii dènge ana madhutu Na, aku Nèngu na, ² "Miu me'a le, na, di dua lod'o ka d'ai lod'o babe'a èdhi, nuka Pesta Paska. Lod'o èèna, abhu dhèu dhu pahie Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne. Èle èèna, ra paku pamadhe Ja'a ètu aj'u palolo-palèbha."✧

³ Lod'o èèna, kètu agama Yahudi dènge dhèu heka ad'a sèra, dhu pakaboko ètu d'ara èmu Kayafas. Kayafas ne, nuka kètu kapai risi agama Yahudi. ⁴ Rèngu se tenge j'ara ho neo kèpe Yesus pahuni-pahuni, sèna ka pamadhe Ne. ⁵ Te ngaa rèngu rare lii èci, peka na, "Mata ku! Mage èdhi kèpe Ne ètu d'ara lai-lai ne, lula lod'o-lod'o be'a dètu le. Mage dhoka dhèu ae dhu d'èi Nèngu, tao maruru."

Bhèni ca dhèu pahae èi hèu mènghi dhu kab'ua mi Lamatua Yesus
(Markus 14:3-9, Yohanis 12:1-8)

⁶ Ètu rae Betania, abhu ca dhèu ngara na Simon. Uru èèna, dhèu madenge dènge ne, lula nèngu dhu lèke èi papèd'a kusta. Te ngaa limuri ne, èle le nèti papèd'a na. Lod'o dhu d'ai mèka lod'o babe'a dhèu Yahudi, Yesus si ra'a ètu d'ara èmu Simon. ⁷ Ropa rèngu ra'a era, bhèni ca dhèu mai paraga dènge Yesus. Nèngu nèd'u boto cue dhu tao nèti hadhu dhu kab'ua.* Boto ne dhu isi na, èi hèu mènghi dhu kab'ua titu kèna. Ka bhèni ne hake pamae katanga boto ne. Hèia na pahae mau-mau èi hèu mènghi ne mi kètu Yesus, sèna ka j'aj'i tadha, nèngu pakab'ua Yesus.

⁸ Te ngaa ropa ana madhutu Na ladhe rèdhi tatao bhèni ne, hèia ra nasa. Ka ra paka'uu, aku rèngu na, “Heh! Bhèni ne bhori eele iia d'ara, èi hèu mènghi dhu kab'ua aae ne. Baku na tao sèmi èèna! ⁹ Be'a risi nèngu pahie! Sèna ka kab'ua na bagi mi dhèu-dhèu dhu unu boe ngaa-ngaa.”

¹⁰ Te ngaa Yesus ne'a ngangee rèngu, hèia Na lii peka na, “Miu se baku pasusa bhèni ne! Hud'i laa! Ja'a karej'e, lula na pahae le èi hèu mènghi ne mi ngi'u Ja'a. ¹¹ Te dhèu dhu unu boe ngaa-ngaa pa'èci taruu dènge miu. Te ngaa Ja'a ne mamuri nèbhu heka dènge miu.* ¹² Aa bhèni dhu pahae èi hèu mènghi mi ngi'u Ja'a ne, sèmi ngaa te, nèngu pahèu mènghi mema le ngi'u aae

* **26:7** Boto ne, ra tao nèti hadhu kab'ua dhu dhèu bisa pae. Alkitab lii Yunani peka na boto ne ra tao nèti hadhu dhu ngara na, ἀλάβαστρος ('alabastros'). Ladhe kahèi ètu Lukas 7:37-38.

✧ **26:11** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 15:11

Ja'a. Te mamuri Ja'a nèbhu heka. ¹³ Ngee paie-
iie! Sad'i ètu mia èèna ka, ladhe dhèu palolo
Lii Lolo Be'a Ama Lamatua palème rai-haha ne,
tatu rèngu papeka kahèi babe'a bhèni ne, sèna
ka dhèu aa'i-aa'i sanèd'e ne.”

*Yudas pane'a lii dènge kètu agama Yahudi
sèra, ho pahie Lamatua Yesus mi rèngu
(Markus 14:10-11, Lukas 22:3-6)*

¹⁴ Ca dhèu nèti canguru dua ana madhutu
Yesus se, dhu ngara na Yudas Iskariot. Lod'o
èèna kahèi, kalua la'e tenge kètu agama Yahudi
sèra, sèna ka neo pahie Yesus mi rèngu. ¹⁵ Ropa
Yudas d'ai dhèu se'e, hèia na karèi, peka na,
“Ama-ama! Ladhe ja'a bhoke j'ara ho miu bisa
kèpe Yesus, miu hia ja'a ngaa?”

Hèia dhèu se dhaa, peka na, “Ladhe èu neo
pahie Ne dènge ji'i, na ji'i b'ae.” Ka ra ige rare
30 (tèlu nguru) doi iia, aa ra j'ole asa Yudas.✠
¹⁶ Èle, ka Yudas li'u ka la'e, hèia na tenge j'ara
ho saraka Yesus asa d'ara adhe-aaì rèngu.

*Lamatua Yesus na'a kalela Paska dènge ana-
ana madhutu Na
(Markus 14:12-21, Lukas 22:7-14,21-23, Yoha-
nis 13:21-30)*

¹⁷ D'ara tèu mai-tèu mai, abhu lod'o babe'a
dhèu Yahudi dhu nanèbhu na pidhu lod'o. Ra
pangare lod'o babe'a se, na, ‘Pesta Roti dhu Pake
boe Ragi.’† Ropa pesta èèna neo mulai, ana

✠ **26:15** Sakaria 11:12 † **26:17** Kalela èèna pasanèd'e lod'o
bèi-baki dhèu Yahudi kalua nèti rai Masir. Lod'o èèna, rèngu
pakèd'i dènge lai-lai. Nèti èèna ka, abhu boe tebho dhu nèbhu
ho tao reis roti pake ragi. Baca ètu *Kalua nèti Masir* 12:6,15.

madhutu Yesus se mai karè Ne, aku rèngu na, “Ama! Mèda ne'e, èdhi bhoke lod'o babe'a èdhi. De Ama neo sèna ka ji'i la'a roro kahib'i-kalèbho, aa lalau era pesta Paska ètu mia?”

18 Ka Yesus b'ala si, peka na, “Lami asa d'ara kota, pe mi paraga dènge ama ca dhèu. Miu peka dènge ne sèmi ne'e, ‘Ama! Ama Mese rasa lod'o mamadhe Na nèbhu heka. Hèia Na manèngi era èci ètu d'ara èmu ama, sèna ka Na tao kalela Paska dènge ana-ana madhutu Na.’”

19 Ropa ra tadèngi rare, hèia ana-ana madhutu Na, tao sèmi dhu Na peka. Ka ra lalau nganga'a kalela Paska ètu era èèna.

20 Ropa d'ai mèda, hèia Yesus dènge ana-ana madhutu Na, dhèu canguru dua sèra, madhèdi ra'a-rinu. 21 Ropa dhu ra'a era, hèia Na lii, peka na, “Mi nanene! Ca dhèu nèti miu se, èèna na pahie Ja'a asa adhe-aa dhèu leo kara.”

22 Ropa ra tadèngi sèmi èèna, d'ara rèngu roe-bhilu. Ka rèngu èci-èci karèi Yesus, peka na, “Dhèu dhu Ama peka deo na, ja'a aad'o, sina ma?”

23 Hèia Na peka, na, “Dhèu dhu cèb'u roti na palere-lere dènge Ja'a asa d'ara mago ne, nèngu ka dhu pahie Ja'a.✧ 24 Sanèd'e, ee! Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, hud'i madhe ku, nuka sèmi dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua. Te ngaa mate unu na! Dhèu dhu neo pahie Ja'a, bèli-camèd'a pasae nare pala na! Hua iia risi, ina na baku nara iisi ne!”

✧ 26:23 Lii Sod'a Koa-Kio 41:10

²⁵ Èle èèna ka, Yudas karèi kahèi, peka na, “Tatu dhèu dhu Ama peka deo na, ja'a aad'o, sina ma?”

Hèia Yesus b'ala ne, “Mema tare'a èu unu mu ka dhu peka lii èèna. De cee hari?”

Lamatua Yesus peka na, roti dènge èi anggor j'aj'i mi tadha ho sanèd'e Nèngu

(Markus 14:22-26, Lukas 22:14-20, 1 Korintus 11:23-25)

²⁶ Rèngu dhu ra'a era, hèia Yesus ded'e nare roti cue, aa Na manèngi makasi mi Ama Lamatua. Ka Na pamae roti ne, hèia j'ole asa ana-ana madhutu Na, aa Na peka, “Roti ne'e ne, ngi'u Ja'a. Mere ho mi'e ka!”

²⁷ Èle ka, Yesus nare galaa dhu pènu dènge èi anggor, ka Na manèngi makasi mi Ama Lamatua. Hèia Na j'ole asa ana-ana madhutu Na, aa Na lii, peka na, “Miu aa'i-aa'i mi, mere ho minu. ²⁸ Te èi anggor ne'e ne, raa Ja'a kèna. Èèna na Ja'a madhe, te ngaa raa Ja'a suti, sèna ka sui kore dhèu ae nèti koasa sasala-sasigo ra. Raa ne'e j'aj'i mi tadha ho pasanèd'e dhèu, peka na, ngaa dhu Ama Lamatua pajaji èèna, mema limuri ne j'aj'i le. De mere ho minu ka! ✧ ²⁹ Te ngaa nanene paie-iie! Mulai nèti mèda ne, Ja'a kinu heka èi anggor. Pe Ja'a dènge Ama Ku madhèdi ngèd'u paredha sama-sama ètu sorga, heka Ja'a kinu hari kèna dènge miu.”

³⁰ Èle èèna, hèia rèngu sod'a lii sod'a èci, ho koa-kio Ama Lamatua. Ka mèda èèna kahèi, rèngu lasi dènge ka asa ledhe Saitun.

✧ **26:28** Kalua nèti Masir 24:8, Yermia 31:31-34

*Lamatua Yesus peka mema, na, bèli-camèd'a
Petrus pasili Nèngu*

*(Markus 14:27-31, Lukas 22:31-34, Yohanis
13:36-38)*

³¹ Ropa ètu d'ara kakako rèngu, Yesus peka dènge ana madhutu Na, aku Nèngu na, “Ciki hari ètu d'ara mèda ne'e kahèi, miu aa'i-aa'i mi rai tèke eele Ja'a mesa-mesa Ku. Te dhu suri tèke le ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, peka na,

‘Èèna na, Ama Lamatua pamadhe ana madhenga badha,
ka kahib'i-kalèbho na rai paj'ala.’✧

³² Ja'a madhe tare'a, te ngaa ladhe Ja'a mamuri hari, laku mate miu ètu propensi Galilea.”✧

³³ Te ngaa Petrus d'èi boe nanene lii Na, ka na peka, “Ama! Masi ka dhèu leo rai tèke eele Ama, te ngaa ja'a rai boe!”

³⁴ Hèia Yesus b'ala aku Nèngu na, “Petrus! Sèmi èèna, do? Lèka la lii Ja'a ne! Ètu d'ara mèda ne'e ne kahèi, manu dhae kokotoo mèka, te èu dhu pasili le tèlu hari, peka na, èu tadhe boe Ja'a!”

³⁵ Te ngaa Petrus no'o boe sèmi. Ka na peka, “Aad'o, Ama! Ladhe Ama madhe, ja'a madhe kahèi. Te ja'a rai boe, tèke eele Ama!” Angalai Petrus se, peka sèmi èèna kahèi.

*Lamatua Yesus manèngi-mangaj'i ètu d'ara
oka Getsemani*

(Markus 14:32-42, Lukas 22:39-46)

³⁶ Ka Yesus si kako taruu asa ledhe Saitun, d'ai d'ara oka cue, ngara na *Getsemani*.[†] Ètu era ne'e Yesus peka dènge ana madhutu Na, “Miu madhèdi uuru ku mi ne'e, te Ja'a neo laku manèngi-mangaj'i asa nèi.” ³⁷ Te ngaa Na paroa nare Petrus, Yakobis dènge Yohanis, ho lasi palere-lere dènge Ne. Mulai nèti èèna ka, d'ara Na ma'ète laho mae-mae, aa roe-bhilu. ³⁸ Rèngu kako kaj'èu mèka, te Na peka dènge rèngu, aku Nèngu na, “D'ara Ja'a susa titu kèna! Ja'a nuka sèmi oe madhe sa. Miu madhèdi, mate Ja'a mi ne'e.”

³⁹ Ka la'e ako kaj'èu ciki, hèia Na patitu kètu urutuu ho sabaj'a, aku Nèngu na, “Ama pasue! Ladhe Ama d'èi na, Ja'a baku pasae j'aj'èra ne'e. Te ngaa baku madhutu dad'èi Ja'a, hud'i laa madhutu dad'èi Ama di.”

⁴⁰ Sabaj'a nare, hèia lèpa la'e asa era ana madhutu Na dhèu tèlu sèra. Te ngaa rèngu dhu bhèj'i luu. Ka Yesus parèi si, hèia Na lii dènge Petrus, peka na, “Hee, Petrus! Nga tao ka miu se bhèj'i? Ja'a ètu nèi nèbhhu boe, te ngaa miu lake mere boe beke ciki sa mate Ja'a! ⁴¹ Ruri pamako musi madha miu. Kèd'i ho beke dènge Ja'a. Te d'ara miu mema d'èi tao dhu be'a, te ngaa ngi'u miu èra boe. De hua iia miu sabaj'a, sèna ka ladhe lèke dadugu-rariu miu bisa taha.”

⁴² Ka Yesus la'e hari sabaj'a, peka na, “Ama! Ladhe Ja'a hud'i pasae ku j'aj'èra ne'e, hud'i laa madhutu dad'èi Ama di.” ⁴³ Sabaj'a nare, hèia na mai hari asa era ana madhutu Na dhèu tèlu se.

[†] **26:36** Ètu d'ara lii Ibrani, ‘Getsemani’ saso na, ‘gagili dhu gili èi mènnyi nèti hua saitun’.

Te ngaa dhu ra bhèj'i hari, lula musi madha ra sakaa titu kèna.

⁴⁴ Ka Na tèke eele si, la'e hari manèngi-mangaj'i catèka. Na manèngi-mangaj'i hari mi Ama, sèna ka baku soro tèke Nèngu pasae j'aj'èra èèna, te ngaa hud'i laa madhutu dhoka dad'èi Ama di. ⁴⁵ Sabaj'a nare ka, Na lèpa hari, la'e parèi ana madhutu Na, peka na, “Miu se bhèj'i taruu, do? Kèd'i ka! Te dhèu dhu neo pahie Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, dètu le. Dhèu se mai ho kèpe Ja'a kèna, ho saraka asa adhe-aa dhèu bhelu-katub'a. ⁴⁶ Wee, kèd'i ka! Bhoke musi madha miu, ladhe ku asa nèi. Te dhèu dhu pahie Ja'a, nuka mai nèi.”

Dhèu kapai-dhèu kapai pua dhèu lasi kèpe Lamatua Yesus
(Markus 14:43-50, Lukas 22:47-53, Yohanis 18:3-12)

⁴⁷ Ropa Yesus padhai lii era, Yudas dhu nare le era èèna dènge dhèu ae-ae. Dhèu se mai rèti hela dènge aj'u cèki ho neo kèpe Ne. Rèngu tao sèmi ne'e, lula madhutu paredha nèti kètu agama Yahudi, dènge dhèu heka ad'a sèra.

⁴⁸ Yudas dhu peka mema le mi dhèu se'e, na, “Miu ladhe paie-iie! Dhèu dhu ja'a uu, Nèngu ka dhu miu kèpe! Te Nèngu ka dhu miu tenge!”

⁴⁹ Ropa rèngu d'ai madha Yesus, hèia Yudas lii dènge ka, “Saloom, Ama Mese!” Hèia Yudas uu Yesus.

⁵⁰ Èle ka, Yesus peka dènge ne, “Hee, Yudas! Tao ka laa, madhutu dad'èi èu.” Ka dhèu ae sèra ara lasi neo kèpe Ne.

⁵¹ Te ngaa dhu re'a boe, na, dhèu unu Yesus ca dhèu dhu bete hela na, ka seru pama'ète rèu dhilu dhèu èci. (Dhèu dhu nu'a ne, nuka ca dhèu ènu nèti kètu kapai risi agama Yahudi.)

⁵² Ropa ladhe nèdhi sèmi èèna, hèia Yesus lii dènge ne, aku Nèngu na, “Pasaluu hela èu èèna asa d'ara sope na. Te dhèu dhu pake rèka ho neo uri pamere lii langu, èèna na nèngu madhe dènge rèka kahèi. ⁵³ Èu me'a boe, do? Ja'a bisa manèngi Ama Ku, ho Na hia ana pajuu Na d'ai nguru rihoŠ mai nèti sorga, sèna ka soru-bara Ja'a. ⁵⁴ Te ngaa hud'i laa, ra kèpe Ja'a. Te aa'i-aa'i dhu suri tèke le ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua lula-nèti Ja'a ne, hud'i j'aj'i ku.”

⁵⁵ Èle èèna ka, Yesus peka dènge dhèu-dhèu dhu mai kèpe Ne, aku Nèngu na, “Madhutu miu, Ja'a ne dhèu bhelu, do? Nga tao ka miu mai kèpe Ja'a ne, mèti dènge hela dènge aj'u cèki? Bèli-bèli Ja'a aj'a miu ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua, te ngaa dhèu èci sa tao boe ngaa-ngaa mi Ja'a.✧ ⁵⁶ Te ngaa hud'i laa! Mai ka, kèpe Ja'a! Te j'ara ne'e ne, dhu suri tèke le karèi nèti uru ka, ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua.”

Ropa ana madhutu Yesus rèdhi sèmi èèna, ra madha'u titu kèna. Hèia ra rai tèke eele Ne mesa-mesa.

Rèti Lamatua Yesus asa madha dhèu pama'ète

Š **26:53** Alkitab lii Yunani suri, peka na, 12 legion. Ca legion tentara Roma, ele boe d'ai èna riho (6.000) dhèu. ✧ **26:55** Lukas 19:47, 21:37

lii langu agama

(Markus 14:53-65, Lukas 22:54-55,63-71, Yohannis 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Èle èèna, hèia dhèu dhu kèpe Yesus, rèti Ne asa èmu kètu kapai risi agama Yahudi dhu ngara na, Kayafas, lula dhèu kapai sèra dhu pakaboko le ètu era èèna. Dhèu se nuka, kètu agama Yahudi, mese agama, aa dhèu heka ad'a sèra. ⁵⁸ Ropa ra rèti Yesus, Petrus madhutu nèti limuri, toke d'ai èmu kètu kapai risi agama Yahudi èèna. Petrus la'e kahèi asa madha èmu, ho madhèdi dènge dhèu-dhèu dhu ètu sèra. Te neo ne'a, ngaa ka dhu j'aj'i. ⁵⁹ Ètu d'ara èmu ne, kètu agama Yahudi sèra dhu padhue-padhai dènge dhèu-dhèu dhu madhèdi uri lii langu agama. Rèngu aa'i-aa'i ra tenge j'ara, sèna ka pamanahu Yesus, lula ra neo huku pamadhe Ne. ⁶⁰ Masi ka rèngu hia sakasii monya ae kahèi, te ngaa rèngu abhu boe sasala èci sa dhu rèngu bisa pake. Nèbhu boe ka, rèngu abhu sakasii dhèu dua. ⁶¹ Dhèu dua se, peka na, "Ji'i tadèngi le kahèi, Dhèu ne peka na, 'Bèli-camèd'a Ja'a paguri eele Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Te ngaa ètu d'ara tèlu lod'o, Ja'a patitu kore hari.'"✧

⁶² Ka kètu kapai risi agama Yahudi, kèd'i titu ètu madha dhèu aa'i-aa'i dhu madhèdi ètu era èèna. Hèia na karèi Yesus, peka na, "Èu tadèngi le lii galaa dhèu se'e dhu ra galaa Èu. Nga tao ka Èu b'ala boe ca hèb'a sa?" ⁶³ Te ngaa Yesus dhaa boe ngaa-ngaa. Hèia kètu kapai ne karèi hari, na, "Ja'a neo karèi! Te ngaa Èu hud'i dhaa tare'a-

✧ **26:61** Yohannis 2:19

re'a ku, nuka sèmi Èu dhaa mi Ama Lamatua dhu mamuri ètu sorga. Abhu dhèu dhu peka na, Èu ne, Kristus, Ana Ama Lamatua dhu Na moa tèke karèi nèti uru ka. Tare'a sèmi èèna, do?"

⁶⁴ Hèia Yesus b'ala, peka na, "Tare'a, nuka sèmi lii ama èèna. Te ngaa sanèd'e! Te bèli-camèd'a miu mèdhi Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne. Pe Ja'a madhèdi ètu baboa g'ana Ama Lamatua ètu sorga, sèna ka kèd'u paredha sama-sama dènge Ne, dhu koasa Na kapai risi eele èèna. Èle na, Ja'a puru mai hari ètu dedha ra'i-liru."✠

⁶⁵ Ropa na tadèngi nare Yesus peka sèmi èèna, hèia kètu kapai ne nasa bia, toke na ciu pamae kodho madhera na. Hèia na pa'oo mi dhèu aa'i-aa'i dhu madhèdi ètu sèra, aku nèngu na, "Èdhi parluu sakasii tao ngaa hari era! Miu unu mi tadèngi le dènge ro'a dhilu miu, lii padhai Na. Nèngu tao iisi Na j'aj'i Ana Ama Lamatua. Ne'e ne pahaha Ama Lamatua! Miu aa'i-aa'i mi me'a le, na, madhutu atora agama èdhi, ladhe abhu dhèu dhu tao iisi na nuka sèmi Ama Lamatua, na, dhèu ne hud'i madhe ku! ⁶⁶ De miu neo pama'ète sèmi mia hari?"

Hèia aa'i-aa'i ra parodha, peka na, "Dhèu ne'e ne mema sala tare'a! De hud'i huku pamadhe Ne!"✠

⁶⁷ Ka dhèu pèri-pèri lasi sabhuu ilu mi Yesus. Hèia ra hake-paru, aa tèb'e pa'oke Ne.✠ ⁶⁸ Èle ka, ra lalangu Ne, peka na, "Wee! Èu ne'e ka Kristus, si? Èu peka sèku! Dhèu cee ka dhu j'ubhu Èu?"

✠ **26:64** Daniel 7:13 ✠ **26:66** Atora nèti Ama-ama Agama 24:16

✠ **26:67** Yesaya 50:6

Petrus pasili tèlu hari, peka na tadhe boe Lamatua Yesus
(Markus 14:66-72, Lukas 22:56-62, Yohanis 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Lod'o èèna, Petrus madhèdi era ètu madha èmu. Ka ènu bhèni ca dhèu mai lii dènge ne, peka na, “Deo na, èu kahèi palere-lerè dènge Yesus, dhèu Nasaret èèna, si?”

⁷⁰ Te ngaa na pasili ètu madha dhèu ae sèra, peka na, “Aad'o! Nga tao ka èu karèi sèmi èèna! Ja'a tadhe boe Ne.” ⁷¹ Ka Petrus kalua la'e titu ètu hèb'a oka.

Hèia bhèni leo hari èci ladhe nèdhi ne ètu èèna. Ka bhèni ne peka dènge dhèu ètu sèra, aku nèngu na, “Deo na ja'a kèdhi dhèu ne'e ne palere-lerè dènge Yesus, dhèu Nasaret èèna.”

⁷² Hèia Petrus jèke ne, peka na, “Èu ne tao-tao huj'u! Ja'a bani subha! Ja'a tadhe boe Dhèu nèi!”

⁷³ Nèbhu boe ka dhèu leo ètu sèra sa peka dènge ne, “Hee! Èu ne baku kapod'e-kabèli d'ara lii, dhu peka na, èu kako palere boe dènge Dhèu ne! Te nèti lii padhai èu, èci èèna ka dènge laloe lii dhèu Galilea!”

⁷⁴ Te ngaa na padhèd'a, ka b'ala, aku nèngu na, “Wee! Ja'a subha dènge kolongara Ama Lamatua! Ja'a tadhe boe Dhèu ne'e ne!” Ropa na peka nare sèmi èèna, hèia manu kokotoo dènge.

⁷⁵ Ropa na tadèngi lii kokotoo manu, hèia Petrus ngee nèdhi lii Yesus, dhu peka na, “Manu dhae kokotoo mèka, te èu dhu pasili le tèlu hari, peka na, èu tadhe boe Ja'a.” Sanèd'e nare lii ne'e, hèia la'e asa li'u ka tangi d'ara pèd'a.

27

Ama-ama dhèu Yahudi rèti Lamatua Yesus asa gubernur Pilatus

(Markus 15:1, Lukas 23:1-2, Yohanis 18:28-32)

¹ Mad'ae aae era, dhèu aa'i-aa'i dhu uri lii langu agama sèra, rare lii èci sèna ka neo pamadhe Yesus. ² Nèti èèna ka, ra èki Ne rèti asa madha gubernur Pilatus. Te rèngu d'èi sèna ka gubernur huku pamadhe Ne.*

*Yudas kadhoe iisi na, ka na madhe aapa
(Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:18-19)*

³ Ropa Yudas tadèngi na, Yesus abhu hahuku madhe, hèia na manyasa, lula nèngu ka dhu pahie Yesus. Ka la'e hari asa kètu agama Yahudi dènge dhèu heka ad'a sèra, ho neo hia hari la'a doi iia 30 (tèlu nguru) bua sèra. ⁴ Na peka na, “Ja'a tao le sasala-sasigo, lula ja'a pahie le Dhèu dhu dènge boe sasala.”

Te ngaa dhèu se b'ala, aku rèngu na, “Wee! Ji'i se pusi-pahae heka èu ne! Èu mesa mu ka dhu d'ui more sasala èèna.” ⁵ Ka Yudas ceb'e eele doi sèra asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Hèia la'e kadhoe iisi na, toke na madhe aapa.

⁶ Hèia kètu agama Yahudi sèra kaboko rare doi dhu na ceb'e eele sèra. Ra padhue, aku rèngu na, “Doi se'e mage èdhi tao asa d'ara boaraka doi, lula doi se doi kaj'alu. ⁷ De be'a risi èdhi hèli tare rai ca kasib'i nèti dhèu tao èru rai sèi. Ladhe dhèu mai nèti rai leo, do, dhèu dhu èdhi

* **27:2** Lod'o èèna, dhèu Yahudi dhu dènge boe koasa ho pamadhe dhèu. Nèti èèna ka, rèngu rèti Lamatua Yesus asa dhèu paredha Roma.

tadhe boe madhe, èdhi padhane si ètu era ne'e ne.”⁸ Ka ra hèli rai ne, kab'ua na nèti doi deo sa. Nèti èèna ka, rai ne, toke d'ai sange ne'e, dhèu pangare na, ‘Rai Raa’.[☆]

⁹ Dènge j'ara ne'e, rèngu madhutu lii nèti ca dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, ngara na Yermia, dhu suri tèke na,
“Rèngu pake doi iia 30 (tèlu nguru) bua ho hèli rai.

Rèngu pake doi se, lula doi se kab'ua nèti hèli dhèu,
madhutu sèmi dhu dhèu Isra'el pama'ète rare le.

¹⁰ Rai ne, rèngu hèli nèti dhèu tao èru rai, madhutu lii paredha dhu Ama Lamatua hia mi ja'a.”[☆]

*Lamatua Yesus ètu madha gubernur Pilatus
(Markus 15:2-5, Lukas 23:3-5, Yohanis 18:33-38)*

¹¹ Ropa dhèu se rèti Yesus d'ai gubernur, hèia na karèi Yesus, “Tasamia? Èu ne, tare'a-re'a Dhèu Aae dhèu Yahudi, do?”

Na dhaa, peka na, “Tare'a. Ama peka lèke kèna.”

¹² Te ngaa ropa kètu agama Yahudi dènge dhèu heka ad'a sèra galaa Ne dènge lii langu ae-ae, Na dhaa boe ca hèb'a sa hèi.

¹³ Ka gubernur karèi hari Ne, peka na, “Èu tadèngi boe lii padhai lii rèngu, do? Dhèu se hia sasala ae-ae mi dedha Èu. Te ngaa tasamia ka Èu b'ala boe si hèi?!”

☆ **27:8** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:18-19
Sakaria 11:12-13, Yermia 18:2-4, 19:1-11, 32:6-15

☆ **27:10**

¹⁴ Te ngaa Na dhaa boe ca hèb'a sa hèi, toke gubernur malaa.

Gubernur Pilatus pama'ète sèna ka huku pamadhe Yesus

(*Markus 15:6-15, Lukas 23:13-25, Yohanis 18:39—19:16*)

¹⁵ Tèu mai-tèu mai, dhu tema le, ladhe d'ai ka lod'o kalela Paska, dhèu Yahudi hag'e rare ana bèdho ca dhèu, sèna ka gubernur patabuli ne. ¹⁶ Tèu èèna, dhèu bèdho ca dhèu, ngara na Barabas.† Dhèu aa'i-aa'i tadhe le nèngu ne, lula nèngu ca dhèu bhelu-katub'a titu kèna. ¹⁷ Lod'o èèna kahèi, dhèu ae lasi asa gubernur Pilatus ho manèngi, sèna ka patabuli dhèu bèdho èci, sèmi biasa. Hèia Pilatus karèi si, aku nèngu na, “Be'a. De ja'a patabuli cee? Ètu ne'e Barabas, aa abhu kahèi Yesus, dhu dhèu paroa Ne, Kristus. Mia ka dhu ja'a patabuli? Miu ka dhu pama'ète.” ¹⁸ (Gubernur peka sèmi èèna, te ne'a na kètu agama Yahudi rèti Yesus asa nèngu, lula rèngu se tèka d'ara dènge Yesus.)

¹⁹ Gubernur ètu d'ara uri lii langu ne era, dhèu èmu na moa lii, peka na, “Ama! Mage-mage, oo! Te Yesus ne dhu dènge boe sasala. Lula Nèngu ne'e ka, mèda deo na, ja'a nii aapa. Toke d'ai sange ne'e, d'ara ja'a dhae tèka mèka.” ²⁰ Te ngaa kètu agama Yahudi dènge dhèu heka ad'a sèra, dadugu dhèu ae ètu èèna, ho ra manèngi gubernur patabuli Barabas, aa huku pamadhe

† **27:16** Sasuri lii Yunani cahag'e suri, peka na, ‘Yesus Barabas’, aa cahag'e hari suri, peka na, ‘Barabas’ di.

Yesus. ²¹ Ka na karèi hari si, aku nèngu na, “Nèti dhèu dua se, mia ka dhu ja'a patabuli?”

Hèia aa'i-aa'i ra dhaa, peka na, “Barabas! Patabuli Barabas di!”

²² Èle ka na karèi si, aku nèngu na, “Ladhe sèmi èèna, ja'a tao tasa mera mia mi Yesus, dhu ra peka na Kristus ne?”

Hèia aa'i-aa'i ra pa'oo-parodha peka na, “Paku pamadhe Ne asa aj'u palolo-palèbha!”

²³ Èle èèna ka, gubernur karèi hari, peka na, “Te sala Na, ngaa? Ja'a parisa le, te ngaa abhu boe sasala Na èci sa!”

Te ngaa ra asa pa'oo-parodha, aku rèngu na, “Pamadhe Ne! Paku Ne asa aj'u palolo-palèbha!”

²⁴ Nèbhu boe, na ne'a heka tao tasamia hari, lula dhèu se'e asa ka ra hino neo patao. Nèti èèna ka, nare èi ho j'amo ai ètu madha dhèu ae-ae sèra, aa na peka dènge ra, aku nèngu na, “Ja'a tago boe mamadhe Dhèu ne'e ne! Miu aa'i-aa'i mi ka dhu hud'i pasae mere mamadhe Na!”[☆]

²⁵ Hèia dhèu se'e dhaa dènge lii pa'oo-parodha peka na, “Oo, hud'i laa! Hud'i laa ji'i dènge ana-èpu ji'i tago ngare raa Na!”

²⁶ Ropa tadèngi nare, hèia na peka, “La'a, sina ma.” Hèia na patabuli Barabas madhutu dad'èi ra. Èle èèna ka, na pua dhèu j'aga, lasi kalabhe Yesus pake gui. Game rare, ka sordad'u rèti Yesus, sèna ka neo paku pamadhe Ne ètu aj'u palolo-palèbha.

*Sordad'u sèra pamakae Lamatua Yesus
(Markus 15:16-20, Yohanis 19:2-3)*

[☆] **27:24** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 21:6-9

27 Èle èèna ka, sordad'u ère rèti Yesus asa tana lapa ètu d'ara benteng rèngu. D'ai nèi, rèngu paroa rare angalai ra ca batalion.† 28 Hèia ra papake Ne kodho madhera èci dhu mea aae.§ 29 Ka rare loro aj'u padhudhu ra ènyu tao sèmi solo. Hèia ra ènyi solo ne mi kètu Yesus, ho ra sasei Ne, tao nuka sèmi rèngu ded'e dhèu aae hiu, dhu pake solo dhèu aae. Èle èèna ka, ra j'ole hia Ne aj'u ca'èta asa ai g'ana Na, nuka sèmi tatea paredha. Hèia ra patitu kètu urutuu ra, patangara dènge Yesus, aa ra pamakae Ne, peka na, “Pakab'ua dhèu aae dhèu Yahudi.” 30 Hèia ra sabhuu Ne ilu, aa rare aj'u ca'èta dhu Na kèpe deo na, ka ra d'eu kètu Na. 31 Ropa ra sasei rare Ne, hèia ra bhoke eele kodho madhera. Èle èèna ka, ra papake hari mèdha-papake Na. Ka rèti Ne asa li'u kota Yerusalem, ho neo paku Ne mi aj'u palolo-palèbha.

Rèngu paku Lamatua Yesus ètu aj'u palolo-palèbha

(Markus 15:21-32, Lukas 23:26-43, Yohanis 19:17-27)

32 Ropa ra ère rèti Yesus, d'ai talora j'ara paraga dènge dhèu kota Kirene èci dhu neo la'e asa d'ara kota. Ngara na, Simon. Dhèu se laka-seti ne, sèna ka pasae aj'u palolo-palèbha gati

† 27:27 Era sordad'u se, ra pangare madhutu lii Latin, peka na *praetorium*. Era ne ètu d'ara kompleks èmu jabatan. Alkitab lii Yunani peka ra paroa angalai ra ca *speira*. Ca *speira* na, nuka èna ngasu (600) sordad'u. § 27:28 Mateos suri, peka na, kodho madhera Na 'mea aae'. Markus suri, peka na, 'mea sanama mangèru'.

Yesus. ³³ Ka ra d'ai era èci, ngara na Golgota. (Ètu d'ara lii Aram, sasoa na, “Era rui kètu.”) ³⁴ Ètu era ne'e, dhèu se'e hia Yesus ninu èi anggor dhu pab'ali rare le dènge èi na'i dhu pèd'u, sèna ka bisa taha rarii. Ka Yesus camuci, hèia juku eele.*

³⁵ Èle èèna ka, dhèu se'e paku Yesus asa aj'u palolo-palèbha. Hèia sordad'u se ère lot, sèna ka nèti rèngu, cee ka dhu abhu mèdha-papake Na.* ³⁶ Ka ra madhèdi madhenge Yesus ètu era ne'e. ³⁷ Ra suri kahèi ètu papa èci, peka na,

“NE'E NE YESUS, DHÈU AAE DHÈU YAHUDI”

Ka ra paku papa ne re dedha kètu Yesus, sèna ka dhèu re'a nga tao ka rèngu huku Ne.

³⁸ Ètu era ne'e, ra paku pamadhe parapo dhèu dua kahèi. Ca dhèu re bèka g'ana Yesus, aa èci hari re bèka kariu Na.

³⁹ Dhèu aa'i-aa'i dhu kako re sèra, laladhe Ne. Hèia ra pakapengo hèb'a ra, ho lalangu Ne.* ☆

⁴⁰ Dhèu se'e rodhe Ne, peka na, “Eeh! Èu peka na, Èu bisa paguri eele Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua, ho èèna na patitu hari ètu d'ara tèlu lod'o, si? Ladhe Èu tare'a-re'a Ana Ama Lamatua, na, papuru ngi'u Mu nèti aj'u palolo-palèbha èèna.”* ☆

⁴¹ Sèmi èèna kahèi dènge kètu agama Yahudi, mese agama, dènge dhèu heka ad'a sèra. Ra pahahe Yesus, aku rèngu na, ⁴² “Nèngu ne

☆ **27:34** Lii Sod'a Koa-Kio 69:22 ☆ **27:35** Lii Sod'a Koa-Kio

22:19 * **27:39** Dhèu Yahudi dhu tema kareko kètu, ho tadha na, rèngu pamakae dhèu. ☆ **27:39** Lii Sod'a Koa-Kio 22:8, 109:25

☆ **27:40** Mateos 26:61, Yohanis 2:19

pamamuri le dhèu leo, te ngaa Na bisa boe patabuli eele ngi'u Nèngu unu Na. Nèngu mesa Na peka na, Nèngu dhèu aae Isra'el! Ladhe sèmi èèna, be'a risi Na puru ka nèti aj'u palolo-palèbha èèna. Ladhe ji'i ngèdhi ka j'aj'i sèmi èèna, ji'i heka parcaya Nèngu kèna. ⁴³ Ladhe Nèngu ne tare'a-re'a Ana Ama Lamatua, hud'i laa,

‘Na maena mi Ama Lamatua.

De ladhe Lamatua d'èi Ne,

hud'i laa Lamatua ka dhu pamamuri Ne.”[✧]

⁴⁴ Dhèu parapo dhèu dua se, pahahe Ne sèmi èèna kahèi.

Mamadhe Lamatua Yesus

(Markus 15:33-41, Lukas 23:44-49, Yohanis 19:28-30)

⁴⁵ Èle èèna ka, maroga kiu-kiu saguru nare era ne'e, karèi nèti lod'o titu mera toke d'ai hake tèlu nihia. ⁴⁶ D'ai hake tèlu, hèia Yesus pa'oo pake lii Aram, na, “*Eli! Eli! Lema sabaktani?*” (Sasoa na, “Ama Lamatua Ja'a! Lamatua Ja'a! Nga tao ka Ama soro kabodho ho tèke eele Ja'a mesa-mesa Ku sèmi ne'e ne?”)[✧]

⁴⁷ Abhu pèri-pèri dhèu dhu dètu ètu sèra, tadèngi lii Na sèmi èèna, hèia ra papeka, “Mi nanene ku laa. Na paroa Elia, ca dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua dhu uru sèra!” ⁴⁸ Ka ca dhèu rai la'e nare ula, cèb'u asa d'ara èi anggor manyilu. Hèia na èki mi suu tatea èci, ka j'ole asa hèb'a Yesus sèna ka Na camuci.[✧]

✧ **27:43** Lii Sod'a Koa-Kio 22:9 ✧ **27:46** Lii Sod'a Koa-Kio 22:2

✧ **27:48** Lii Sod'a Koa-Kio 69:22

⁴⁹ Te ngaa cahag'e hari peka na, “Èdhi ladhe sèku, teko-teko Elia mai pamamuri Ne, do aad'o?”

⁵⁰ Ka Yesus pa'oo hari dènge lii mèdhu, hèia Na madhe.

⁵¹ Ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, abhu bèla dhu bhèla aae kadhoe pa'abhe Kama Luri Mola-Mèci Ama Lamatua. Lèke dènge Yesus ma'ète a'ae èèna, bèla dhu bhèla aae ne mae, cèri mi dua, nèti dedha toke haha. Hèia rai opo, toke hadhu aae-hadhu aae mae sèg'i bagi mi dua.✧ ⁵² Ro'a-ro'a dhèu madhe bhoke kahèi. Aa dhèu unu Ama Lamatua dhu madhe le, abhu dhu Na pamamuri hari. ⁵³ Ropa Yesus mamuri hari le nèti mamadhe Na, hèia dhèu madhe sèra bhodho mai nèti d'ara ro'a, ka lasi asa Yerusalem. Ètu era ne'e dhèu ae rèdhi si.

⁵⁴ Ètu Golgota, abhu komedhaa dènge sordad'u na dhu j'aga ètu aj'u palolo-palèbha Yesus èèna. Ropa ladhe rèdhi rai opo, dènge aa'i-aa'i dhu j'aj'i se'e, rèngu madha'u titu kèna. Ka ra papeka, na, “Ira ii! Dhèu ne'e ne, tare'a-re'a Ana Lamatua!”

⁵⁵ Ètu era ne'e, abhu bhèni pèri-pèri dhèu dhu laladhe mamadhe Yesus nèti kaj'èu. Rèngu se'e ka dhu madhutu Ne nèti Galilea, te rèngu ka dhu lalau-lalo'o Ne karèi nèti uru. ⁵⁶ Dhèu bhèni se'e, nuka Maria nèti rae Magdala, Maria èci hari (nuka ina Yakobis dènge Yusuf), aa dènge dhèu èmu Sabadeus (nuka ina nèti Yakobis dènge Yohanis).✧

✧ **27:51** Kalua nèti Masir 26:31-33 ✧ **27:56** Lukas 8:2-3

Ra padhane Lamatua Yesus
(Markus 15:42-47, Lukas 23:50-56, Yohannis 19:38-42)

⁵⁷ Ètu èèna, abhu dhèu kaja èci nèti rae Arimatea, ngara na Yusuf. Nèngu ne dhu nèbhu le madhutu a'aj'a Yesus. Lod'o mamadhe Yesus lèke hari Jumat. Asa bèli èèna, lèke dènge lod'o sabaj'a dhèu Yahudi. Nèti èèna ka, ropa lod'o oe cèna, hèia Yusuf tenge j'ara ho neo papuru ngi'u aae Yesus nèti aj'u palolo-palèbha. ⁵⁸ Hèia la'e asa gubernur Pilatus, sèna ka manèngi papuru ngi'u aae Yesus. Ka gubernur paredha, sèna ka ngi'u aae Yesus saraka mi Yusuf. ⁵⁹ Ka Yusuf la'e asa Golgota, hèia na papuru ngi'u aae Yesus nèti aj'u palolo-palèbha. Hèia na hutu pabe'a-be'a ngi'u aae ne dènge bèla hiu dhu kab'ua. ⁶⁰ Tèu èèna, dhèu heka pae rare ro'a èci ètu ledhe hadhu, sèna ka tao tèke ro'a hia Yusuf dènge a'ari na, ladhe d'ai lod'o rèngu madhe. De Yusuf si nedhe rèti ngi'u aae Yesus ne, lasi paj'unu asa ro'a deo na. Ka ètu hèb'a ro'a ne, ra saguru dènge hadhu kabela aae cue, ho ra bèdho pabe'a-be'a hèb'a ro'a ne. Èle èèna ka Yusuf si lèpa.

⁶¹ Lod'o èèna, Maria nèti Magdala, dènge Maria dhu leo èci madhutu d'ai era èèna kahèi. Ra madhèdi patangara dènge ro'a ne.

Gubernur paredha ho dhèu madhenge ro'a Yesus

⁶² Asa bèli èèna, lèke dènge lod'o ae sasab'a dhèu Yahudi. Hèia kètu agama Yahudi dènge dhèu Parisi lasi paraga dènge gubernur. ⁶³ Ra

peka, “Ama. Ji'i sanèd'e era, lod'o dhèu kapod'e-kabèli èèna mamuri era, Na peka, na, 'Ja'a madhe tare'a, te ngaa èle tèlu lod'o, Ja'a mamuri hari.’✧ ⁶⁴ Nèti èèna ka, ama paredha ku sordad'u sèra, ho ra j'aga paie-iie ro'a èèna d'ai tèlu lod'o. Dènge j'ara ne'e, ana madhutu Na bani boe mana'u rèti ngi'u aae Na, sèna ka ra monya peka na, Nèngu mamuri hari. Te ladhe rèngu kapod'e-kabèli sèmi èèna, risi eele nèti mamonya rèngu uru sèra, lod'o dhu ra peka na, Nèngu ne nuka Kristus.”

⁶⁵ Ropa tadèngi nare, hèia gubernur dhaa, aku nèngu na, “Be'a kahèi! Te ngaa miu dènge dhèu madhenga kahèi. Be'a risi miu pua si, ho lasi j'aga paie-iie ro'a nèi.”

⁶⁶ Èle ka lasi asa era èèna, rèti dènge dhèu madhenga ra. D'ai era ne'e, ra segel madhe babèdho ro'a ne.† Hèia ra pua dhèu sèra madhenga, sèna ka dhèu leo baku mai rare ngi'u aae Yesus.

28

Lamatua Yesus mamuri hari!

(Markus 16:1-10, Lukas 24:1-12, Yohanis 20:1-10)

¹ Ka ètu d'ara hari Migu mad'ae aae era, Maria nèti Magdala, dènge Maria dhu leo èci, lasi asa ro'a Yesus. ² Kaca'a la rai opo kapai titu kèna.

✧ **27:63** Mateos 16:21, 17:23, 20:19, Markus 8:31, 9:31, 10:33-34, Lukas 9:22, 18:31-33 † **27:66** Dhèu d'èlu-mèu sèra, peka na, ra segel dènge j'ara ra tao loa hèngu caloa ètu hadhu dènge kadidhi ro'a èèna, pake lak, reo rare hadhu.

Ana pajuu Ama Lamatua ca dhèu puru mai nèti sorga, hèia na loli eele hadhu aae dhu saguru ro'a. Ka na madhèdi ètu dedha hadhu ne. ³ Rèhu ana pajuu ne kale'e sèmi kaha'a bela, aa mèdha-papake na pudhi mèu. ⁴ Dhèu madhenga se, madha'u bia toke ra karèbha, ka rèngu bisa boe kalau-karèto, nuka sèmi dhèu madhe sa.

⁵ Hèia ana pajuu nèti sorga ne, lii dènge dhèu bhèni se'e, aku nèngu na, “Miu baku madha'u! Ja'a ke'a miu se mai tenge Yesus, Dhèu dhu ra paku pamadhe ètu aj'u palolo-palèbha èèna. ⁶ Te ngaa Nèngu aad'o heka ètu era ne'e. Te Na mamuri hari le, sama sèmi dhu Na peka le uru èèna. Maso mai, sèna ka mèdhi unu mi era dhu ra paj'unu ngi'u aae Na. Era ne ngaa-ngaa aad'o heka! ⁷ De pamèri lèpa ka! Lami lolo dènge ana madhutu Na, peka na, Yesus mamuri hari le. La'e uuru le asa Galilea. Rèngu hud'i lasi paraga uuru ku dènge Ne ètu nèi, sèmi dhu uru èèna, Na moa mema mi rèngu. Parcaya la. Lèpa ka, lami lole ngaa dhu ja'a peka ne!”

⁸ Hèia bhèni se rai li'u lasi, tèke eele era ne'e. Ra madha'u, te ngaa ra karej'e-karae kahèi. Ka ra pamèri-mèri lèpa, lasi peka j'ara se aa'i-aa'i ra mi ana madhutu Yesus.

⁹ Te ngaa ropa d'ai talora j'ara, kabèdhi la Yesus mai paraga dènge ra. Ka Na lii, aku Nèngu na, “Saloom!” Ropa ladhe rèdhi, hèia lasi padètu-dètu, liku rare haga Na, dènge pahaha iisi ra mi Yesus. ¹⁰ Hèia Na padhai lii, peka na, “Baku madha'u! Lami peka dènge ana madhutu Ja'a, sèna ka ra lasi mate ja'a ètu Galilea nèi.”

Dhèu madhenga lasi lolo ngaa dhu j'aj'i ètu era padhane Lamatua Yesus

¹¹ Lod'o dhèu bhèni se ètu talora j'ara era, dhèu madhenga se lèpa le asa kota. Rèngu lasi lole ngaa dhu j'aj'i se mi kètu agama Yahudi sèra. ¹² Hèia kètu agama Yahudi rare lii èci dènge dhèu heka ad'a sèra, sèna ka b'ae doi ae-ae mi dhèu j'aga ho ra hutu hèb'a. ¹³ Kètu agama Yahudi sèra peka, na, “Ladhe dhèu karèi miu, dhaa sèmi ne'e: d'ara mèda, ropa ji'i bhèj'i luu, nge'a boe, na, ana madhutu Na mai mana'u rèti ngi'u aae Na. ¹⁴ Aa ladhe gubernur tadèngi, mage miu madha'u, te ji'i ka dhu ator dènge ne.”

¹⁵ Hèia dhèu madhenga se rare doi. Aa ra tao madhutu dad'èi kètu agama se'e. Nèti èèna ka, toke d'ai sange ne'e dhèu-dhèu Yahudi parcaya era lii lolo kapod'e-kabèli ne.

Lamatua Yesus pad'elo ngi'u Na mi ana madhutu Na

(Markus 16:14-18, Lukas 24:36-49, Yohanis 20:19-23, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:6-8)

¹⁶ Ropa tadèngi rare lii lolo nèti dhèu bhèni se'e, hèia ana madhutu Yesus dhèu canguru èci, lasi paraga dènge Yesus asa propensi Galilea, ètu ledhe èci, madhutu lii moa Na.✧ ¹⁷ Ropa ra ladhe rèdhi Ne, ka ra pahaha iisi mi Nèngu. Masi ka sèmi èèna, te ngaa abhu kahèi dhu d'ara ra kajari era.

¹⁸ Hèia Na ara mai padètu-dètu dènge ra, ka Na lii, “Ama Lamatua pangèd'u le koasa mi Ja'a, sèna ka Ja'a paredha aa'i-aa'i ètu sorga, aa dènge

✧ **28:16** Mateos 26:32, Markus 14:28

aa'i-aa'i ètu rai-haha ne. ¹⁹ De miu lami asa mia-mia, miu hud'i peka-padhai ku dènge dhèu nèti suku aa'i-aa'i ra, Lii Lolo Be'a Ja'a ne. Aa miu hud'i aj'a si paie-iie, ho sèna ka rèngu j'aj'i ana madhutu Ja'a. Aa miu hud'i sarani si ho j'aj'i mi tadha, peka na, rèngu dhu pa'èki le dènge Ama, dènge Ana, aa dènge Roh Na dhu Mola-Mèci.☆ ²⁰ Aa nori si sèna ka ra tao madhutu paredha aa'i-aa'i dhu Ja'a peka tèke le dènge miu. Sanèd'e, ee! Ja'a bera-bera dènge miu toke èle rai-haha ne.”

☆ **28:19** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:8

Dhao Alkitab
Genesis and the New Testament in the Dhao
language of Indonesia
Kejadian dan Perjanjian Baru dalam bahasa Dhao

copyright © 2012 Unit Bahasa dan Budaya

Language: Dhao

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

526bd1ea-5f35-574c-9a7a-dabc714cb5d3